

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'DE
ELEKTRONİK TİCARETE ETKİSİ**

**Ayşe Esra ERDOĞAN
2501090220**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Mehmet HELVACI**

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : AYŞE ESRA ERDOĞAN Numarası : 2501090220
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : AVRUPA BİRLİĞİ Danışmanı : PROF.DR MEHMET HELVACI
Tez Savunma Tarihi : 25.07.2019 Saati : 15:00
Tez Başlığı : "AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK TİCARETE ETKİSİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUyla karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR. MEHMET HELVACI		Kabul
2-DOÇ.DR. MEHMET AKİF İÇKE		Kabul
3- DOÇ.DR. MESUT EREN		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR ALEV BULUT		
2-DOÇ.DR. MURAT YUSUF AKIN		

ÖZ

**AVRUPA BİRLİĞİ’NİN TÜRKİYE’DE ELEKTRONİK
TİCARETE ETKİSİ**

AYŞE ESRA ERDOĞAN

Teknolojinin hızla gelişmesiyle ticaret kavramı da bu gelişmeden etkilenmiş ve fiziki ticaret dijital ortama da aktarılmaya başlanmıştır. Elektronik ticaret kavramının ortaya çıkışıyla devletler, bölgesel ve uluslararası topluluklar da elektronik ticarete ilişkin yeni düzenlemeler yaparak bu gelişime ayak uydurmaya çalışmışlardır. Avrupa Birliği’nin 2000 tarihli Elektronik Ticaret Direktifi bölgesel çaptaki düzenlemelerin en önemlilerindedir. Malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımını mümkün kılarak tek pazarı gerçekleştiren Avrupa Birliği dijitalleşmenin etkisiyle dijital tek pazarı da vatandaşlarına sunma ihtiyacını duymuş ve 2015 yılında Dijital Tek Pazar Stratejisini hayata geçirmiştir. Küreselleşmenin yanı sıra aday statusu nedeniyle Türkiye de Avrupa Birliği’nin 2000 tarihli Elektronik Ticaret Direktifinden yararlanmış ve elektronik ticaret mevzuatını düzenlerken Avrupa Birliği uygulamalarını dikkate almıştır. Bu çalışmada, öncelikle Avrupa Birliği’nin elektronik ticarete ilişkin mevcut uygulamaları genel olarak ve Üye Devletler özelinde incelenmekte, ardından Türkiye’deki elektronik ticaret mevzuatı uygulamalarına ilişkin bilgi verilmektedir. Son olarak, Türkiye’nin ilgili mevzuatını oluştururken Avrupa Birliği’nden ne ölçüde etkilendiği incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Ticaret, Avrupa Birliği, Dijital Tek Pazar, Elektronik Ticaret Direktifi, Elektronik Ticaret Kanunu.

ABSTRACT

THE INFLUENCE OF THE EUROPEAN UNION IN THE ELECTRONIC COMMERCE IN TURKEY

AYŞE ESRA ERDOĞAN

The commerce has been influenced by the rapid development of the technology and physical commerce has also gained presence in the digital world. Following the emergence of electronic commerce, the States, regional and international organizations has made new regulations concerning the electronic commerce and tried to comply with the development of electronic commerce. The Electronic Commerce Directive of 2000 of the European Union is one of the important regulations in the regional level. The European Union which enabled the free movement of persons, goods and capital and carried out the single market needed to provide digital single market to its nationals because of the development of the digitalization and enacted its Digital Single Market Strategy in 2015. Not only because of the globalization, but also due to its candidate country status, Turkey benefitted from the Electronic Commerce Directive of 2000 and considered the practices of the European Union while drawing up its legislation on electronic commerce. In this study, firstly current practices of European Union on the electronic commerce are explained generally and particularly in the Member States level; and afterwards, the information concerning the practices of electronic commerce legislation in Turkey. Lastly, it is analysed how the European Union effected Turkey in drawing up the related legislation.

Key Words: Electronic Commerce, European Union, Digital Single Market, Electronic Commerce Directive, the Law on Electronic Commerce.

ÖNSÖZ

Elektronik ticaret dünyada gün geçtikçe önem kazanan bir alan haline gelmektedir. Sınırların kalkması, küreselleşme ve elektronik araçların kullanımının yaygınlaşması bu alanın önem kazanmasındaki en büyük etmenlerdir.

Avrupa Birliği aday ülkesi olan Türkiye de Avrupa Birliği'nin ve küreselleşmenin etkisiyle elektronik ticarete yoğunluk vermeye başlamış ve ortaya çıkan mevzuat ihtiyacını gidermiştir. 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun 1 Mayıs 2015 tarihinde yürürlüğe girmiş ve elektronik ticareti kanuni bir temele oturtarak, elektronik ticaretin taraflarının haklarını güvence altına almıştır.

Ayrıca 2015 yılında Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik ile Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik yürürlüğe koyulmuştur. Tüm bu gelişmeler elektronik ticaretin Türkiye'de hukuki bir temele dayandırılmaya başlandığını ve ilgili tarafların çıkarlarının dikkate alındığını göstermektedir.

Tüm bunlar ışığında, bu çalışmada elektronik ticaretin türleri, yöntemleri, Avrupa Birliği'nin 2000/31/EC sayılı Direktifi, Dijital Tek Pazar Stratejisi ve 23.10.2014 tarihli ve 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ele alınarak, Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki elektronik ticaret mevzuatı üzerinde yapmış olduğu etki değerlendirilecektir.

Çalışmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sn. Prof. Dr. Mehmet Helvacı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım Ayrıca, yazım sürecinde her türlü desteği sağlayan tek tek isimlerini sayamayacağım tüm arkadaşlarıma ve aileme teşekkür etmek istiyorum.

İSTANBUL, 2019
AYŞE ESRA ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NE GENEL BAKIŞ VE TÜRKİYE'NİN MEVCUT DURUMU

1.1. Avrupa Birliği ve Tarihi.....	4
1.2. Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL HATLARIYLA ELEKTRONİK TİCARET

2.1. Elektronik Ticaret Kavramı ve Gelişimi	13
2.2. Elektronik Ticaretin Kapsamı.....	14
2.3. Elektronik Ticaretin Araçları.....	15
2.3.1. Telefon	15
2.3.2. Faks	16
2.3.3. Televizyon.....	16
2.3.4. Elektronik Ödeme ve Fon Transfer Sistemleri	16
2.3.5. Elektronik Veri Değişimi (EDI).....	17
2.3.6. İnternet	17
2.3.7. İnternet	18

2.3.8. Extranet	18
2.4 Elektronik Ticaret Modelleri.....	19
2.4.1. İşletmeler Arası Elektronik Ticaret (B2B):.....	19
2.4.2. İşletmeden Tüketicie Elektronik Ticaret (B2C):.....	20
2.4.3. Devlet ve İşletme Arasındaki Elektronik Ticaret (G2B):	21
2.4.4. Devlet ve Tüketici Arasındaki Elektronik Ticaret (G2C):.....	21
2.5. Geleneksel Ticaret ile Elektronik Ticaret Arasındaki Farklar	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ELEKTRONİK TİCARET

3.1. Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Hukuki Yönlerine ve Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticarete İlişkin 8 Haziran 2000 tarihli 2000/31/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	24
3.2. Dijital Tek Pazar.....	33
3.2.1. Erişim.....	34
3.2.2. Ortam	37
3.2.3. Ekonomi ve Toplum	39
3.3. Avrupa Birliği Ülkelerinde Elektronik Ticaret Düzenlemeleri.....	41
3.3.1. Almanya	41
3.3.2. Fransa	45
3.3.3. Hollanda.....	47
3.3.4. Birleşik Krallık.....	49
3.3.5. Diğer Avrupa Birliği Üye Devletleri	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK TİCARET

4.1. Türkiye'de Elektronik Ticaretin Gelişimi	59
4.2. Türkiye'de Elektronik Ticarete İlişkin Sayısal Veriler.....	60

4.3. Elektronik Ticarete İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri 62

4.3.1. 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun	63
4.3.1.1. Bilgi Verme Yükümlülüğü	66
4.3.1.2. Siparişe İlişkin Yükümlülükler	68
4.3.1.3. Ticari İletişime İlişkin Esaslar ve Koşullar	70
4.3.1.4. Kişisel Verilerin Korunması	74
4.3.1.5. Şikayet.....	75
4.3.1.6. Cezai Hükümler	77
4.3.1.7. Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) ve Bildirim Yükümlülükleri.....	78
4.3.1.8. Güven Damgası.....	80
4.3.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Düzenlemeler	81
4.3.3. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu	83
4.3.4. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun.....	84

BEŞİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ ELEKTRONİK TİCARET MEVZUATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

5.1. 2000/31/EC Sayılı Avrupa Birliği Direktifi ile 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Arasındaki Benzerlikler ve Farklar	85
SONUÇ	96
KAYNAKÇA.....	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.** Türkiye'de İnternet Kullanıcılarının Sayısı 58
Şekil 2. Türkiye'de E-Ticaret Pazar Büyüklüğü (Milyar TL) 59

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen yer/eser
B2B	: İşletmeler Arasındaki Elektronik Ticaret
B2C	: İşletmeden Tüketickiye Elektronik Ticaret
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
Çev	: Çeviren
Ed.	: Editör
EDI	: Elektronik Veri Değişimi
ETBİS	: Elektronik Ticaret Bilgi Platformu
G2B	: Devlet ve İşletme Arası Elektronik Ticaret
G2C	: Devlet ve Tüketici Arasındaki Elektronik Ticaret
KDV	: Katma Değer Vergisi
M., m.	: Madde
MERSİS	: Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
MOSS	: Mini One Stop Shop
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
S., s.	: Sayfa
SMS	: Short Message Service
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TUBİSAD	: Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği
TUENA	: Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapı Planı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu
TÜSİAD	: Türkiye Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle küreselleşme geleneksel sınırların ortadan kalkmasına neden olmuştur. Sadece ülkeler arasındaki ilişkilerde değil aynı zamanda bireylerin yaşantılarında da etkileri olan küreselleşme, yeni kurumların ve alanların ortaya çıkışının temel nedeni olmuştur. Ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin birbirine yaklaşmasıyla bireysel alışkanlıklar da değişmeye başlamıştır. Bu değişimlerin yirmi birinci yüzyılda hız kazanmasının en büyük nedeni internet kullanımının yaygınlaşmasıdır.

Küreselleşmenin oluşumunda etkili olduğu kurumların başında Avrupa Birliği gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde Avrupa ülkeleri arasındaki çatışmaları önlemek ve Soğuk Savaş'ın ekonomik ve diplomatik etkilerinden korunmak amacıyla bir araya gelmeye başlayan Avrupa Birliği Devletleri ihtiyaçları doğrultusunda yeni yapılar oluşturma sürecine girmiştir.

Teknolojik gelişmeler Avrupa Birliği'nin daha önce ele almadığı konuları ele almaya ve bu doğrultuda ihtiyaç duyulan şekilde yeni düzenlemeler yapmaya teşvik etmiştir. Genel olarak bilişim sistemleri üzerinden mal veya hizmet alımı, satımı ve tedarik edilmesi anlamına gelen elektronik ticaret de bu konulardan biridir. Avrupa Birliği, teknolojinin, özellikle internetin insanların alışveriş alışkanlıklarında meydana getirdiği değişikliklere kayıtsız kalamamış ve 2000/31/EC sayılı Elektronik Ticaret Direktifini 8 Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe sokmuştur. İlgili Direktifle elektronik ticaretin tanımı yapılmış, iç pazarda elektronik ticaret ve bilgi toplumu hizmeti kavramlarının nasıl ele alınması gerektiği düzenlenmiş ve Avrupa Birliği sınırları içerisinde bilgi toplumu hizmetinde bulunan hizmet sağlayıcıların sorumlulukları belirlenmiştir.

Dijitalleşen dünya elektronik ticaretin kapsamının farklılaşmasının ve genişlemesinin en önemli sebebidir. Tüketiciler talep ettikleri mal ve hizmetlere kolay bir şekilde erişmek için internetten her geçen gün daha fazla faydalanmaktadır. Bu durum Avrupa Birliği'nin 2000 yılında düzenlediği bilgi toplumu hizmeti

kavramını yeniden değerlendirmesini zorunlu kılmıştır. Malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımıyla ortaya çıkan tek pazarda bilgi toplumu hizmetlerinin de serbestleştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin Üye Devletler arasındaki engellerin ortadan kaldırılması amacıyla Dijital Tek Pazar stratejisi geliştirilmeye başlanmıştır.

Fiziki tek pazarın sağladığı imkanların bilgi toplumu hizmetlerine ve dijital dünyaya da uygulanması için Avrupa Birliği harekete geçerek 2015 yılında Dijital Tek Pazar Stratejisi'ni kabul etmiştir. Erişim, ortam, ekonomi ve toplum alanlarında üç sütuna ayrılan Dijital Tek Pazar Stratejisi, bilgi toplumu hizmetlerinde tüketicilerin uyumlaştırılmış kurallara tabi olmasını, dijital dünyada alışveriş yaparken coğrafi kısıtlamalara takılmamalarını, paket sevkiyatının tüketiciler lehine düzenlenmesini, fiziksel mallara uygulanan tek pazarın dijital içeriklere de uygulanmasını, AB Üye Devletleri arasında mobil dolaşım ücretlerinin kaldırılmasını, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin bireylerin haklarının tanınmasını sağlamıştır.

Avrupa Birliği'nde tüm bu gelişmeler yaşanırken, 1987 yılından itibaren adaylık süreci içerisinde olan Türkiye de Avrupa Birliği uyum süreci içerisinde teknolojinin ve küreselleşmenin getirdiği değişikliklere karşılık vermek zorunda kalmıştır. Elektronik ticaret, Türk hukukunda 2015 yılında çıkarılan 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna kadar düzenlenmemiş bir konudur.

Bu çalışmanın konusunu, üyelik süreci içerisinde elektronik ticaret mevzuatının Avrupa Birliği müktesebatından ne ölçüde etkilendiği ve uyumun ne ölçüde sağlandığı sorusu oluşturmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, Avrupa Birliği tarihi ile Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylık süreci kısaca açıklanacaktır.

İkinci bölümde, elektronik ticaretin tanımı yapılacak ve elektronik ticaretin kapsamı, yöntemleri, araçları, elektronik ticaret modelleri incelenecektir. Bu bağlamda, elektronik ticaret kavramı genel hatlarıyla açıklanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın temel sorusu olan Avrupa Birliği'nin elektronik ticareti Türkiye'de ne ölçüde etkilediğini anlayabilmek için üçüncü bölümde Avrupa Birliği'nde elektronik ticaretin nasıl ele alındığı incelenecektir. Bu bağlamda, bölümün ilk kısmında Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Hukuki Yönlerine ve Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticarete İlişkin 8 Haziran 2000 tarihli 2000/31/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi madde detaylarıyla ele alınacaktır. İkinci kısımda ise Dijital Tek Pazar Stratejisi getirdiği yeniliklerle incelenecek ve mevcut durum açıklanacaktır. Bölümün üçüncü kısmı Avrupa Birliği Üye Devletlerinin elektronik ticareti nasıl düzenlediğine ve ilgili mevzuatlarına ilişkin bilgi verecektir.

Dördüncü bölümde, elektronik ticaretin Türkiye'deki durumu 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve ilgili Yönetmelikler bağlamında detaylarıyla incelenecek ve Türk Ceza Kanunu, Elektronik İmza Kanunu ile Tüketici Koruma Kanunu'nda bulunan elektronik ticarete ilişkin hükümlerden bahsedilecektir.

Beşinci bölümde, Avrupa Birliği'nin Elektronik Ticaret Direktifi ile 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve ilgili Yönetmeliklerin karşılaştırması yapılarak Türkiye'nin ilgili mevzuatı oluştururken Avrupa Birliği'nden ne ölçüde etkilendiği saptanmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NE GENEL BAKIŞ VE TÜRKİYE'NİN MEVCUT DURUMU

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'nın güvensiz ortamı barış adına adım atılmasını gerekli kılmıştır. Bir tarafta Amerika Birleşik Devletleri barış ortamı yaratılması için çaba sarf etmekte ve ekonomik bütünleşmeyi desteklemektedirken, diğer tarafta Sovyetler Birliği ile Soğuk Savaş devam etmekteydi. Bu ortamda ortaya çıkan Avrupa Ekonomik Topluluğu önce Avrupa Topluluğu'na ardından Avrupa Birliği'ne dönüşmüştür ve günümüzde Birlik kuzeydoğuda Finlandiya, kuzeybatıda İrlanda, güneydoğuda Kıbrıs ve güneybatıda İberya'ya uzanmaktadır. Gelişim süreci içerisinde 1987 yılında Avrupa Birliği'ne adaylık başvurusunda bulunan Türkiye, aday statüsünde katılım müzakerelerini yürütmektedir. Bu bölümde Avrupa Birliği'nin genel olarak tarihsel gelişimi, kurumsal yapısı ve Avrupa Birliği - Türkiye ilişkilerinin gelişimi ele alınacaktır.

1.1. Avrupa Birliği ve Tarihi

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yorgun ve yıkık olan Avrupa'nın bütünleşmesi ve yaşananların bir daha yaşanmaması için çeşitli adımlar atıldı. Çünkü halihazırda Almanya ve Fransa arasında İkinci Dünya Savaşı'ndan kalan bazı çekişmeler bulunuyordu. Fransa Almanya'nın ekonomik olarak güçlenmesini, silahlandığında tekrar tehdit olabileceği, Sanayi Devriminden beri hep kendisinden daha güçlü bir ekonomiye sahip olması ve kendi ekonomisini kömür çelik üretimine dayandırmak istemesi nedeniyle desteklemiyordu.¹

1947 yılında, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı George Marshall, Amerikan yardımıyla Avrupa ülkelerinin ekonomilerini düzeltmeye teşvik etti.

¹Desmond Dinan, **Avrupa Birliği Tarihi**, Çev. Hale Akay, 2. bs., İstanbul, Kitap Yayınevi, 2009, s. 44

Savaşın ardından 1948 yılında kurulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın temel amacı ülkeler arasındaki ticaretin liberalleştirilmesiydi.²

Marshall yardımıyla toparlanma aşamasına geçen Avrupa'nın temelleri ise, Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın 1950 tarihindeki planının ilan edilmesiyle atıldı.³ Schuman iki konuya birden çözüm getirdi: Ruhr sorununu özellikle ele alarak aynı zamanda Fransa ve Almanya arasındaki çekişmelerin büyük kısmını ortadan kaldırdı. Ruhr için uluslararası bir kömür ve çelik örgütünü kurulmasını teklif etti.⁴

Planın, Jean Monnet'in çalışmaları sayesinde şekillenip hayata geçirilmesiyle Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturulmuştur. Topluluk, kurucu üyeler olarak adlandırılan altı ülkenin (Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda) katılımıyla 18 Nisan 1951 tarihinde Paris'te imzalanan ve 1952 senesinde yürürlüğe giren anlaşmayla 50 yılına kuruldu.⁵

25 Mart 1957 tarihinde Roma Anlaşması'nın imzalanmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kuruldu ve 1958 yılında bu kuruluşlar faaliyete başladı.⁶

Maastricht Anlaşması ile Avrupa'nın siyasi bir birlik oluşunda büyük bir adım atıldı. Anlaşma, 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanmış olmasına rağmen, Danimarka'nın ancak ikinci referandumundan evet oyu çıkması ve Almanya'nın parlamento onayını alması için geçen süre nedeniyle, Anlaşma 1993 senesinde yürürlüğe girebildi.⁷

Maastricht Anlaşması, Avrupa Birliği'nin üzerine kurulacağı üç sütunu inşa etti. İlk sütun Avrupa topluluklarını, yani Avrupa Topluluğunu, eski adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu içeriyordu. İkinci sütun üye devletleri ortak dışişleri ve güvenlik

²Klaus-Dieter Borchardt, **The ABC of EU Law**, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2017, p. 11

³**A.e.**, s. 15

⁴Dinan, **a.g.e.**, s. 62

⁵Borchardt, **a.g.e.**, s. 15

⁶Borchardt, **a.g.e.**, s. 16

⁷**A.e.**, s. 16

politikalarında bir şemsiye altında birleştireyordu. Üçüncü sütun ise, üye devletlerin kendi aralarında adalet ve içişleri alanlarında yürüttükleri işbirliğine temel oluşturuyordu.⁸

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Avrupa Konseyi, 1993 senesinde Kopenhag'da toplanan zirve sonucunda, gelecekteki genişlemenin Sovyetler Birliği'nden kopan Doğu Avrupa ülkelerini de kapsayacağını kabul etmiş ve aday ülkelerin tam üyeliklerinin sorunsuz gerçekleşmesi amacıyla adaylıkları sırasında yerine getirmeleri gereken kriterleri belirlemiştir. Bu kriterler, siyasi, ekonomik ve hukuki olmak üzere üçe ayrılmaktadır.⁹

Siyasi kriter: demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarını garanti eden ve azınlık haklarına saygı gösteren ile bunları koruyan kurumların varlığı

Ekonomik kriter: Birlik içerisindeki rekabetçi baskılarla ve piyasa güçleriyle mücadele edebilecek işleyen bir piyasa ekonomisi ve becerisi

Hukuki kriter: siyasi, ekonomik ve parasal birliğin amaçlarının kabul edilmesinin yanı sıra AB üyeliğinin yükümlülüklerini yerine getirebilme becerisi.¹⁰

Amsterdam Anlaşması 1 Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe girdi. Amsterdam Anlaşması'yla Avrupa Konseyi'nin Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasına ilişkin yetkileri tanımlandı ve Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilciliği oluşturuldu.¹¹

Nice Anlaşması, 2001 yılında imzalanmasına rağmen 1 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Nice Anlaşması, nitelikli oy çokluğunu yeni konulara genişletti ve bu şekilde Avrupa Parlamentosu'na Konsey'le ortak karar alma yetkisini verdi. Üye Devletler arasında normal karar alma usulleriyle anlaşmaya varılamadığı durumlarda artırılmış işbirliği yoluyla karar alınmasını mümkün kıldı. Ayrıca, Konsey'de her Üye Devletin sahip olduğu oyların ağırlığını değiştirdi ve kullanılan

⁸ A.e., s. 16

⁹ European Commission, "Accession Criteria", (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en, 26 Temmuz 2018.

¹⁰ Copenhagen Criteria, (Çevrimiçi), https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html, 26 Temmuz 2018

¹¹ Council of the European Union, **The European Council and the Council of the EU Through Time**, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2016, s. 16

oylara nüfus unsurunun da dahil edilmesini sağladı. Bu usulde, Üye Devletlerin yüzde 72'sinin oylarıyla verilen Komisyon teklifinin, Birlik nüfusunun en az yüzde 62'sini temsil etmesi gerekiyordu.¹²

Anlaşmaların amacı, genişleyen Avrupa Birliği'nin yeni üye sayısına adapte olmasını sağlayacak kurumsal değişiklikleri yapmak ve genişlerken derinleşmekti. Bu nedenle her iki anlaşma da kurumsal reformları ele almıştır.¹³

Artan üye sayısı ve bütünleşmenin derinleşmesi, Avrupa anayasası çıkarılmasına yönelik adım atılmasında yolu açtı. Fransa'nın başkanlığında, taslak bir Avrupa Anayasası oluşturuldu. Anayasanın amacı, Avrupa Birliği ile Avrupa Topluluğu'nu tek anayasal anlaşma üzerine kurulmuş bir birlik haline getirmektir. Ancak üye devletlerin onay sürecinde yaptıkları referandumlarda, Fransa ve Hollanda'da hayır oyu çıkması nedeniyle Anayasa yürürlüğe giremedi.¹⁴

Bunun ardından, 2007 yılında, diğer Avrupa anlaşmalarını bünyesinde toplayacak tek bir anlaşma üzerinde mutabık kalındı ve Lizbon Anlaşması imzalandı. Lizbon Anlaşması'yla AB'nin hem içeride hem de dışarıdaki kapasitesi güçlendirilmek istenmiş, mevcut AB anlaşmalarında bazı temel değişiklikler yapılmış ve demokratik meşruluk artırılmıştır.¹⁵

Anlaşmanın temel amacı Birlik ile Üye Devletler arasındaki sınırlamaların ortadan kaldırılması, ortak dışişleri ve güvenlik politikalarının oluşturulmasına imkan tanınması, ulusal parlamentolara bütünleşme konusunda daha fazla yetki verilmesi, İnsan Hakları Temel Şartının Birlik hukukuyla birleştirilmesi ile ceza işlerinde polis ve adli işbirliği süreçlerinde ilerleme kaydedilmesiydi. Bu amaçlarla toplanan Konsey, 13 Aralık 2007 tarihinde Anlaşmayı imzaladı. Ancak onay sürecinde İrlanda'da referandumda ret oyu çıkmasına rağmen, Lizbon Anlaşması İrlanda'ya

¹²Council of the European Union, **a.g.e.**, s. 17

¹³Borchardt, **a.g.e.**, s. 16

¹⁴**A.e.**, s. 17

¹⁵**A.e.**, s. 17

verilen garantiler sonucunda ikinci referandumda geçerek onaylandı ve 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girdi.¹⁶

Lizbon Anlaşmasıyla şu değişiklikler yapıldı:¹⁷

- "Avrupa Topluluğu" ve "Topluluk" ifadeleri "Birlik" ifadesiyle değiştirildi. (Madde 1)

- Avrupa Konseyi Başkanı, Konsey tarafından iki buçuk yıllığına nitelikli oy çokluğuyla seçilecektir. (Madde 15 fıkra 5)

- Nitelikli oy çokluğunda değişiklik yapıldı ve Konsey üyesi devletlerin en az yüzde 55'inin oyu, 15 üye devlet ve Birlik nüfusunun en az yüzde 65 ile tanımlanması kararlaştırıldı. (Madde 16 fıkra 4)

- Avrupa Parlamentosunun üye sayısı 751 olarak kesinleştirildi ve artık artış yapılmayacağı belirtildi. (Madde 14)

- Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi nitelikli oy çokluğuyla seçilecek ve Birliğin ortak dış ile güvenlik politikasından sorumlu olacaktır. Ayrıca Dışişleri Konseyi'ne de başkanlık yaparak, Komisyon'un Başkan Yardımcılarından biri olacaktır. (Madde 18 - 1-2-3-4. Fıkralar)

- Komiser sayısında kısıtlamaya gidildi ve üye devletlerin 2/3'ünden oy birliğiyle seçilecek komiserlerin rotasyon usulü ile çalışması kararlaştırıldı. (Madde 244)

- Ayrıca, Temel Haklar Şartı Anlaşmaya eklenerek bağlayıcı kılındı. (Madde 6)

Lizbon Anlaşması AB'nin üç sütun özelliğini de ortadan kaldırmıştır. Ancak Anlaşma metnine eklenen hükümetlerarası konferans bildirgesi, ortak dışişleri ve

¹⁶A.e., s. 18

¹⁷Treaty of Lisbon, Lisbon, 17 December 2007, (Çevrimiçi) http://publications.europa.eu/resource/cellar/688a7a98-3110-4ffe-a6b3-8972d8445325.0007.01/DOC_19, 27 Temmuz 2018

güvenlik politikasının önemine dikkat çekmekte ve Üye Devletlerin bu konudaki sorumluluklarının altını çizmektedir.¹⁸

AB'nin halihazırda 28 Üye Devleti bulunmaktadır. Bunların altısı kurucu ülkeler olan Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'dır. 1972 tarihinde Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık Birliğe katılmıştır. Ardından güneye doğru genişleme 1981 yılında Yunanistan'ın katılımıyla başlamış ve bunu İspanya ve Portekiz'in 1986 yılındaki katılımları takip etmiştir. 1995 yılında katılımı gerçekleşen ülkeler Avusturya, Finlandiya ve İsveç'ti. 2004 yılında, Estonya, Letonya ve Litvanya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovenya ve Slovakya ile iki Akdeniz adası olan Kıbrıs ve Malta Avrupa Birliği'ne katılmıştır. İki yıl sonra, 2007 yılında, Bulgaristan ve Romanya'nın katılımlarıyla doğuya genişleme gerçekleşmiştir. Son olarak 2013 yılında Hırvatistan'ın katılımıyla üye sayısı 28'i bulmuştur.¹⁹

Mevcut üye sayısı 28 olmasına rağmen, Birleşik Krallık 2016 yılında yapılan referandumun ardından Mart 2017'de Birlikten çıkış işlemlerini başlatmıştır. Şu an çıkış işlemleri ve geçiş süreci devam etmektedir. Geçiş sürecinde, AB müktesebatı Birleşik Krallık tam üyemiş gibi uygulanmaya devam etmektedir ve Birleşik Krallık Avrupa Birliği'nin imzalamış olduğu anlaşmalardan doğan yükümlülükleriyle çıkış işlemi sonlanana kadar bağlıdır. Ancak, üçüncü devlet statüsüne düştüğü için AB kurumlarında ve karar alma süreçlerinde yer alamayacaktır.²⁰

1.2. Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimini takip eden yıllarda Avrupa'da esen barış rüzgarlarına Türkiye de kapılmıştır. Arka arkaya ortaya çıkan uluslararası örgütlere katılım konusunda istekli olan Türkiye, OECD ve NATO gibi kuruluşların üyesi

¹⁸Borchardt, **a.g.e.**, s. 20

¹⁹**A.e.**

²⁰“Brexit”, (Çevrimiçi), https://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/brexit_en, 1 Haziran 2019

olmuş ve Avrupa'nın barışına ortak olmak amacıyla 1959 senesinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'na ortaklık başvurusu yapmıştır.²¹

Türkiye ile Avrupa Birliği ile ilişkilerin temeli işte bu ortaklık başvurusunun arkasından Avrupa Ekonomik Topluluğu ile 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanmış olan Ankara Anlaşması'na dayanmaktadır.²² Bu Anlaşmayla, gümrük birliğinin kurulması amaçlanmıştır. Ankara Anlaşması, gümrük birliği için üç aşama öngörmüştür. 1970 yılında imzalanan Katma Protokol ile ilk aşama olan hazırlık dönemi tamamlanmıştır.²³ Ardından gelen geçiş döneminde kişilerin, tarım ürünlerinin ve sanayi ürünlerinin serbest dolaşımı ile Gümrük Birliği'nin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir.²⁴

Katma Protokol'den tam üyelik başvurusu yapılan 1987 yılına kadar Türkiye istikrarsız bir süreç geçirmiştir. Bu istikrarsızlık 12 Eylül 1980 tarihindeki askeri darbeye yerini demokratik olmayan unsurlara bırakmıştır. 1980 darbesinin ardından kendisini toparlayan Türkiye, 14 Nisan 1987'de üyelik başvurusunu Avrupa Topluluğu'na iletmiştir.²⁵ Ancak, Komisyon hem kendi bütünleşmesini tamamlamadan yeni bir üye alamayacağını hem de Türkiye'nin siyasi ve ekonomik durumu nedeniyle katılım müzakerelerinin başlatılmasının faydalı olmayacağını belirterek Türkiye'nin adaylık başvurusunu kabul etmese de, Türkiye ile ilişkilerin yoğunlaştırıp, ülkenin adaylığa hazır hale getirilmesi için yardım edilmesi sonucuna vardı.²⁶ Türkiye'nin başvurusunun kabul edilmemesindeki en büyük etmenler arasında Yunanistan ile Türkiye arasındaki anlaşmazlık ve özellikle "Kıbrıs" sorunu bulunuyordu.

²¹ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Türkiye - AB İlişkileri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf, s. 1, 30 Temmuz 2018

²² Regular Report From the Commission on Turkey's Progress Towards Accession, 17 December 1998, (Çevrimiçi), http://aei.pitt.edu/44619/1/turkey_1998.pdf, p. 5, 30 Temmuz 2018

²³ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Türkiye - AB İlişkileri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf, s. 2, 30 Temmuz 2018

²⁴ A.e.

²⁵ Regular Report From the Commission on Turkey's Progress Towards Accession, 17 December 1998, (Çevrimiçi), http://aei.pitt.edu/44619/1/turkey_1998.pdf, p. 5, 30 Temmuz 2018

²⁶ Regular Report From the Commission on Turkey's Progress Towards Accession, 17 December 1998, (Çevrimiçi), http://aei.pitt.edu/44619/1/turkey_1998.pdf, p. 5, 30 Temmuz 2018

1995 yılında, AT- Türkiye Ortaklık Konseyi, gümrük birliğinin son aşamasının tamamlanıp, Gümrük Birliği'ne geçilmesine karar verildi.²⁷

Aralık 1999'da Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi toplantısında, Türkiye resmi olarak aday kabul edildi ve Türkiye için de Katılım Ortaklığı Belgesi hazırlanması kararı çıktı.²⁸

Hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi 2001 yılında kabul edildi. Katılım Ortaklığı Belgesi, Türkiye'nin müktesebata ilişkin ulaşması gereken hedefleri ortaya koymaktadır.²⁹ Bu gelişmelerin hemen ardından, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde belirtilen hedeflerin hayata geçirilmesi amacıyla Ulusal Program hazırlanmış ve uygulanmaya başlanmıştır.³⁰

Başta Kopenhag kriterleri olmak üzere, demokrasi, hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü, insan hakları alanlarında Avrupa Birliği'ne uyum sağlamak amacıyla bir dizi reform paketi kabul edilmiştir.³¹

17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleşen Brüksel Zirvesi, Avrupa Birliği - Türkiye ilişkileri açısından tam bir dönüm noktası olmuş, Türkiye'nin Kopenhag kriterlerini yeterli ölçüde yerine getirdiği belirtilerek ve 2005 yılında müzakerelere başlanmasına karar verilmiştir.³²

20 Ekim 2005 tarihinde başlayan tarama süreci 13 Ekim 2006'da tamamlanmıştır.³³ 3 Ekim 2005 tarihinde de katılım sürecinin temel belgesi Müzakere Çerçeve Belgesi Konsey'de oylanarak kabul edilmiştir.³⁴ Türkiye'nin

²⁷ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Türkiye - AB İlişkileri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf, s. 4, 30 Temmuz 2018

²⁸ A.e.

²⁹ Ali Aybey, "Turkey and the European Union Relations: A Historical Assessment," **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, C. IV, No: 1, Güz: 2004, s. 32

³⁰ Prof. Dr. Haluk Günöğür, **Avrupa Birliği**, Ankara, Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi, 2007, s. 78

³¹ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Türkiye - AB İlişkileri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf, s. 5, 30 Temmuz 2018

³² Prof. Dr. S. Rıdvan Karluk, **Avrupa Birliği, Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları**, 11. bs., İstanbul, Beta, 2014, s. 116

³³ Günöğür, **Avrupa Birliği**, s. 93

³⁴ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Türkiye - AB Katılım Müzakereleri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/06_rehber.pdf, s. 6, 1 Ağustos 2018

katılım müzakereleri sırasında tamamlaması gereken toplam 35 fasıl bulunmaktadır. Bu fasılların 8'i bloke edilmiştir.³⁵ 11 Aralık 2006 tarihli Konsey Kararı'na göre, Türkiye'nin Ankara Anlaşması ve eklerini Kıbrıs Rum Kesimini kapsayan 10 ülkeye genişleten 2005 yılındaki Ek Protokolden³⁶ kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiği belirtilmektedir.³⁷ Yani, Türkiye'nin Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanıyarak Kıbrıs sorununa bir çözüm bulması ve özellikle limanlarını Rum gemilerine açması önkoşul olarak sunulmuştur.

Toplam açılan fasıl sayısı 16'dır. Bahsi geçen blokaj nedeniyle açılan fasılların geçici olarak kapatılması da mümkün olmamakla birlikte, "Bilim ve Araştırma" faslı geçici olarak kapatılan tek fasıldır.³⁸

Suriyeli mülteci sorununun çözümü adına, 2015 - 2016 yıllarında Türkiye - AB Zirveleri düzenlenmiştir. Bu zirvelerin amacı Avrupa Birliği sınırlarında sığınmacı kontrolünü sağlamak ve sığınmacılara Türkiye'de barınma imkanları sunmaktır. Bu bağlamda, AB Türkiye'ye geçici barınma imkanı tanınan sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılaması için 3+3 milyar Avro'luk Sığınmacı Mali İmkanı sunmuştur.³⁹

Avrupa Birliği müktesebatına uyum adımları atılmaya devam edilirken, Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere süreci siyasi nedenlerle bir süre daha askıda kalmaya devam edecektir.

³⁵ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Türkiye - AB Katılım Müzakereleri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/06_rehber.pdf, s. 14, 1 Ağustos 2018

³⁶ Türkiye bu Ek Protokolü imzalarken Kıbrıs Rum Kesimi'ni (Protokol metninde Kıbrıs Cumhuriyeti) asıl ortaklık devleti olarak kabul etmediğini beyan eden bir Deklarasyon yayınlamıştır. Bu deklarasyonun ardından Avrupa Birliği de Kıbrıs Ortak Deklarasyonu yayınlamıştır.

³⁷ Günuğur, **Avrupa Birliği**, s. 88

³⁸ "Müzakere Sürecinde Hangi Aşamadayız?", (Çevrimiçi), https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=41&id=371, 1 Ağustos 2018

³⁹ "Türkiye - AB İlişkileri", (Çevrimiçi), <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, 1 Ağustos 2018

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL HATLARIYLA ELEKTRONİK TİCARET

Bu bölümde elektronik ticaret kavramı ele alınacak olup, hangi alanları kapsadığı, türleri ile tarafları incelenecektir. Ayrıca elektronik ticaret yoluyla taraflara hangi araçlarla ulaşıldığı da ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

2.1. Elektronik Ticaret Kavramı ve Gelişimi

Elektronik ticaret kavramı birçok kuruluş tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) göre elektronik ticareti, “mal ve hizmetlerin elektronik araçlarla üretimi, dağıtımı, pazarlanması, satışı ya da teslim edilmesi”⁴⁰ olarak tanımlanmaktadır. Avrupa Komisyonu ise elektronik ticaretin genellikle işletmeler, bireyler ya da özel kuruluşlar tarafından internet veya diğer türlerdeki bilgisayar temelli (çevrimiçi iletişim) ağlar üzerinden mal veya hizmet satımı ya da alımı olarak tanımlandığını belirtmektedir.⁴¹ Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) elektronik ticareti “sipariş vermek ya da almak amacıyla özellikle tasarlanmış yöntemlerle bilgisayar ağları üzerinden mal veya hizmetlerin satım ya da alım işlemi” olarak tanımlar.⁴² Tanıma mal veya hizmetlerin bu yöntemlerle siparişinin verilebileceği ancak ödeme ve nihai olarak teslim işlemlerinin çevrimiçi olarak gerçekleştirilmesinin zorunlu olmadığı eklenmiştir. Son olarak, ülkemizde 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda elektronik ticaretin “fiziki olarak karşı karşıya gelmeksizin, elektronik ortamda gerçekleştirilen çevrim içi iktisadi ve ticari her türlü faaliyeti ifade ettiği” belirtilmiştir.⁴³

⁴⁰ World Trade Organization, “Electronic Commerce”, (Çevrimiçi), https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc11_e/briefing_notes_e/bfecom_e.htm, 5 Ekim 2018

⁴¹ EUROSTAT, “Glossary: E-Commerce”, (Çevrimiçi), <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:E-commerce>, 5 Ekim 2018

⁴² OECD, “Electronic Commerce”, (Çevrimiçi), <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4721>, 5 Ekim 2018

⁴³ 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, (Çevrimiçi), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6563.pdf>, 5 Ekim 2018

Görüldüğü üzere, genel geçer bir elektronik ticaret tanımı olmamasına rağmen, tanımların ortak noktasına göre elektronik ticaret mal veya hizmetlerin bilişim sistemleri üzerinden alım, satım ve tedarik edilmesi işlemlerini kapsamaktadır.

İnternet, ilk ortaya çıktığı 1960'larda temelde kapalı iletişim ağı ve akademik çalışma amaçlı kullanılırken, 1980'lerin sonlarında World Wide Web'in (www) geliştirilmesi ve ilk arama motorları ile internet tarayıcıların ortaya çıkışıyla birlikte geniş çapta kullanıcıya ulaşan şekline evrilmeye başlamıştır. 1995 yılında Amazon.com'un, Amazon'un tanıtılmasından iki ay sonra da dünyanın ilk çevrimiçi açık artırma sitesi olan eBay'in kurulması eğitim ve iletişim amaçlı olan interneti, satış ve pazarlama amaçlı kullanılan en hızlı gelişen teknoloji haline getirmiştir.⁴⁴

2005 yılında, sosyal ağlar, mobil ticaret ve kablosuz ağlarla birlikte elektronik ticaret konusunda dikkatleri üzerine toplamıştır. Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya uygulamaları elektronik ticareti bünyelerine dahil etmiş önemli örnekler arasındadır. Tüm bu gelişmeler sadece elektronik ticaretin değil, aynı zamanda e-devlet, e-öğrenme, e-yönetişim gibi kavramların ortaya çıkışını da hızlandırmıştır.⁴⁵

Elektronik ticaretin gelişmesi tüketici haklarında, tüketicilerin korunmasında, sözleşmelerde ve tarafların yükümlülüklerinde ciddi değişikliklere neden olmuştur. Bu çalışmada elektronik ticaretin ortaya koyduğu değişimlere Avrupa Birliği açısından bakılacak olup, Avrupa Birliği elektronik ticaret mevzuatının Türk mevzuatını ne ölçüde etkilediği ele alınacaktır.

2.2. Elektronik Ticaretin Kapsamı

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 2. Maddesi elektronik ticaretin kapsamını "... elektronik ortamda gerçekleştirilen

⁴⁴ S. Ann Becker, **Electronic Commerce: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications**, Volume I, Hershey, USA, Information Science Reference, 2008, pp– 2-4

⁴⁵ Efraim Turban, David King, Jae Kyu Lee, Ting-Peng Liang, Deborrah C. Turban, **Electronic Commerce: A Managerial and Social Network Perspective**, Eighth Edition, Springer International Publishing, Switzerland, 2015, p. 12.

çevrim içi iktisadi ve ticari her türlü faaliyet..." olarak tanımlar. Bu bağlamda, elektronik ticaret doğrudan tüketiciye pazarlanan her türlü ürünü, tanıtımı, reklamı, satış öncesi ve sonrası işlemleri, elektronik ortamda gerçekleştirilen bankacılık işlemlerini, kamu ve özel sektör hizmetlerini kapsar.⁴⁶

2.3. Elektronik Ticaretin Araçları

Elektronik ticaret zirve noktasına internet yoluyla erişmiş olsa da internetten önce ortaya çıkmıştır ve tahmin edilenden daha eski bir kavramdır. Telefon, faks, televizyon, elektronik ödeme ve para transferi sistemleri, elektronik veri değişimi (EDI) gibi araçlar elektronik ticaretin gelişimine katkı sağlamıştır. Başka bir deyişle, ticaret işlemini elektronik ortama taşıyan ve işlemi kolaylaştıran her türlü araç elektronik ticaret aracı olarak görülebilir.⁴⁷

2.3.1. Telefon

En temel iletişim aracı olan telefon, elektronik ticaretin de en eski yöntemlerinin başında gelir. Telefon neredeyse herkese ulaşması sayesinde kullanım kolaylığı sağlamış ve elektronik ticaretin ilk aracı olarak da kullanılmıştır. Teknolojinin de gelişmesiyle telefon iletişimi ikili olmaktan çıkmış, tele konferans ve görüntülü aramalarla iletişim çoklu hale gelmiştir. Son yıllarda hız kazanan Çağrı Merkezi uygulaması telefonla gerçekleştirilen elektronik ticaretin yaygınlaşmasında büyük bir öneme sahiptir. Çağrı merkezi uygulaması internet kullanımından kaçınan ya da internet erişimi olmayan kişilere özellikle bankacılık işlemlerinde büyük kolaylıklar sağlar.⁴⁸

Ayrıca, telefonun neredeyse herkes tarafından kullanılması bankacılık dışındaki elektronik ticaret amaçlı kullanım alanını genişletmiştir. Ürün alımı

⁴⁶ Mehmet Akif Çakırer, **Elektronik Ticaret**, Ankara, Ekin Yayınevi, 2013, s. 100

⁴⁷ Muammer Zerenler, **Dijital İş Yaşamı : Tüm Boyutlarıyla Elektronik Ticaret**, 2. bs., Ankara, Gazi Kitabevi, 2013, s. 137

⁴⁸ Çakırer, **a.g.e.**, s. 108

sırasında telefonla sipariş verilip, ödemenin kredi kartıyla yapılması telefonu önemli bir elektronik ticaret aracı haline getirmiştir.⁴⁹

2.3.2. Faks

Faks, günümüzde internetin ve elektronik postaların yaygınlaşmasıyla eski önemini yitirmiş olsa da elektronik ticaretin ortaya çıktığı dönemlerde önemli bir araç görevi görmüştür. Geleneksel posta ve mektup hizmetinin yerini alan faks, işletmeler arası belge gönderimini ve ticari işlemlerin gerçekleştirilmesini hızlı ve kolay bir hale getirerek, elektronik ticaretin gelişimine katkı sağlayan bir araç olarak kullanılmıştır.⁵⁰

2.3.3. Televizyon

En yaygın kitlesel iletişim araçlarının başında gelen televizyon, elektronik ticaretin geleneksel araçlarından biridir. Özel televizyon kanallarının sayısının artması, reklam sektörünün gelişmesi televizyonun elektronik ticaret üzerindeki etkisini artırmıştır. "Evden alışveriş" (tele-satış/pazarlama) konseptiyle sadece satış amaçlı televizyon kanalları ortaya çıkmış ve telefonla birlikte televizyon etkili elektronik ticaret araçları haline gelmiştir.⁵¹ Günümüzde akıllı televizyonların internete bağlanabilmesi televizyonu aynı zamanda teknolojik bir elektronik ticaret aracı haline getirmiştir. İnternete bağlanan televizyonlar sayesinde tüketicilerin oturdukları yerden televizyon kumandası yardımıyla alışveriş yapabilmesi, çeşitli multimedya ürünlerini (film, müzik vs.) satın alabilmesi gibi imkanlar televizyonun geleneksel işlevini değişime zorlamaktadır.⁵²

2.3.4. Elektronik Ödeme ve Fon Transfer Sistemleri

Teknolojinin gelişmesi ödeme ve fon transferi sistemlerinin de değişmesine katkı sağlamıştır. Bankaya gitmeden ATM'ler aracılığıyla para çekme, yatırma, transfer işlemleri kolaylıkla yapılırken, POS cihazları kredi kartlarının kullanımını

⁴⁹ Zerenler, **a.g.e.**, s. 138

⁵⁰ Çakırcı, **a.g.e.**, s. 108

⁵¹ **A.g.e.**, s. 109

⁵² Zerenler, **a.g.e.**, s. 149

artırmıştır.⁵³ Akıllı telefonların hayatımıza girişi ise mobil bankacılık işlemlerini çok daha kolay hale getirmiş, ATM'ye gitme zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Birkaç dakika içinde fon transferi, menkul kıymetler alımı-satımı, kredi kartı işlemlerinin gerçekleştirilmesi gün geçtikçe hayatımızın ayrılmaz parçası haline gelmiştir.

2.3.5. Elektronik Veri Değişimi (EDI)

Elektronik veri transferi (EDI), sürece insan dahil olmaksızın, bilgi ve belgelerin bilgisayarın anlayabileceği yapıda ve bilgisayarlar aracılığıyla doğrudan paylaşımıdır.⁵⁴ EDI, elektronik formattaki faturaların, ödemelerin ve bunlara ilişkin diğer belgelerin bilişim teknolojilerinin kullanımıyla bir işletmeden diğer işletmeye iletimidir. EDI ile siparişlerin alınması, sözleşme ve fatura düzenlenmesi, işletmeler arasındaki bankacılık işlemlerinin yürütülmesi, gümrük işlemlerinin yerine getirilmesi sırasında ortaya çıkan masrafların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.⁵⁵

2.3.6. İnternet

İnternet, bilgisayarları birbirine bağlayan posta sistemine oldukça benzeyen, ancak saniyeden daha kısa bir sürede iletişimi sağlayan küresel bir ağıdır. Posta hizmetlerinin bir adresten diğerine zarf göndermesi gibi, internet de bilgisayarların bir diğerine küçük veri paketleri göndermelerini sağlar.⁵⁶

İnternetin ortaya çıkışının sebebi, Amerikan Federal Hükümeti Savunma Bakanlığı'nın birtakım askeri araştırma projelerine yönelik gizliliği sağlayacak bir ağ kurmak istemesidir. İnternetin ilk hali olan ARPANET'in kullanımı üniversitelere ve araştırma kuruluşlarına genişleyerek, yaygınlaşmasının ardından internet halini almıştır.⁵⁷

⁵³ Akif Altınbaşak, **Elektronik Ticaret**, ed. Mehmet Akif Çakırer, İstanbul, Lisans Yayıncılık, 2008, s. 10

⁵⁴ Zerenler, **a.g.e.**, s. 74

⁵⁵ Çakırer, **a.g.e.**, s. 110

⁵⁶ "What is the internet?", (Çevrimiçi) <http://www.bbc.co.uk/webwise/guides/what-is-the-internet>, 1 Mart 2019

⁵⁷ Zerenler, **a.g.e.**, s. 143

Geleneksel elektronik ticaret yöntemlerinin aksine, internet tek başına kullanılabilir. Televizyon, telefon, faks gibi bu araçlar elektronik ticaret amacıyla mutlaka bir diğeriyle kullanılmak zorundayken, internet tek başına hepsinin işlevini karşılayabilir ve işlemlerin çok daha hızlı, kolay ve ucuz bir şekilde yerine getirilmesini mümkün kılar.⁵⁸ İnternet kullanımıyla, işletmelerin performanslarında, tüketici iletişimi ve memnuniyetinin sağlanmasında, tedarik zinciri yönetiminde iyileşmeler gözlemlenmiştir.⁵⁹ Ancak en önemlisi, geleneksel elektronik ticaret araçlarının bütün işlevlerini tek başına gerçekleştirebilen internet hukuki özelliği bulunan belgelerin de güvenli bir şekilde iletilmesini sağlar ve böylece belgelerin hukuki geçerliliği korunmuş olur.⁶⁰

2.3.7. İtranet

Şirket içi ağ anlamına gelen intranet, internetin sağladığı kolaylıklardan faydalanılarak işletme içerisindeki güçlükleri çözüme kavuşturmak, bilgi paylaşmak ve teknik problemlerin üstesinden gelmek için geliştirilmiştir.⁶¹ İtranette internet işletmeye özgüdür, işletmenin izin vermediği yetkisiz kullanıcıların intranete girmesi mümkün değildir.⁶² İtranet sayesinde, şirketin bir ülkedeki şubesinin çalışanları, diğer bir ülkedeki çalışanlarla rahatça iletişim kurabilmekte, çalışanlar bilgilendirilmekte, eğitim verilmekte ve tüm bunlar oldukça hızlı ve asgari maliyetle yerine getirilmektedir.⁶³ İşletme içerisinde internet yerine intranetin kullanımı, internetin sunduğu bütün avantajlardan faydalanılmasını sağlarken, aynı zamanda çalışanların internetle zaman kaybetmelerini engeller ve iş verimini artırır.⁶⁴

2.3.8. Extranet

⁵⁸ Halil Elibol, Burcu Kesici, "Çağdaş İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 11, 2004, (Çevrimiçi), <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/736/688>, 1 Mart 2019

⁵⁹ Zerenler, **a.g.e.**, s. 148

⁶⁰ Elibol, Kesici, **a.y.**, s.314

⁶¹ Zerenler, **a.g.e.**, s. 79

⁶² Elibol, Kesici, **a.y.**, s.314

⁶³ Zerenler, **a.g.e.**, s. 80

⁶⁴ Çakırer, **a.g.e.**, s. 120

Extranet, işletmelerin kendi bünyeleri dışında müşterileriyle, tedarikçileriyle, diğer çalıştığı işletmelerle bilgi paylaşımını sağlayan, yine internetten faydalanan bir ağıdır.⁶⁵ Extranet intranetle aynı özelliklere sahiptir, bilgi ve belge akışını en düşük maliyetle, son derece hızlı ve güvenilir bir şekilde sağlar. İşletmenin tarafları aynı anda bilgilendirilebilir ve ilgili tarafların önerilerinin, cevaplarının, taleplerinin diğer taraflara bildirilmesi gerekmez.⁶⁶ Ancak, extranetin karmaşık bir entegrasyona gereksinim duyması, bazı ortakların bilgi erişimini kısıtlamak istemeleri ve extranet servis sağlayıcılarının güvenlik açısından zayıf kalabilmeleri de extranetin olumsuz yönleridir.⁶⁷

2.4 Elektronik Ticaret Modelleri

Elektronik ticaret genel olarak bir mal veya hizmetin alımı ya da satımı olarak tanımlanabilse de temelde çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen ticarete ilişkin her türlü işlem elektronik ticaret kapsamına girer. Bu durumda, taraflar arasındaki ilişkiler elektronik ticaret modellerini ortaya çıkarır. Tarafları işletmeler, tüketiciler ve devlet olarak sıralarsak dört temel model karşımıza çıkar. Bunlar, işletmeler arasında, işletme ve tüketici arasında, işletme ve devlet arasında, devlet ve tüketici arasında gerçekleştirilen elektronik ticarettir.

2.4.1. İşletmeler Arası Elektronik Ticaret (B2B):

Adından da anlaşılacağı üzere işletmeler arası elektronik ticaret birbirleriyle ticari ilişkisi bulunan şirketler ve işletmeler arasında gerçekleşen elektronik ticaret modelidir.⁶⁸ Bu modelde, genellikle araç olarak elektronik veri değişimi (EDI) kullanılır.⁶⁹ İşlemlerin çevrimiçi ortamda üreticiler, bayiler, dağıtıcılar, tedarikçiler, toptancılar arasında gerçekleştirilmesi maliyetlerin azaltılması ile verimliliğin artırılmasında büyük bir rol oynar. Ayrıca, yine elektronik ortamda bilgisayarda

⁶⁵ A.e.

⁶⁶ Zerenler, a.g.e., s. 82

⁶⁷ Çakırer, a.g.e., s. 121

⁶⁸ Ticaret Bakanlığı, “Dijital Ticaret Tanım ve Kavramlar”, (Çevrimiçi) <https://www.ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/elektronik-ticaret/dijital-ticaret-tanim-ve-kavramlar>, 7 Mart 2019

⁶⁹ Altınbıçak, a.g.e., 13

gerçekleştirilen işlemler personel ve iletişim ihtiyacını en aza indirip, gerekli süreçleri kısaltır.⁷⁰

Elektronik ticaret tarihine bakıldığında, işletmeler arası modelin hem teori hem de uygulama açısından en eski model olduğu görülür. 1970'lerdeki elektronik ticaret tamamen elektronik veri değişimine dayanan işletmeler arası modeldir.⁷¹

2.4.2. İşletmeden Tüketicieye Elektronik Ticaret (B2C):

Elektronik ticaret denilince genel olarak ilk akla gelen model, işletme ve tüketici arasındaki elektronik ticarettir. İnternette alışveriş bu modelin temelini oluşturur ve internete girdiğimiz an kitaptan, market alışverişine, çiçekten, oyuncağa, elektronik eşyadan, tatile kadar aklımıza gelebilecek her türlü mal ve hizmet arzı karşımıza çıkar. TÜSİAD'ın 2017 tarihli E-Ticaret raporuna göre, perakende elektronik ticaret hacmi 2016 yılında 1.6 trilyon dolara ulaşmışken, bu hacmin 2020 yılında 3 trilyon dolara yaklaşacağı tahmin edilmektedir.⁷²

Bu modelde, mal ya da hizmet fiyat, ürün özellikleri, çeşitlilik açısından alıcıya sanal mağazada arz edilir; alıcı da fiyat karşılaştırmasını yapar, hangi mal veya hizmeti istediğine karar verir, siparişini oluşturur, ödeme şeklini belirler ve mal veya hizmetin kendisine iletilmesini sağlar.⁷³ Böylece, satıcı mağaza ve eleman masrafından, lojistik harcamalarından tasarruf ederken, alıcı da en uygun maliyetli ürünü zorlanmadan karşılaştırma yaparak ve alışverişe harcayacağı zamandan tasarruf ederek satın alır. Yani hem işletme hem de alıcı bu modelde kendi açılarından tasarruf etmiş olurlar.

En bilinen uluslararası B2C şirketlerinin başında Amazon gelir. Türkiye piyasasında ise Hepsiburada, Çiçeksepeti, Yemeksepeti, Kitapyurdu bu modeli kullanan şirketler arasındadır. Ayrıca, Türkiye piyasasına kısa zaman önce girmiş olan Netflix de bu kategorideki uluslararası bir şirket olmakla birlikte, işletmeden

⁷⁰ Elibol, Kesici, a.y., s.317

⁷¹ Zheng Qin, **Introduction to E-Commerce**, Beijing, Tsinghua University Press, 2009, s. 26

⁷² TÜSİAD, "Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret", Nisan 2017, (Çevrimiçi) https://www.eticaretraporu.org/wp-content/uploads/2017/04/TUSIAD_E-Ticaret_Raporu_2017.pdf, 11 Mart 2019

⁷³ Qin, a.g.e., s. 27

tüketicie elektronik ticareti açısından Türkiye'de yeni bir alan (film ve dizi arzı) oluşturmuştur.

2.4.3. Devlet ve İşletme Arasındaki Elektronik Ticaret (G2B):

Piyasanın "görünmez eli" olan devlet, elektronik ticaretin idaresi ile yönlendirilmesinde büyük bir role sahiptir ve gelişen elektronik ticaret ihtiyaçlarına ayak uydurmak zorunda kalmıştır.⁷⁴ Devlet kuruluşları ile işletme arasında elektronik ortamda gerçekleştirilen ticarete ilişkin işlemlerin tamamı bu modelin kapsamına girer.⁷⁵ Bu işlemlerden bazılarını ihalelerin ve devlet ilanlarının kamuoyuna duyurulması, vergi işlemleri, bazı izinlerin elektronik ortamda alınabilmesi, gümrük işlemleri ve sosyal güvenlik işlemleri şeklinde sıralayabiliriz.⁷⁶

2.4.4. Devlet ve Tüketici Arasındaki Elektronik Ticaret (G2C):

Devletin tüketicilere sunduğu elektronik ticaretin kapsamını tamamen elektronik devlet adı verilen sistem oluşturmaktadır. Devlet tarafından vatandaşlara elektronik ortamda sunulan hizmetler bu modelin kapsamına girer.⁷⁷ Türkiye'de "E-Devlet Kapısı" adı altında "www.turkiye.gov.tr" adresinde adalet, eğitim, çevre, tarım ve hayvancılık, sağlık, sosyal güvenlik, sigorta, telekomünikasyon, vergi ve harçlar ile cezalar başlıkları altında çok çeşitli hizmetler sunulmaktadır.

2.5. Geleneksel Ticaret ile Elektronik Ticaret Arasındaki Farklar

Tarihi insanlar arasında iletişimin ortaya çıktığı ve üretim fazlası elde edildiği günlere uzanan ticaret kavramı, üretilen mal ve hizmetlerin tüketim faaliyetine hazırlanarak iletilmesi ile bu işlemlere aracılık edilmesi anlamına gelmektedir.⁷⁸

⁷⁴ Qin, a.g.e., s. 31

⁷⁵ Altınbıçak, a.g.e., s. 14

⁷⁶ Zerenler, a.g.e., s. 96

⁷⁷ Altınbıçak, a.g.e., s. 14

⁷⁸ Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, 25. bs., Ankara, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017, s. 3.

Teknolojinin gelişimiyle birlikte ortaya çıkan elektronik ticaret ise mal veya hizmetlerin üretimi, alımı, satımı, tedarik edilmesi ve ödeme gibi ticari işlemlerin elektronik ortamda yapılması olarak tanımlanabilir.

İnternetin gelişimi ve hayatlarımızda edindiği yer nedeniyle geleneksel ticaret ile elektronik ticaret arasındaki farklar artmıştır. Öncelikle, elektronik ticaret işletmeler arasındaki ve işletmeler ile tüketiciler arasındaki bilgi aktarım biçimlerini değiştirmiştir.⁷⁹ Yüz yüze, doğrudan telefon ve faksla iletişimin yerini bilgisayar ağlarının almasıyla birlikte özellikle internet en önemli bilgi aktarım aracı haline gelmiştir. Bilgi aktarım yöntemlerinin değişmesiyle tüketiciler fiziksel sınırların dışına çıkarak dünyanın herhangi bir yerindeki ürün ya da hizmet hakkında bilgi sahibi olup bunlara erişebilmektedirler.⁸⁰

Geleneksel ticarete tüketicinin muhatabı tacir iken, niteliği gereği elektronik ticarete tüketicinin karşısında hizmet sağlayıcı ya da aracı hizmet sağlayıcı bulunmaktadır. Bu durumda, ticaret sırasında doğrudan iletişim kurmayı ve danışmayı, görmeyi, test etmeyi gerektiren ürünlerin elektronik ticaret yoluyla satımı güçleşecektir.⁸¹ Lüks tüketim malları, gıda ve araba, ev gibi yüksek fiyatlı ürünleri satın almak isteyen tüketiciler geleneksel ticaretten faydalanmayı tercih edecektir.

Geleneksel ticarete malın tüketiciye doğrudan sunulması gerektiğinden, ilgili malın envantere bulundurulması zorunludur. Elektronik ticarete ise, ön araştırmasının yapılması koşuluyla söz konusu mala ilişkin sipariş alınmadan malın tedarik edilmesine gerek yoktur ve bu durum envantere büyük yatırımlar yapılmasını zorunluluğunu ortadan kaldırarak, işletmenin başlangıç masraflarını en aza indirecektir.⁸²

İşletmeler açısından elektronik ticaretin en önemli farklarından biri geleneksel ticarete tedarik süreçlerinde aracı firmalarla çalışmak zorunda kalan

⁷⁹ Arzu Ongan, Neslihan Coşkun Karadağ, "İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret ve Hukuki Altyapısı", **İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi**, C.2, No: 2, Ekim 2011, s. 83.

⁸⁰ Cemalettin Kalaycı, "Elektronik Ticaret ve KOBİ'lere Etkileri", **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, No: 19, Yaz 2017, s. 144.

⁸¹ Ritendra Goel, **E-Commerce**, New Delhi, New Age International, 2007, p. 5.

⁸² Gagandeep Kaur, "Traditional Commerce vs. E-Commerce", **International Research journal of Management Science and Technology**, Volume 2, Issue 3, 2011, p. 334.

işletmelerin, elektronik ticaret sayesinde doğrudan tedarikçi firmalarla çalışabilmesidir.⁸³ Bununla birlikte, ürün stok kontrolü, alım ve satım işlemlerinin takibi, siparişlerin takibi gibi işlemler bilgisayar ağları üzerinden yapılarak işletmelerin maliyetleri azalmaktadır.⁸⁴ Azalan maliyetler tüketicilere de yansımakta, mal ve hizmetler geleneksel ticarete kıyasla çok daha uygun fiyatlarla sunulmaktadır.

Bilgisayar ağlarının kullanımı sadece maliyetleri düşürmemekte, ticari faaliyetin verimliliğini de artırmaktadır. Söz konusu işlemlerin geleneksel yöntemlerle yapılması daha fazla belgelendirme, iş modelinde daha fazla iş gücünü ve daha karmaşık bir organizasyon şemasını gerektirmektedir.⁸⁵ Ayrıca, interneti kullanan alıcıların potansiyel satıcılara ulaşması kolaylaşacağından, alıcıya ulaşma maliyetleri de bahsi geçen maliyetler gibi azalacak ve azalan maliyet hem satıcı hem de alıcı açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.⁸⁶

Geleneksel ticarete tüketici mal veya hizmetten faydalanırken daha az seçenek arasında seçim yapmak zorundayken, elektronik ticaret tüketicinin yirmi dört saat, coğrafi olarak bulunduğu yerden ayrılmadan, çok daha fazla seçenek arasından, daha fazla bilgiye ve fiyat alternatifine ulaşarak alım işlemini gerçekleştirmesini sağlar.⁸⁷ Geleneksel ticarete ise tüketicinin satıcıyla doğrudan telefon ya da faks yoluyla iletişim kurması, gerektiğinde form doldurması, katalog taraması gerekmektedir. Bu işlemler de tüketici açısından zaman verimliliğini azaltmakta, ek masraflar ortaya çıkarmaktadır. Yazılım programlarının, müzik ve video dosyalarının, elektronik kitapların çevrimiçi arzıyla birlikte tüketicinin satın almış olduğu ürünlerin eline ulaşmasını bekleme zorunluluğu da ortadan kalkmıştır.⁸⁸

⁸³ Kalaycı, **a.g.e.**, s. 144.

⁸⁴ Ongan, Coşkun Karadağ, **a.g.e.**, s. 84.

⁸⁵ Gültekin Çağıl, Kadriye Ergül, "Geleneksel İşletme Anlayışından E-İşletme Anlayışına Geçişte Yaşanan Problemler", **Akademik Bilişim '08 Bildiriler**, Ed. Mustafa Akgül, Ethem Derman, Ufuk Çağlayan, Necdet Yücel, Atilla Özgüt, Ankara, İnternet Teknolojileri Derneği, 2008, s. 549.

⁸⁶ Kalaycı, **a.g.e.**, s. 145.

⁸⁷ Gary Schneider, **Electronic Commerce**, 12th Ed., Boston, Cengage Learning, 2017, p. 17.

⁸⁸ **A.e.**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ELEKTRONİK TİCARET

Birlik Üyesi Devletler ile Avrupa insanları arasındaki ekonomik ve sosyal bağları güçlendirmek amacıyla kişilerin, malların ve sermayelerin serbest dolaşımını hayata geçirmiş olan Avrupa Birliği, elektronik ticaretin gelişmesiyle birlikte bu ticareti düzenleyen Birlik kurallarına ihtiyaç duymuştur. Bunun sonucunda, Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Hukuki Yönlerine ve Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticarete İlişkin 2000/31/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (Elektronik Ticaret Direktifi) 8 Haziran 2000 tarihinde kabul edilmiştir. Elektronik Ticaret Direktifiyle iç pazarda gerçekleşen elektronik ticaret dahil olmak üzere online hizmetlere yönelik temel hukuki çerçeve oluşturulmuştur. 6 Mayıs 2015 tarihinde kabul edilen Dijital Tek Pazar stratejisi ise dijital ortamda haksız ayrımcılık yaratan düzenleyici sınırları ortadan kaldırarak online tek pazarı oluşturmayı hedefleyen uygun elektronik ticaret çerçevesini belirlemiştir.

Bu bölümde Avrupa Birliği'nde elektronik ticareti düzenleyen Elektronik Ticaret Direktifi ile Dijital Tek Pazar Stratejisi ele alınacak ve ardından Avrupa Birliği Üye Devletlerindeki elektronik ticaret düzenlemeleri değerlendirilecektir.

3.1. Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Hukuki Yönlerine ve Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticarete İlişkin 8 Haziran 2000 tarihli 2000/31/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Avrupa Parlamentosu 4 Mayıs 2000 tarihinde Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Hukuki Yönlerine ve Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticarete İlişkin Direktifi kabul etmiştir. Üye Devletler ile Avrupa insanları arasında ekonomik ve sosyal ilerlemeyi sağlayabilmek için internetin hızla gelişmesiyle artan elektronik ortamda gerçekleştirilen ticari işlemlerin düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur. Direktif, online hizmet sağlayıcıları, ticari iletişim, elektronik sözleşmeler ve aracı hizmet sağlayıcılarının yükümlülüklerine dair uyumlaştırılmış kuralları belirlemiştir.

Direktifin düzenlediği konular arasında elektronik iç pazar, elektronik ticaretin temel kuralları, araçların yükümlülükleri, uzman grupları bulunmaktadır.

Direktifin temel amacı, iç sınırları bulunmayan Avrupa Birliği'nde bilgi toplumu hizmetlerinin de sınırlara takılmadan Avrupa vatandaşlarına sunulması olarak belirtilmiştir. Elektronik ticaret özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere önemli istihdam imkanı sunmaktayken, elektronik ortamdaki bariyerler bu imkanların gelişmesini engellemektedir. Bu nedenle Direktif, bilgi toplumu hizmetlerine yönelik iç sınırları bulunmayan bir alan oluşturmak amacıyla Topluluk içindeki hukuki bütünleşmeyi sağlamayı amaçlar.

Direktif, iç pazarın düzgün işleyişi önünde birtakım engeller olduğunu ve bu engellerin de ilgili hizmetlere hangi ülkenin mevzuatının uygulanacağına dair belirsizlikten kaynaklandığını belirtir. Bu nedenle amacının elektronik ticaret alanında ceza kanunlarının uyumlaştırılması olmadığını, belirsizliği net ve genel bir hukuki çerçeve belirleyerek çözmek olduğunu ifade eder. Ayrıca, ifade özgürlüğüne ilişkin temel kural ve ilkelerin etkilenmeyeceği de eklenmiştir.

Direktifin ele aldığı uyumlaştırılmış ve sınırlardan bağımsız olarak işletmeler ile Avrupa vatandaşlarının bilgi toplumu hizmetlerine ulaşmasını sağlayan kurallar arasında operatörlerin kuruluş yerlerinin belirlenmesi, operatörlerin uyması gereken şeffaflığa ilişkin yükümlülükler, ticari iletişime yönelik şeffaflık koşulları, elektronik sözleşmelerin akdedilmesi ve geçerliliği, internet araçlarının sorumluluğu, online uyumsuzluk çözümü ve ulusal makamların rolü bulunur. Geriye kalan konular ise mevcut Avrupa Birliği müktesebatının uygulanması ve ulusal kanunların karşılıklı tanınması çerçevesinde ele alınır.

Avrupa Komisyonu da Direktifin Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmesinin üzerine yayınladığı 4 Mayıs 2000 tarihli basın açıklamasında Direktifin işletmeler arası elektronik ticaretin yanı sıra işletmeden tüketiciye gerçekleştirilen elektronik ticareti, reklam veya sponsorlukla finanse edilen alıcının ücret ödemediği hizmetleri

ve malların tele-alışveriş ile online mağazalar aracılığıyla satışı gibi online elektronik işlemlere imkan tanıyan hizmetleri kapsadığını belirtmiştir.⁸⁹

Direktifin 1. Maddesi, yukarıda bahsi geçen "bilgi toplumu hizmetlerinin Üye Devletler arasında serbest dolaşımını" sağlamaya yönelik temel amacı belirtmenin yanı sıra kapsamını da belirler. Ayrıca, Direktifin vergilendirmeye, kartel hukukuna ilişkin düzenlemelere, noterlik hizmetleri ile doğrudan kamu yetkisinin kullanımını gerektiren hizmetlere, müvekkil temsiline ve şans oyunları, piyango ve iddia işlemleri gibi kumar faaliyetlerine uygulanmayacağı düzenlenmiştir.

"Tanımlar" başlıklı 2. Madde, "bilgi toplumu hizmetlerinin", "hizmet sağlayıcısının", "yerleşik hizmet sağlayıcısının", "hizmetin alıcısının", "tüketicinin", "ticari bildirimini" ve "düzenlenmiş mesleğin" tanımını yapar.

"Bilgi toplumu hizmetleri", 98/34/EC sayılı Şeffaflık Direktifinin düzenlediği şekilde tanımlanmıştır. Konsey Direktifinin 18. Paragrafı bilgi toplumu hizmetlerinin kapsamını malların online satışını içerecek şekilde düzenler. Ancak kapsam bununla sınırlı değildir. Malların teslim edilmesi ve çevrimdışı hizmet sunulması dışında kalan online sözleşmeye sebep olan ve ekonomik bir eylem teşkil eden her türlü hizmet, online bilgi erişimini sağlayan arama motorları, iletişim ağıyla bilgi ileten ve iletişim ağına erişim sunan hizmetler ile hizmetin alıcısı tarafından iletilen ana bilgisayar bilgisi bilgi toplumu hizmetleri kapsamına girer. Tamamen kullanıcılar arasında gerçekleşen ve ekonomik bir eylem teşkil etmeyen bireysel e-posta iletişimi gibi eylemler ile geleneksel televizyon ve radyo yayınları kapsam dışında bırakılmıştır. Buna karşın, talep üzerine satın alınabilen video uygulamaları Direktif kapsamına dahil edilmiştir.

2. Maddenin (b) fıkrası hizmet sağlayıcıları bilgi toplumu hizmeti sunan her türlü gerçek ve tüzel kişi olarak tanımlar. Başka bir ifadeyle, hizmet sağlayıcıların gerçek ya da tüzel kişi olması arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır.

⁸⁹ European Commission, "Electronic Commerce: Commission Welcomes Final Adoption of Legal Framework Directive" (Çevrimiçi) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-442_en.htm?locale=tr, 21 Mart 2019

Aynı maddenin (c) fıkrasıyla yerleşik hizmet sağlayıcılar tanımlanır. Bu tanıma göre, belirli bir yerde belirsiz bir süreliğine etkin bir biçimde ekonomik bir faaliyet gerçekleştiren hizmet sağlayıcılar yerleşik hizmet sağlayıcılardır. Bu maddenin amacı, hizmet sağlayıcının birden fazla AB Üye Devletinde yerleşik olabilmesi karşısında, hizmet sağlayıcının merkezinin belirli bir yerde olmasını sağlamak ve bu merkeze göre de hangi Üye Devletin kanunlarına tabi olacağını belirleyebilmektir.⁹⁰

Hizmetin alıcısı (d) fıkrasında profesyonel amaçlarla olduğuna bakılmaksızın bilgi toplumu hizmetinden faydalanan gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanır. (e) fıkrası, ticaret, iş ya da meslek dışında kalan amaçlarla hareket eden gerçek kişiyi tüketici olarak tanımlar.

Direktifin önemli bir kavramı olan "ticari iletişim" (f fıkrası) malların, hizmetlerin ya da ticari amacı bulunan bir şirketin, kuruluşun ve kişinin imajını tanıtmaya amacı taşıyan her türlü iletişimdir. Direktifin 2. Maddesinin (h) fıkrası ise "koordine edilmiş alan" terimiyle Üye Devletlerin bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin uygulayabilecekleri iç hukuk hükümlerini tanımlar. Bu fıkraya göre, hizmet sağlayıcının nitelendirmeler, yetkilendirmeler veya iletişime ilişkin koşulları yerine getirmesi gerekir. Ayrıca, koordine edilmiş alan hizmet sağlayıcının davranışlarına, hizmetin kalitesi veya içeriğine ilişkin koşulları ya da hizmet sağlayıcının sorumluluğuna dair koşulları da kapsar. Buna karşın, koordine edilmiş alanın kapsamına elektronik yöntemlerle sunulmamış mallar ve hizmetler ile malların teslimi girmez.

"İç Pazar" başlıklı 3. Madde, Direktifin temel amacı olan sınırları bulunmayan elektronik iç pazarın oluşumunu sağlar. Birinci fıkraya uyarınca, her bir Üye Devlet kendi sınırları içerisinde yerleşik olan hizmet sağlayıcının koordine edilmiş alana giren konularda Direktifle uyumlu olan kendi ulusal hükümlerine

⁹⁰ David Church, Mike Pullen, Jane K. Winn, "Recent Developments Regarding U.S. and EU Regulation of Electronic Commerce", **International Lawyer - American Bar Association**, volume 33, 1999, p. 349, (Çevrimiçi) [https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr33&id=359&collection=journals&index=](https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr33&id=359&collection=journals&index=,), 25 Mart 2019

uyumasını sağlamak zorundadır. Üçüncü fıkra uyarınca, bahsi geçen ulusal hükümlere uyma zorunluluğu telif haklarına, fikri mülkiyet haklarına, tarafların sözleşmelerine uygulanacak hukuku seçme özgürlüklerine, tüketici sözleşmelerine ilişkin akdi yükümlülöklere, belirli resmi koşullara tabi olan emlak sözleşmelerine, karşı tarafın talebi olmaksızın e-postayla gönderilen ticari bildirimlere uygulanmaz. Koordine edilmiş alanın kapsamına giren konularda, bir Üye Devlet bir diğör Üye Devlette sağlanan bilgi toplumu hizmetini engelleyememektedir. Ancak bu maddenin istisnası söz konusu bilgi toplumu hizmetinin kamu düzeni, bir soruşturma ya da kovuşturmayı tehlikeye düşürmesi, ırk, cinsiyet, din veya milliyet nedeniyle nefret oluşturmasıdır; bu durumlarda ilgili bilgi toplumu hizmeti başka bir Üye Devlette yerleşik hizmet sağlayıcı tarafından sunulmasına karşıin engellenebilir. Bu istisnanın gerçekleşmesi üzerine Komisyonun ilgili tedbirin topluluk hukukuna uygun olmadığına karar vermesi halinde tedbiri alan Üye Devletin tedbiri sonlandırması talep edilir.

"Kuruluş ve bilgi şartları" üst başlıklı ve "Ön izin alınmasını önleme ilkesi" başlıklı 4. Madde uyarınca, bilgi toplumu hizmeti sağlayıcısının faaliyette bulunması için herhangi bir izin almasına gerek yoktur. Bu maddenin amacı internet üzerinden mal veya hizmet sunmak isteyen hizmet sağlayıcıların faaliyetlerini ön izne tabi olmaksızın çok daha özgürce gerçekleştirmelerini sağlamaktır.

Direktifin "Temin edilecek genel bilgi" başlıklı 5. Maddesi, hizmet sağlayıcının, hizmet alıcılarına vermesi gereken bilgileri asgari düzeyde düzenler. Buna göre, hizmet sağlayıcının adı, yerleşik olduğu coğrafi adres, elektronik posta adresi dahil olmak üzere iletişim adresi, ticaret sicil numarası gibi kayıt bilgileri (vergi numarası) hizmet alıcısına verilmesi gereken bilgiler arasındadır. Söz konusu hizmet sağlayıcının Üye Devletlerden birinin kanunlarıyla düzenlenen bir mesleği yerine getirmesi halinde ise ilgili hizmet sağlayıcının kayıtlı olduğu mesleki örgütlenmenin adı, sağlayıcının mesleki unvanı ve tabi olduğu mesleki kurallar da

belirtilmelidir. Söz konusu bilgiler hizmet sağlayıcının logosuna tıklanıldığında kolayca erişilebilmeli ya da ana sayfada görünür olmalıdır.⁹¹

Direktifin "Ticari iletişimler" başlıklı İkinci Kısımında bulunan 6. Maddesi uyarınca ticari iletişimin hizmet alıcıları tarafından kolayca tespit edilebilir olması gerekmektedir. Bu nedenle, ticari iletişimde bulunan gerçek ya da tüzel kişinin kimliği açıkça anlaşılır olmalıdır. Ticari iletişimler reklam şeklinde gizlenerek iletilmemelidir ve indirimler, ikramiyeler, teklifler ile hediyelerin niteliği kolayca anlaşılır olmalıdır. Promosyonlar da hizmet alıcısında herhangi bir kafa karışıklığına neden olmayacak biçimde sunulmalıdır.

"Talep edilmemiş ticari iletişim" başlıklı 7. Maddeye göre, hizmet alıcısının talep etmediği ticari iletişim yani reklam bildirimlerinin reklam olduğu alıcıya ulaştığı an anlaşılacak şekilde iletişimin başlığında belirtilmelidir. Bu maddenin amacı hizmet alıcısına gereksiz (spam) mail gönderilmesini engellemektir. Ayrıca, İkinci fıkra uyarınca, hizmet sağlayıcısının düzenli aralıklarla hizmet alıcısına ticari iletişim almak isteyip istemediğini sorması ve buna göre kayıtlarını düzenlemesi gerekmektedir.

"Düzenlenmiş meslekler" başlıklı 8. Madde, doktorlar, avukatlar, muhasebeciler gibi düzenlenmiş meslek mensuplarının elektronik iletişim yoluyla bilgi toplumu hizmeti sunabilmesini mesleki kurallara uyulması şartına bağlamıştır. Ayrıca, ikinci fıkrada bahsi geçen mesleki kurallara uygun olan ticari iletişimin tespit edilebilmesi amacıyla mesleki etik kuralları oluşturulmasının zorunlu olmadığı ancak teşvik edildiği belirtilmektedir.

"Elektronik yöntemlerle akdedilmiş sözleşmeler" başlıklı Üçüncü Kısımın "Sözleşmelerin Uygulanması" başlıklı 9. Maddesi uyarınca, Üye Devletlerin elektronik yöntemlerle sözleşme akdedilmesine imkan tanınması ve bu şekilde akdedilmiş sözleşmelerin hukuk sistemlerinde geleneksel yöntemlerle akdedilmiş sözleşmelerle aynı etkiye sahip olmasını sağlamaları gerekmektedir. Madde metni ayrıca elektronik sözleşme kapsamına girmeyen istisnaları da sıralamıştır. Buna göre,

⁹¹ A.y., s. 50

kiralama dışında kalan taşınmaz mülkiyet hakkı devrine ilişkin sözleşmeler, mahkemelerin, noterlerin veya resmi kurumların sürece dahil olmasını gerektiren sözleşmeler, kişilerin kendi işleri, ticaretleri ya da meslekleri dışında kalan amaçlarla akdettikleri kefalet ve tamamlayıcı teminat sözleşmeleri ile aile hukuku alanına giren sözleşmeler bu kapsamın dışında tutulmuştur.

"Temin edilecek bilgi" başlıklı 10. Madde, hizmet sağlayıcının, Topluluk hukukunun öngördüğü diğer kurallara ek olarak, internet sitesinde sözleşmenin akdedilebilmesi için gerekli olan adımları tanımlaması, akdedilen sözleşmenin hizmet sağlayıcı tarafından saklanıp saklanmayacağını ve erişilebilir olup olmadığını belirtmesi, sipariş verilmeden önce hataların düzeltilmesine yönelik teknik yöntemleri ve sözleşme için sunulan dilleri belirtmesi gerektiğini düzenler. Ayrıca aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre akdedilen sözleşmeler hizmet alıcısının sözleşmeyi saklayıp çoğaltabilmesini sağlayacak şekilde erişilebilir olmalıdır. Bu madde münhasıran elektronik posta yoluyla akdedilen sözleşmeleri kapsamamaktadır.

Direktifin "Siparişin verilmesi" başlıklı 11. Maddesi uyarınca, hizmet alıcısının elektronik ortamda sipariş vermesi halinde, hizmet sağlayıcı alıcıyı siparişinin alındığına dair gecikmeksizin elektronik araçlarla bilgilendirmelidir. Taraflar sipariş ile alındı onayına erişebildikleri anda sipariş gerçekleşmiş sayılır. Bir önceki maddede belirtildiği şekilde siparişin verilmesinden önce hataların düzeltilmesi imkanı sunulmalıdır.

"Aracı Hizmet sağlayıcıların sorumluluğu" başlıklı Dördüncü Bölümde bulunan "Basit İletim" başlıklı 12. Madde hizmet sağlayıcının, iletimi başlatmamış, iletimin alıcını belirlememiş, iletimi gerçekleştirilen bilgiyi seçmemiş veya değiştirmemiş olması şartıyla, sadece iletim ağı sağladıkları bilgiden dolayı sorumlu tutulmayacağını düzenler. Madde ayrıca sadece iletim ağına iletim işlevinin yerine getirilmesi şartıyla bilginin otomatik olarak, ön bellekte ve geçici şekilde saklanmasında da hizmet sağlayıcıların sorumlu olmadıklarını düzenlemektedir.

"Önbellekleme" başlıklı 13. Madde bilginin geçici olarak depolanmasını ve bu durumlardaki sorumluluğu düzenler. Geçici depolama, ağların performansını iyileştirmek amacıyla kullanılır ve iletilen bilginin geçici olarak depolanması dışında herhangi bir işlemi kapsamaz. Madde metni de yukarıda bahsi geçen "Basit İletim" maddesinde olduğu gibi bazı şartların sağlanması durumunda önbellekleme yapan hizmet sağlayıcıyı iletilen bilgidan sorumlu tutmaz. Buna göre, hizmet sağlayıcı bilgiyi değiştirmemeli, bilgiye erişim koşulları ile bilginin güncellenmesine ilişkin kurallara uymalı, teknolojinin hukuki kullanımına müdahale etmemeli ve iletilen bilginin kaynağından kaldırılması ve bilgiye erişimin durdurulması halinde sisteminde depolanan bilgiyi en kısa süre içerisinde kaldırmalı ya da erişimi engellemelidir. Maddenin ikinci fıkrası mahkeme veya idari kurumun ihlal halinde iletilen bilgiye erişimi durdurmasını veya engelleyebilmesini mümkün kılmaktadır.

"Yer Sağlama" başlıklı 14. Madde hizmet sağlayıcının hizmetin alıcının talebi üzerine sakladığı bilgiye ilişkin sahip olduğu sorumluluğu düzenler. Hizmet sağlayıcının saklanan bilginin içeriğinin yasadışı olduğuna dair bilgisi olmaması ve bu durumu öğrenmesinin üzerine derhal bilgiye erişimi engellemesi halinde herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Hizmetin alıcısının, hizmet sağlayıcının emri ya da kontrolü altında olması halinde ise sorumluluk hizmet sağlayıcıya aittir. Benzer şekilde bir mahkemenin ya da idari kurumun ihlal halinde bilgiye erişimi engelleyebileceği ve Üye Devletlerin bilgiye erişimi durdurmaya yönelik kurallar oluşturabileceği de belirtilmektedir.

"İzleme Zorunluluğunun Bulunmaması" başlıklı 15. Madde sadece iletim, önbellekleme ve yer sağlama hizmeti sağlarken hizmet sağlayıcılara, üçüncü taraflara ait ilettikleri veya sakladıkları bilgilerin yasadışı nitelik taşıyıp taşımadıklarını tespit etme sorumluluğu yüklemeyiz. Ancak bu hüküm bir mahkemenin ya da kolluk makamının belirli bir süreliğine yasadışı bilginin alıcılarını tespit etmeye yönelik yükümlülükler belirleyebilmesini engellemez.

Direktifin 16. Maddesi "Etik Kuralları" başlığını taşımaktadır ve Direktifin uygulanmasına katkı sağlamak için ticaret, meslek ve tüketici teşkilatlarını etik kuralları oluşturmaya teşvik eder. Oluşturulan etik kurallarının Komisyon aracılığıyla

diğer Üye Devletlerle paylaşılması ve kamu kurumlarının taraf olduğu zorunlu olmayan ilgili anlaşmaları da Komisyona iletilmesi desteklenir.

"Mahkeme Dışı Yollarla Uyuşmazlık Çözümü" başlıklı 17. Madde, bilgi toplumu hizmeti sağlayıcısı ile hizmetin alıcısı arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların elektronik yöntemler dahil olmak üzere Üye Devletlerin ulusal hukuklarının sunduğu mahkeme dışı alternatif uyuşmazlık çözümü yollarıyla çözülebileceğini belirtir. Ayrıca ikinci fıkra uyarınca, Üye Devletler ilgili taraflara uyuşmazlık çözümüne ilişkin yeterli garantiyi sunmaya teşvik edilmektedir.

"Davalar" başlıklı 18. Maddeyle ilgililerin çıkarlarının ihlal edilmesi ve yasadışı bir bilgi toplumu hizmeti sunulması gibi acil müdahale gerektiren durumlarda hızla hukuk yollarına başvurulabilmesi amaçlanmaktadır.

Direktifin 19. Maddesi "İşbirliği" başlığını taşır ve interneti düzenleyen kurumlar ve belirlenen irtibat noktaları arasında işbirliği yapılmasını, Üye Devletlerin birbirilerinden yardım talep etmelerini, bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin verilen mahkeme kararlarının paylaşılmasını teşvik eder.

"Yaptırımlar" başlıklı 20. Madde uyarınca, Üye Devletlerin Direktif uyarınca kabul edilmiş ulusal hükümlerin ihlal edilmesi durumunda uygulanacak yaptırımları belirlemesi gerekmektedir.

Nihai hükümler, sırasıyla "Gözden Geçirme" başlıklı 21. Madde, "İç Hukuka Aktarma" başlıklı 22. Madde, "Yürürlüğe Girme" başlıklı 23. Madde ve "Muhataplar" başlıklı 24. Maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere göre, Komisyon iki yılda bir Avrupa Parlamentosu'na Direktifin uygulanmasına ilişkin bir rapor sunacak, gereken hallerde Direktif gözden geçirilecek ve düzeltmeler yapılacaktır. Üye Devletlerin 17 Şubat 2002 tarihinden önce iç hukuklarında Direktifle uyumlu değişiklikleri yapmaları gerekmektedir. Ayrıca 23. Madde Direktifin uygulanmasına ilişkin bir danışma komitesi kurmuştur.

Genel hatlarıyla Direktif incelendiğinde, Direktifin yeni gelişmelere ayak uyduracak şekilde teknolojik olarak nötr bir şekilde hazırlandığı görülür.⁹² Birliğin tamamında yeknesak kurallar oluşturulması yerine, Direktifle uyumlu olan menşee ülkesinin iç hukuk kurallarının geçerliliği sağlanmış ve karşılıklı tanıma usulü getirilmiştir. Direktif, mahkeme dışı alternatif uyuşmazlık yöntemlerinin kullanılmasıyla mahkemelerdeki dosyaları azaltmış ve özellikle internet aracılarının sorumluluklarına ilişkin hukuki belirsizlik giderilmiştir.⁹³

3.2. Dijital Tek Pazar

Elektronik Ticaret Direktifinin kabul edildiği 2000 yılından günümüze kadar teknolojinin gelişimiyle elektronik ticaretin kapsamının da genişlediği bir gerçektir. Ürün ve hizmetler gün geçtikçe dijitalleşmekte veya internet üzerinden tüketicilere sunulmaktadır. Malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımından faydalanan Avrupalıların bu dijital ürün ve hizmetlerden de aynı şekilde faydalanabilmesi için dijital engellerin ortadan kaldırılması gerekli bir hal almıştır.⁹⁴ Komisyon, Avrupa Parlamentosu'na sunduğu Dijital Tek Pazara İlişkin Bildirimde tüm Üye Devletlerin dijital pazara ilişkin benzer sorunlar yaşadığını, ancak bu sorunların ortadan kaldırılması yönünde ulusal kuralların yetersiz kaldığını belirtmiş ve Topluluk genelinde kurallara ihtiyaç duyulduğunun altını çizmiştir.⁹⁵

Dijital tek pazar stratejisinin oluşumunu karşılaşılan birtakım sorunlar tetiklemiştir. Tüketicilerin ve işletmelerin fiziki tek pazarın sunmuş olduğu imkanlardan tamamen faydalanmaları sağlanmışken, bu durum dijital ortamda gerçekleştirilememiştir. AB vatandaşları internetin sağladığı çeşitlilikteki ürün ve hizmetlerden olması gerektiği gibi faydalanamamışlar, internet şirketleri ile start-

⁹² European Commission, "Report From The Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee", Brussels, November 2003, p. 3, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0702&from=EN>, 27 Mart 2019

⁹³ A.g.e., s. 20

⁹⁴ European Commission, "The EU Explained: Digital Single Market", Belgium, Publications Office of the European Union, 2016, p. 3

⁹⁵ European Commission, "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 3, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 8 Nisan 2019

upların büyüme ve yenilik geliştirme imkanları kısıtlanmış, tek pazar içerisindeki işletmelerin dijital hizmetlerden faydalanması zorlaşmıştır. Bahsi geçen sorunları çözmek amacıyla 6 Mayıs 2015 tarihinde Dijital Tek Pazar Stratejisi kabul edilmiştir.

Dijital Tek Pazar Stratejisi üç sütun üzerine kurulmuştur.⁹⁶

- *Erişim*: Tüketicilerin ve işletmelerin online mal ve hizmetlere daha iyi erişimi,
- *Ortam*: Dijital ağlar ve hizmetlerin gelişebilmelerine yönelik uygun koşulların yaratılması,
- *Ekonomi ve Toplum*: Avrupa Dijital Ekonomisinin büyüme potansiyelinin artırılması.

Dijital Tek Pazar Stratejisinde üç sütuna ayrılmış olan sorunlar ve bu sorunların giderilmesine yönelik hedefler şu şekildedir:

3.2.1. Erişim

Erişim sütununun altında e-ticaret, paket sevkiyatı, coğrafi kısıtlama, telif hakkı ve KDV başlıkları bulunmaktadır.

Tüketicilerin ve küçük ölçekli şirketlerin sınır aşan elektronik ticaretten uzak durmalarının bir nedeni, elektronik ticarete ilişkin prosedürlerin Üye Devletler arasında büyük farklılıklar sergilemesidir. Satın alınan ürünün sözleşmenin şartlarını taşımadığı durumlar gibi sözleşmeye ilişkin koşulların da Birlik içerisinde uyumlu olmaması bir başka nedendir. Bu bağlamda, AB içerisinde uyumlu kurallar geliştirilmesi öncelik taşımaktadır.

Tüketicilerin sınır aşan online alışveriş yapmaları halinde karşılaştıkları bir diğer sorun paket sevkiyatı ücretlerindeki farklılıktır. Bu farklılık, elektronik ticaretin avantajını ortadan kaldırmakta ve taşınır mal tercihini ulusal sınırlarla kısıtlamaktadır. Komisyon, bu sorunu sınır aşan sevkiyat gerçekleştiren işletmeler

⁹⁶ European Commission, "Shaping the Digital Single Market", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/shaping-digital-single-market#ThePillars>, 7 Nisan 2019.

arasındaki rekabeti ve şeffaflığı teşvik ederek çözmeyi öngörmüştür. Mayıs 2018'de yürürlüğe giren Sınır Aşan Paket Teslim Hizmetleri Yönetmeliğine göre, paket sevkiyatı hizmet sağlayıcılarının yerleşik oldukları AB Üye Devletine tarife bilgilerini vermeleri gerekmektedir.⁹⁷

Coğrafi kısıtlamalar, bir Üye Devletteki tüketicinin başka bir Üye Devletteki online hizmet sağlayıcının internet sitesine girişinin engellenmesi amacı taşıyan uygulamalardır.⁹⁸ Tüketicilerin coğrafi konumlarına göre ya internet sitesine erişimi engellenir ya aynı hizmet sağlayıcının farklı fiyat sunan ulusal sitesine yönlendirme yapılır ya da siparişin tamamlanması engellenir. Haksız coğrafi kısıtlamaları ve tüketicinin milliyeti ile yerleşim yerine dayanan ayrımcılıkları ele almak amacıyla 28 Şubat 2018 tarihinde Haksız Coğrafi Engeller ve Tüketici Ayrımcılığı Hakkındaki Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik kapsamında, internet sitelerine erişim engelleri getirilmesi ve kullanıcının izni dışında otomatik yeniden yönlendirme yapılması ortadan kaldırılmıştır.⁹⁹ Ayrıca, Yönetmelik ödemelerde ayrımcılık yapılmaması kuralını düzenlemiştir. Yönetmelik satışla ya da fiyatları uyumlaştırmayla ilişkili herhangi bir yükümlülük içermese de nesnel olarak gerekçelendirilemeyecek fiyat farklılıkları nedeniyle ayrımcılık yapılmasını yasaklamıştır.¹⁰⁰

Dijital içerikler gün geçtikçe daha fazla hayatımıza girmekte ve dijital ekonominin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Avrupalıların %56'sının kültürel

⁹⁷ European Commission, "Parcel delivery in the EU", http://ec.europa.eu/growth/sectors/postal-services/parcel-delivery_en, 9 Nisan 2019.

⁹⁸ European Commission, "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 6, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 9 Nisan 2019

⁹⁹ European Commission, "Geo-Blocking", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/geoblocking>, 9 Nisan 2019.

¹⁰⁰ "Regulation (EU) 2018/302 of the European Parliament and of the Council of 28 February 2018 on addressing unjustified geo-blocking and other forms of discrimination based on customers' nationality, place of residence or place of establishment within the internal market and amending Regulations (EC) No 2006/2004 and (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC", (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.LI.2018.060.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2018:060I:TOC>, 9 Nisan 2019

amaçlarla dijital içerik kullandığı belirlenmiştir.¹⁰¹ Serbest dolaşım hakları bulunan Avrupa Birliği vatandaşları bir Üye Devletten diğerine gittiklerinde bu dijital içerikten faydalanmayı beklemektedirler. Nisan 2018 öncesinde, Birlik içerisinde seyahat eden vatandaşların bu beklentileri karşılanamamaktaydı, ancak Nisan 2018'den itibaren online film, spor yayını, müzik, video oyunu ve e-kitap üyelikleri Birlik geneline yayılmıştır.¹⁰²

Tek Pazarın önemli bir unsuru olan KDV, telekomünikasyon, radyo ve televizyon yayını ile elektronik hizmetlerde 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren hizmet sağlayıcının değil tüketicinin bulunduğu yerin temel alındığı "hizmet yeri" kuralları bağlamına alınmıştır.¹⁰³ Bununla paralel olarak, Dijital Tek Pazar Stratejisinde hem dijital hem de taşınır mal hizmet sağlayıcılarının ticaret yaptıkları her bir tüketicinin bulunduğu Üye Devlet bağlamında değil de sadece kendilerinin buldukları Üye Devletin belirlediği KDV'yi ödemesine yönelik düzenlemeler öngörülmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda malların ve hizmetlerin online satışında uygulanan KDV'ye ilişkin yeni kurallar 2021 yılında yürürlüğe girecektir.¹⁰⁴

2021 yılında gerçekleşecek elektronik ticarete ilişkin KDV düzenlemelerine kademeli geçiş sağlanması amacıyla Komisyon 11 Aralık 2018 tarihinde alınacak tedbirlere ilişkin teklifini açıklamıştır. Bu teklife göre, işletmeden tüketiciye elektronik ticaret hizmeti sunan şirketlerin menşe ülke ilkesi nedeniyle KDV yükümlülüklerini yerine getirebilmelerini kolaylaştırmak amacıyla Mini Tek Durak Mağaza (Mini One Stop Shop - Moss) sistemi hayata geçirilmiştir.¹⁰⁵ Bu dijital

¹⁰¹ European Commission, "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 7, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 9 Nisan 2019

¹⁰² European Commission, "New EU Rules on e-commerce", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/new-eu-rules-e-commerce>, 9 Nisan 2019.

¹⁰³ European Commission, "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 8, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 9 Nisan 2019.

¹⁰⁴ European Commission, "New EU Rules on e-commerce", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/new-eu-rules-e-commerce>, 9 Nisan 2019.

¹⁰⁵ European Commission, " Proposal for a Council Directive Amending Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 as Regards Provisions Relating To Distance Sales Of Goods And Certain Domestic Supplies Of Goods", Brussels, December 2018, p. 3, (Çevrimiçi)

çevrimiçi portalda, AB Üye Devletinde kurulmuş olan hizmet sağlayıcı tüketicinin bulunduğu Üye Devletin KDV düzenlemelerini incelemek zorunluluğundan kurtulmakta, kendi dilinde hizmet veren sistem hizmet sağlayıcının beyanına göre KDV beyan etme ve ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmektedirler.¹⁰⁶ Ayrıca, MOSS'un kullanılmadığı, üçüncü ülkelerden yapılan uzaktan mal alışlarında küresel ithalat KDV ödemesinin ithalatın yapıldığı ayın sonuna kadar gümrüğe yapılması gerektiğine dair düzenleme de teklifte yer almaktadır.¹⁰⁷

Bununla birlikte, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren, KDV e-ticaret paketi, yıllık cirosu 10.000 Euro'yu geçmeyen telekomünikasyon, yayın ve elektronik hizmetler sunan mikro işletmeler ile KOBİ'lerin kurulmuş oldukları Üye Devletin KDV düzenlemelerine tabi olacağı ve yıllık 10.000 Euro ciro sınırını aşmaları halinde hizmet sağladıkları Üye Devletin düzenlemelerine tabi olacağı belirtilmektedir.¹⁰⁸

3.2.2. Ortam

Ortam sütunu, telekom ve medya, online platformlar, güvenlik ve kişisel veriler başlıklarını kapsar.

Dijital Tek Pazar Stratejisi, hızlı, uygun ve güvenilir ağlar ile tüketicilerin gizliliğe ilişkin temel haklarının korunması konularını ele alarak, Avrupa Birliği vatandaşlarının Birlik içerisinde her yerde aynı imkanlara sahip olması gerektiğine odaklanır. Belirtilen hedeflerin elde edilmesi için de uygun koşulların yaratılması gerekli hale gelmiştir.

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat_proposal_2018_819_en.pdf, 29 Temmuz 2019.

¹⁰⁶ Benjami Angles Juanpere, "Action Plan on Vat: Creating A Single Vat Area in the EU", **Eurasian Journal of Economics and Finance**, Vol. 7, No: 1, 2019, s. 2.

¹⁰⁷ European Commission, " Proposal for a Council Directive Amending Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 as Regards Provisions Relating To Distance Sales Of Goods And Certain Domestic Supplies Of Goods", Brussels, December 2018, p. 4, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat_proposal_2018_819_en.pdf, 29 Temmuz 2019.

¹⁰⁸ European Commission, "The VAT e-Commerce Package and the MOSS, What Changes on 1 January 2019?", October 2018, p.2, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/telecommunications-broadcasting-electronic-services/sites/mossportal/files/what_is_new_as_of_2019.pdf, 29 Temmuz 2019.

Bu uygun koşullar içerisinde tüketiciler açısından en dikkate değer olanı Birlik içerisinde dolaşım (roaming) ücretlerinin sıfırlanması olmuştur. 15 Temmuz 2017 tarihinden itibaren AB içerisinde bulunduğu müddetçe arama, SMS, mobil internet ücretleri yerleşik bulunan Üye Devlet tarifesi üzerinden hesaplanmaktadır.¹⁰⁹ Avrupa Birliği sınırları içinde seyahat ederken kullanılan mobil pakette bulunan konuşma dakikaları, SMS ve mobil veri miktarı kişi kendi ülkesinde kullanılıyormuş gibi ücretlendirilir.

2020 yılına kadar Avrupa Birliği'nin tamamında Dijital Tek Pazar Stratejisi kapsamında 5G Eylem Planının yürürlüğe girmesi planlanmaktadır.¹¹⁰ Eylem Planı, 5G altyapısının kurulmasına yönelik olarak kamu ve özel sektör için yol haritasını tanımlamaktadır. 5G Eylem Planına ek olarak, uygun koşulların sağlanması amacıyla Eylül 2016'da Avrupa Gigabit Toplumu Stratejisi Komisyon tarafından kabul edilmiş ve Dijital Tek Pazar Stratejisi kapsamına giren ürün, hizmet ve uygulamaların geniş kapsamlı kullanımını mümkün kılacak yüksek kapasiteli ağların kurulmasına yönelik Avrupa vizyonunu oluşturmuştur.¹¹¹ Vizyona göre, 2025 yılına kadar gigabit bağlantısı sağlanmış olacak, tüm kentsel alanlar ve ulaşım alanlarında 5G erişimi bulunacak ve Avrupa vatandaşları 100 Mbps bağlantı hızından faydalanabilecektir.

Online platformlar, internet üzerinde pazar yerlerini, sosyal medyayı, mobil uygulama dağıtım platformlarını, fiyat karşılaştırma web sitelerini ve arama motorları gibi bir tarafla diğer tarafı bir araya getiren online araçlardır.¹¹² Dijital Tek Pazar Stratejisi, Elektronik Ticaret Direktifinin de ele almış olduğu bu aracı kurumların yükümlülüklerine ve işlevlerine ilişkin birtakım öncelikler belirlemiştir.

¹⁰⁹ European Commission, "Roaming", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/roaming>, 10 Nisan 2019.

¹¹⁰ European Commission, "5G for Europe Action Plan", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/5g-europe-action-plan>, 10 Nisan 2019.

¹¹¹ European Commission, "Broadband Europe", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/broadband-europe>, 10 Nisan 2019.

¹¹² PC Encyclopedia, "<https://www.pcmag.com/encyclopedia/term/68953/online-platform>", 10 Nisan 2019.

Buna göre Komisyon 25 Mayıs 2016 tarihinde Online Platformlar Bildirimini çıkarmıştır.¹¹³

Mayıs 2016'da yürürlüğe giren ve Mayıs 2018'den bu yana uygulanan AB Veri Koruma Kuralları, AB içerisindeki bireylerin kişisel verilerinin bir kişi, şirket ya da kuruluş tarafından işlenmesini düzenler. Bu kurallar, kişisel verilerin korunmasını, bireylerin kişisel verileri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlamakta, yani veri işleme için kişilerden onay alınmasını, verilerin üçüncü taraflara iletilmesi, ne amaçla kullanıldıkları, veri ihlalinin gerçekleştiği durumlarda bireylerin bilgilendirilmesini gerekli kılar.¹¹⁴

3.2.3. Ekonomi ve Toplum

Dijital Tek Pazar Stratejisi, Avrupa Birliği'nin rekabete ayak uydurabilmek için dijital altyapıyı, dijital ekosistemleri bütünleştirmesi gerektiğini, böylece Avrupa vatandaşlarının Dijital Ekonominin sunduğu faydalardan tamamen yararlanabileceğini belirtir.¹¹⁵ Ayrıca, mevcut durumda AB nüfusunun yüzde 47'sinin dijital becerilerinin bulunduğu, yakın gelecekte mesleklerin yüzde 90'ının dijital beceri gerektireceğinin altı çizilmiştir.

Gelişmiş dijital teknolojilerin kullanımı, dijital ekosistemler, dijital altyapılar, şeylerin interneti, büyük veri depolama sistemleri ile bulut hizmetler Avrupa Birliği'nin gelecekteki rekabetçilik düzeyini belirleyecek faktörler arasındadır. Diğer taraftan, vatandaşların ve işletmelerin dijital hizmetlerden (e-yönetim, e-sağlık, e-enerji, e-ulaşım) yeterince faydalanmadığı da dikkat çekmektedir.¹¹⁶

¹¹³ European Commission, "Online Platforms", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/online-platforms-digital-single-market>, 10 Nisan 2019.

¹¹⁴ European Commission, "A New Era for Data Protection in the EU" (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/data-protection-factsheet-changes_en.pdf, 10 Nisan 2019.

¹¹⁵ European Commission, "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 13, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 10 Nisan 2019

¹¹⁶ European Commission, "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 14, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 11 Nisan 2019

Tüm bunların dikkate alınması sonucunda, Dijital Serbest Pazar Stratejisine kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımı konusu dahil edilmiştir. Kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımı, bu amaçla bulut hizmetlerinin kullanımı, AB vatandaşlarının ve işletmelerinin bu verileri istedikleri yerlerde depolamalarının sağlanması rekabetçi veri ekonomisinin gelişmesi için önkoşuldur.¹¹⁷

Serbest veri dolaşımının önünde birtakım engeller bulunmaktadır. Üye Devletlerin kendi mevzuatlarının veri yerelleştirmelerine karşı kısıtlamaları, sınır aşan veri depolama ve işleme işlemlerine ilişkin yasal belirsizlik, veri depolama ve işlemeye ilişkin Üye Devletlerin güvensizliği bu engeller arasındadır. Dijital Tek Pazar Stratejisi bu sorunları çözmek üzere Mayıs 2019'da yürürlüğe giren Kişisel Olmayan Verilerin Avrupa Birliği İçerisinde Serbest Dolaşımı Yönetmeliğini kabul etmiştir. Bu Yönetmelikle, Avrupa Birliği içerisinde her türlü kişisel olmayan verinin saklanması ve işlenmesi mümkün hale gelmiş ve verilere ilişkin düzenleyici kontrol getirilmiştir.¹¹⁸ Komisyon ayrıca bulut hizmeti sağlayıcılarının sertifikalandırılması, hizmet sağlayıcılarının değiştirilmesi ve araştırma bulutu konularında Avrupa Bulut Girişimini harekete geçirmiştir.

Bunların yanında, Avrupa Komisyonu, ekonomi ve toplum sütunu altında AB vatandaşlarının dijital dünyanın sunmuş olduğu imkanlardan olması gerektiği gibi faydalanmasını ve istihdam olanaklarına kavuşmalarını sağlayacak kapsayıcı bir dijital toplum öngörmektedir.¹¹⁹ Bu bağlamda, Komisyon vatandaşlarına ve işletmelere modern bir e-Yönetim olanağı sunacak dijital araçları ve sistemleri oluşturmak için somut adımlar atmaktadır. E-Yönetim hükümetlerin daha uygun

¹¹⁷ European Commission, "Free Flow of Non-Personal Data", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/free-flow-non-personal-data>, 11 Nisan 2019.

¹¹⁸ Regulation (EU) 2018/1807 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on a framework for the free flow of non-personal data in the European Union, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1546942605408&uri=CELEX:32018R1807>, 12 Nisan 2019

¹¹⁹ European Commission, "Economy & Society", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/economy-society>, 12 Nisan 2019

maliyetli ve etkili hizmetler sunmasının yanı sıra vatandaşların daha şeffaf, kolay ve etkin bir şekilde hizmetlerden yararlanmasını sağlamaktadır.¹²⁰

Sonuç olarak, Dijital Tek Pazar Stratejisinin temel hedefi Avrupa ekonomisini tamamen bütünleştirilmiş bir boyuta taşımak ve dijitalleşmenin gerekli kıldığı rekabetçiliğe ayak uydurmasını sağlayabilmektir. Bu hedefin ne ölçüde elde edildiğini değerlendirmek, atılacak yeni adımları ele almak ve bunlarla ilişkili olarak tavsiyelerde bulunmak amacıyla Komisyon iki yılda bir Yönetim Raporu yayınlamaktadır.

3.3. Avrupa Birliği Ülkelerinde Elektronik Ticaret Düzenlemeleri

3.3.1. Almanya

Nüfusunun yaklaşık yüzde 87'si online alışveriş yapan¹²¹ Almanya Avrupa'nın elektronik ticaretle en fazla ilişkisi bulunan ülkelerinden biridir.

Elektronik ticaret ve dijital tek pazar kapsamına giren uygulamalar Almanya'da birden fazla kanunla düzenlenmiştir. Bu kanunların en önemlileri Haksız Rekabet Kanunu, Fiyat Düzenlemesi Kanunu, Tele Medya Kanunu, Paketleme Kanunu, Tüketici Koruma Kanunu bulunmaktadır. Ayrıca, eyaletler arasındaki uygulama farklılıklarını gidermek amacıyla da Medya Hizmeti Eyalet Anlaşması yapılmıştır.

Elektronik Ticaret Direktifi, hizmet sağlayıcının sadece merkezinin bulunduğu Avrupa Birliği Üye Devletinin iç hukukuna tabi olduğunu, hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerini ve temin etmeleri gereken bilgileri düzenlemiştir. 2007 yılında yürürlüğe giren Tele Medya Kanunu Elektronik Ticaret Direktifinde de

¹²⁰ European Commission, "e-Government & Digital Public Services", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/egovernment>, 12 Nisan 2019

¹²¹ Karolina Kulach, "E-commerce in Germany: The Definitive Guide", September 22, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.webinterpret.com/us/blog/ecommerce-germany-definitive-guide/>, 15 Nisan 2019.

ele alınan menşee ülke ilkesini, hizmet sağlayıcıların sorumluluklarını, bilgi saklama yükümlülüğünü, hizmet sağlayıcı - kullanıcı arasındaki ilişkileri düzenler.

Kanunun 2 ve 3. Maddeleri Almanya'da kurulu olan hizmet sağlayıcının başka bir Üye Devlette hizmet sağlasa dahi Alman kanunlarına tabi olduğunu düzenler. Kanunun 5. Maddesi uyarınca, hizmet sağlayıcının künye bilgisini yani kuruluş adını, kuruluş adresini, yetkili temsilcisinin adını, hızlı ve doğrudan elektronik iletişim kurulmasını sağlayacak e-posta adresi dahil bilgiyi, sunulan hizmetin resmi bir onay gerektirmesi durumunda yetkili denetim makamına ilişkin bilgiyi, ticaret kaydı, kuruluş kaydı, ortalık kaydı gibi kayıt numaralarını, vergi numarasını, özel bir düzenlemeye tabi bir meslek olması halinde mesleği icrasına ilişkin belge ve bilgileri belirtmesi gerekmektedir.

Direktifle uyumlu olarak, 6. Madde ticari bildirimlerin niteliğinin kolayca anlaşılır olması, ticari bildirimlerle ilişkisi bulunan gerçek ya da tüzel kişilerin belirtilmesi, promosyonların kolayca tespit edilir ve karışıklığa mahal vermeyecek şekilde olması gerektiğini ifade eder. Bu Madde de Elektronik Ticaret Direktifin 6. Maddesiyle tam bir uyum içerisinde.

Aynı şekilde, Direktifin 15. Maddesinde düzenlenen hizmet sağlayıcıların üçüncü tarafların ilettiği bilgileri izleme yükümlülüğünün bulunmaması Kanunun 10. Maddesinde hükme bağlanmıştır. Hizmet sağlayıcının kullanıcıyı kişisel verilerin toplanması ve işlenmesine dair bilgilendirme ve rızasını alma yükümlülüğü ise 13. Maddeyle düzenlenmiştir. Hüküm Direktife uygun olarak kullanıcının iznini istediği an iptal edebileceğini, hizmetten yararlanmayı sonlandırabileceğini ve hizmet sağlayıcının depolanan verilere dair kullanıcıyı bilgilendirmesi gerektiğini ifade eder.

14. Madde ise kolluk, milli güvenlik, istihbarat ve fikri mülkiyet hakları bağlamında bireysel durumlarda yetkili makamların talebi üzerine hizmet sağlayıcının depoladığı verileri bu yetkili makamlara sunabileceğini belirtmektedir.

2017 tarihli Federal Veri Koruma Kanunu ise eyaletler arasındaki kişisel verilerin işlenmesine, veri sahibinin haklarına, hak ihlallerinde uygulanacak cezai yaptırımlara ilişkin mevzuat farklılıklarının uyumlaştırılması amacıyla yürürlüğe

girmiştir. Federal Veri Koruma Kanunu, Elektronik Ticaret Direktifinin kapsamına giren konularda Tele Medya Kanunuyla benzer düzenlemelere sahiptir.

Alman Medeni Kanununun 312. Maddesi uzaktan yapılan sözleşmelere ilişkindir. 312c Maddesi, mektup, katalog, telefon, faks, SMS, e-posta ile radyo ve tele medya yoluyla yapılan sözleşmeleri uzaktan yapılan sözleşme olarak tanımlar. Uzaktan yapılan bu sözleşmelerde tüketicilerin malları herhangi bir gerekece sunmaksızın iade etme hakları bulunmaktadır ve bu haktan yararlanma süresi 14 gündür.¹²²

Medeni Kanunun 312 (i) ve (j) Maddeleri özellikle elektronik ticaret sözleşmelerini konu alır. 312i Maddesi uyarınca, Elektronik Ticaret Direktifine uygun olarak, işletme sahibinin mal veya hizmet temini sırasında tüketiciye sözleşmedeki hataları tespit etme ve düzeltme imkanı sunması, siparişin alındığını derhal elektronik yollarla bildirmesi ve söz konusu sözleşmeyi saklayarak gerektiğinde tüketiciye iletmesi gerekmektedir. 312j Maddesi, hizmet sağlayıcının teslimata ilişkin herhangi bir kısıtlama bulunup bulunmadığını, hangi ödeme yöntemlerinin kabul edildiğini sipariş işlemi öncesinde belirtmesi gerektiğini ve tüketicinin "sipariş ver ve öde" şeklindeki bir butona basmasıyla hizmet sağlayıcının bahsi geçen akdi yükümlülüklerinin yerine getirildiğini ifade eder.

Fiyat Düzenlemesi Kanununun 4. Maddesi, katalog üzerinden ya da online olarak sunulan mal ve hizmetlerin fiyatının doğrudan mal veya hizmetlerin görüntüleri üzerinde belirtilmesini gerekli kılmaktadır.

2001 yılında yürürlüğe giren İmza Kanunu, elektronik imzaların oluşturulması ve idare edilmesini düzenler.

1 Ocak 2019 tarihinden itibaren geçerli olan yeni Alman Vergi Kanununa göre, ticari olmayan kullanıcıların 10.000€'yu geçmeyen telekomünikasyon, radyo, televizyon ve diğer elektronik hizmetleri sadece tüketicinin yerleşik olduğu yerde

¹²² Andreas Freese, "Welche Gesetze und Vorgaben müssen Onlineshops erfüllen? – Die rechtlichen Rahmenbedingungen im Internet", 29 Juli 2016, (Çevrimiçi) <https://www.webspotting.de/e-commerce/welche-gesetze-und-vorgaben-muessen-onlineshops-erfuellen-die-rechtlichen-rahmenbedingungen-im-internet/>, 17 Nisan 2019

vergilendirilecektir. Bu hizmetlerin 10.000 €'yu geçmesi halinde ise hizmet sağlayıcının işletmesinin yerleşik olduğu yerde vergilendirme yapılacaktır.¹²³ Ayrıca, Almanya'ya elektronik ticaret platformları aracılığıyla mal veya hizmet satan hizmet sağlayıcıların Almanya'da kayıtlı bir vergi numaraları bulunması gerekmektedir.

Hizmet sağlayıcının hızlı ve doğrudan iletişim için temin etmesi gereken bilgilere ilişkin Alman Federal Mahkemesinin 16 Ekim 2008 tarihli kararı oldukça dikkat çekicidir.¹²⁴ Davacı Federal Tüketici Örgütleri Birliği ile davalı DIV adındaki sigorta şirketi arasındaki davada, DIV'in sadece internet üzerinden otomobil sigortalama hizmeti sunduğu, buna karşın sadece posta adresi ve e-posta adresi ile iletişim kurulabildiği, telefon numarası bilgisini temin etmediği, bu nedenle Elektronik Ticaret Direktifinin 5(1) Maddesi ile Tele Medya Kanununun 5(1) Maddesi uyarınca telefon numarasını internet sitesinde yayınlama yükümlülüğünü yerine getirmedeği ileri sürülmüştür. Davacı, davalının potansiyel müşterileriyle doğrudan iletişim kurabilmesini sağlamanın tek yolunun telefon olduğunu ifade etmiştir.

Temyiz Mahkemesi Dortmund mahkemesinin başvuruyu kabul etme kararını reddetmiş ve bağımsız üçüncü bir tarafın e-posta ile iletişim kurulması sürecine dahil olmadığını, müşteri ile hizmet sağlayıcı arasında doğrudan iletişim kurulabildiğine, e-postalara 30 ila 60 dakika arasında cevap verilmesinin hızlı iletişim kavramını karşıladığına karar vermiştir.

Davacı bu kadarı da temyiz etmiştir. Alman Federal Mahkemesi, Direktifin 5. Maddesi metninde açıkça telefon numarasının verilmesi gerektiğinin düzenlenmemesine karşın durumun genellikle telefon numarasını gerekli kıldığını ifade etmiştir. Ancak, telefon yoluyla iletişim kurmanın davalının iş modelini değiştirmesini gerektirebileceği ve elektronik ticaretin teşvik edilmesini olumsuz etkileyebileceği için hizmet sağlayıcıya doğrudan hızlı bir şekilde ulaşılmasını

¹²³ Dr. Ulrich Grünwald, Dr. Diana-C. Kurtz, "Implementation of the E-Commerce Package in Germany - First Step", 15 January 2019, (Çevrimiçi) <https://www.deloitte-tax-news.de/german-tax-legal-news/implementation-of-the-e-commerce-package-in-germany-first-step.html>, 19 Nisan 2019

¹²⁴ European Commission, "Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände" (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62007CJ0298&from=EN>, 18 Nisan 2019.

sağlayan e-posta adresi dahil olmak üzere her türlü yöntemin Direktifin ve Tele Medya Kanununun yükümlülüklerini karşıladığına hükmetmiştir.

3.3.2. Fransa

Amacı elektronik ticaretin etik ve sürdürülebilir gelişimini desteklemek olan Fransız E-Ticaret Federasyonu'nun 5 Şubat 2019 tarihli Fransa'da elektronik ticarete ilişkin 2018 yılı raporuna göre, Fransızlar 2018 yılı içerisinde internette 90 milyon Euro harcamışlardır.¹²⁵ 2019 yılının sonuna kadar bu miktarın 100 milyon Euro'yu geçeceği tahmin edilmektedir.

Elektronik ticaret hacmi oldukça yüksek olan Fransa'da da elektronik ticaret mevzuatı birden fazla kanunu içermektedir. Bu kanunları 2004-575 sayılı Dijital Ekonomide Güven Kanunu, 2014-344 sayılı Tüketici Kanunu, 78-18 sayılı Bilgi Teknolojileri, Veri Dosyaları ve Temel Haklara İlişkin Kanun ve 2004/575 sayılı Kanunla değişiklik yapılan Medeni Kanun olarak sıralamak mümkündür.

21 Haziran 2004 tarihli ve 2004-575 sayılı Dijital Ekonomide Güven Kanunu genel olarak elektronik ticareti tanımlayan ve hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerini belirleyen temel kanundur. Kanunun "Elektronik Ticaret" başlıklı II. Bölümünün 14. Maddesi, merkezinde etkin şekilde iş yapmaya elverişli biçimde düzenli olarak kurulmuş olan bir işletmenin Fransa'da kurulmuş olarak değerlendirildiğini düzenlemektedir.

16. Madde uyarınca, piyango dahil olmak üzere kumar, yargıyla ilişkili temsil ve yardım işlemleri, noterlik yönetmeliğinin kapsamına giren noterler tarafından yerine getirilen işlemler elektronik ticaret kapsamı dışında tutulmuştur.

17. Madde, başka bir Üye Devlette kurulu olan bir işletmenin kurulu olduğu Üye Devletin kanunlarına tabi olmasına karşın, Fransız topraklarında bulunan bir tüketiciye mal veya hizmet sunarken Fransa'nın uluslararası yükümlülüklerinin düzenlediği asgari korumaları sağlamak zorunda olduğunu öngörmektedir.

¹²⁵ FEVAD, "2018 Report On E-Commerce in France : The French Spent €90 Billion On The Internet", 5 February 2019, (Çevrimiçi) <https://www.fevad.com/2018-report-on-e-commerce-in-france-the-french-spent-e90-billion-on-the-internet/>, 20 Nisan 2019

Kanunun 19. Maddesi elektronik ticaret faaliyeti gerçekleştiren kişilerin temin etmesi gereken bilgileri düzenler. Madde uyarınca, mal veya hizmet sağlayan kişiler, gerçek kişi olması halinde tam ismini, tüzel kişi ise şirket ismini, kurulmuş olduğu adresi, e-posta adresini ve telefon numarasını, ticaret sicil kaydına kayıtlı olması gerekiyorsa kayıt numarasını, sermayesini ve kayıtlı ofisinin adresini, Genel Vergi Kanunu uyarınca vergi numarasını, faaliyetlerinin yetkilendirmeye tabi olması halinde yetkilendirmesini yapan kurumun adı ve adresini, yasalarla düzenlenen bir mesleğe tabi ise mesleki unvanını, mesleki unvanın verildiği Üye Devletin ve unvanı veren meslek örgütünün adını kolayca ulaşılan biçimde ve doğrudan belirtmek zorundadırlar. Ayrıca, fiyat bilgisi, vergi ve sevkiyatın fiyata dahil olup olmadığı da belirtilmelidir.

20 ve 21. Maddeler, yine Direktife uygun olarak elektronik reklamı, promosyon tekliflerini, hediyeleri, çekilişleri düzenler. Buna göre e-posta yoluyla iletilen bildirim bu kapsamda olduğu kolayca anlaşılmalıdır.

22. Maddeye göre, tüketicinin ön izni olmaksızın doğrudan pazarlama amacıyla kişiye otomatik arama, faks ya da e-posta yoluyla ulaşılması mümkün değildir.

Elektronik yükümlülüklerle ilişkin Kanunun 25. Maddesi Fransız Medeni Kanununa eklenen 1108. Maddeyi ele almaktadır. Medeni Kanunun 1108. Maddesi ise genel olarak elektronik olarak akdedilen sözleşmeleri düzenler. Madde uyarınca, yazılı olması kaydıyla sözleşmelerin elektronik olarak da akdedilebileceği; aile ve miras hukuku kapsamına giren belgelerin bu kapsamın dışında tutulduğu; sözleşmelerin gerekli hallerde ortaya koyulabilmeleri ve değiştirilebilmelerini sağlayacak şekilde saklanması gerektiği, sözleşmenin geçerli olabilmesi için tüketicinin siparişini teyit etmesi gerektiği ve sözleşmenin tüketiciye derhal iletileceği ile iletimin ardından onay verilmiş olduğunun varsayılacağı belirtilmektedir.

17 Mart 2014 tarihli ve 2014-344 sayılı Tüketici Kanunu elektronik ticarete ilişkin hükümler içeren bir diğer kanundur. Tüketici Kanununun 145. Maddesi hizmet

sağlayıcıların temin etmesi gereken bilgileri bir kez daha teyit eder. Bu bilgilerin yanı sıra, 9. Maddede, Dijital Ekonomide Güven Kanununda olduğu gibi uzaktan yapılan sözleşmelerin geçerlilik şartları, tüketicinin onayının alınması, tüketicinin sözleşmeden cayabileceği, elektronik ticaret sitelerinin sipariş sürecine ilişkin tüketiciyi bilgilendirmesi gerektiği ele alınmaktadır. Ayrıca, tüketicinin 14 gün içerisinde herhangi bir sebep sunmaksızın sözleşmeyi iptal edebileceği düzenlenmiştir.

6 Ocak 1978 tarihli ve 78-18 sayılı Bilgi Teknolojileri, Veri Dosyaları ve Temel Haklara İlişkin Kanun genel olarak veri koruma meselelerini düzenler. Kanunun 32. Maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, elektronik iletişim hizmeti aboneliği ya da kullanıcısı saklanacak veriye hangi amaçla erişileceğine ve buna hangi yöntemlerle itiraz edebileceklerine dair açık ve anlaşılır bir şekilde bilgilendirilmelidir.

Genel olarak bakıldığında, Fransız mevzuatının Elektronik Ticaret Direktifine uyumlu olduğu görülmektedir.

3.3.3. Hollanda

17 milyonluk nüfusunun neredeyse 14 milyonu internetten alışveriş yapan¹²⁶ Hollanda'da elektronik ticarete ilişkin mevzuat tek bir kanunda değil, Medeni Kanunun içinde ayrı hükümler olarak ele alınmıştır.

Medeni Kanunun 3. Kitabının 15d Maddesi bilgi toplumu hizmet sağlayıcısının bilgi verme yükümlülüğünü düzenler. Maddeye göre, hizmet sağlayıcının kimliğini ve yerleşik olduğu coğrafi adresi, elektronik posta adresi dahil olmak üzere kendisiyle hızlı ve doğrudan iletişim kurulmasını sağlayacak iletişim araçlarına dair bilgiyi, ticaret siciline kayıtlı olması durumunda ticaret sicil numarasını, faaliyetlerinin kamu kurumlarının iznine tabi olması halinde izin vermekle yetkili olan kurumun adını, düzenlenmiş bir mesleği icra etmesi halinde

¹²⁶ Ecommerce Foundation, "Ecommerce Report The Netherlands 2018", (Çevrimiçi) <https://www.safeshops.be/wp-content/uploads/2018/06/Dutch-Full-Ecommerce-Report-2018.pdf>, 22 Nisan 2019

kayıtlı olduğu meslek örgütü ile mesleki unvanını aldığı Üye Devletin adını, vergi ödeme yükümlülüğü bulunması durumunda vergi numarasını belirtmesi gerekmektedir. Ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrasında bilgi toplumu hizmetinin fiyatının açık ve kolayca anlaşılır biçimde gösterilmesi, vergiler ile sevkiyat ücretinin fiyata dahil olup olmadığının ifade edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

15d Maddesinin üçüncü fıkrasında, “‘bilgi toplumu hizmeti’, genellikle bir finansal değer karşılığında, elektronik iletim yoluyla uzaktan, tarafların aynı anda aynı yerde olması gerekmeksizin hizmetin tüketicisinin kendi talebiyle gerçekleştirilen hizmet anlamına gelir. Elektrik hatları, radyo ya da optik veya diğer elektromanyetik kaynaklarla, dijital sıkıştırma ve verilerin depolanması dahil olmak üzere veri işleme yönelik elektronik araçların kullanımıyla iletilip alınması halinde hizmet elektronik olarak yerine getirilmiş olur” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm Elektronik Ticaret Direktifindeki bilgi toplumu hizmeti tanımıyla tamamen uyum içindedir.

Aynı kanunun 15e Maddesi ise Direktifin öngördüğü şekilde ticari iletişimin kolayca anlaşılabilir olması, çekiliş, hediye, teklif içermesi durumunda bunların yanı sıra ilgili koşulların açıkça belirtilmesi gerektiğini ifade eder.

Hollanda Medeni Kanununun 6. Kitabının 196c Maddesi bilgi toplumu hizmeti sağlayıcılarının sorumluluklarını tanımlar. Buna göre, hizmet sağlayıcı temin edilen bilgiyi sadece aracı olarak iletiyor ise iletilen bilginin içeriğine ilişkin herhangi bir sorumluluk taşımaz. Benzer şekilde, iletilmesi amacıyla depolanan bilginin içeriği konusunda da hizmet sağlayıcının sorumluluğu bulunmamaktadır.

6. Kitabın 227b ve 227c Maddeleri elektronik sözleşme öncesinde verilmesi gereken bilgi ile elektronik sözleşme yapılmasına ilişkin yükümlülükleri düzenlemektedir. 227b Maddesi uyarınca, elektronik yöntemlerle sözleşme yapılmadan önce hizmet sağlayıcının sözleşmenin yapılma yöntemini, sözleşmeyi kendisinin saklayıp saklamayacağını ve hizmet alıcısının sözleşmeye nasıl erişebileceğini, sözleşmenin hangi dillerde yapılabileceğini, hizmet sağlayıcının tabi olduğu etik kuralları belirtmesi gerekmektedir. Ayrıca, sözleşme yapılmadan önce ya

da yapıldıktan sonra da hizmet alıcıya inceleyebilmesi, saklayabilmesi ve daha sonra da kullanabilmesi amacıyla sözleşme iletilmelidir. 227c Maddesi uyarınca, sözleşmenin yapılmış sayılabilmesi için hizmet alıcısının sözleşmeyi elektronik yöntemlerle onaylaması gerekmektedir.

230b Maddesi, hizmet sağlayıcının 3. Kitabın 15d Maddesi uyarınca temin etmesi gereken bilgileri bir kez daha teyit eder. 230c Maddesi uyarınca, bu bilgilerin temin edilmesi yöntemlerinden biri de hizmet sağlayıcının özellikle bilgi verme amacıyla hazırlamış olduğu elektronik adrestir.

Medeni Kanunun 7. Kitabının 46c Maddesi uzaktan yapılan sözleşmelerde önceden verilmesi gereken bilgileri teyit eder. Buna göre, yukarıda bahsi geçen bilgilere ek olarak, mal veya hizmetin fiyatına tüm vergilerin, sevkiyat ücretlerinin dahil olup olmadığı, ödeme yöntemi, mal veya hizmetin fiyatının ne kadar aynı kalacağı bilgisi de verilir. 46d Maddesi uyarınca, yedi iş günü içerisinde, uzaktan yapılan sözleşmeden herhangi bir gerekçe sunmaksızın vazgeçilebilir. Ancak bu durum, fiyatı satıcının kontrol edemediği değişken bir piyasaya bağlı olan mal veya hizmete, alıcının talebi üzerine özel olarak üretilmiş bir mala, görsel veya işitsel bir kayıt ile bilgisayar yazılımına, gazete ve görsel dergilere uygulanmaz.

Tüm bu kanun hükümleri dikkate alındığında, Hollanda'nın Elektronik Ticaret Direktifini uygulama ve mevzuatını uyumlaştırma konusunda başarılı olduğu söylenebilir. Dijital Tek Pazar açısından bakıldığında da Hollanda'nın bant genişliği koşullarını sağladığı, E-Devlet ve E-Sağlık hizmetleri sunduğu, sağladığı dijital altyapıların Avrupa'nın en iyisi olduğu görülmektedir.¹²⁷

3.3.4. Birleşik Krallık

23 Haziran 2016 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucunda Birleşik Krallık 29 Mart 2017 tarihinde Avrupa Birliği Anlaşması'nın 50. Maddesi uyarınca

¹²⁷ European Commission, "Digital Economy and Society Index (DESI) 2018 Country Report The Netherlands", (Çevrimiçi)

http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/nl-desi_2018-_country-profile_eng_B440E332-00FB-01A6-56315943FF4C573F_52234.pdf, 22 Nisan 2019.

Avrupa Birliği'nden ayrılmak istediğine dair Komisyonu bilgilendirmiştir.¹²⁸ İngiliz Hükümeti ile Avrupa Birliği arasında yapılan görüşmeler sonucunda Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılışına yönelik olarak verilen son tarih 31 Ekim 2019'dur. Bu tarihten itibaren Birleşik Krallık Avrupa Birliği üyesi statüsünü kaybedecek ve üçüncü ülke konumuna geçecektir.

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılmasının elektronik ticaret ve dijital tek pazar açısından İngiliz özel sektörü ve vatandaşları üzerinde ciddi etkileri olacaktır.

2000/31/EC sayılı Elektronik Ticaret Direktifinin 3. Maddesi, iç pazar yani menşee ülke ilkesini düzenlemektedir. Bu ilkeye göre, Avrupa Birliği sınırları içerisinde bulunan bir hizmet sağlayıcı hizmet sağladığı her bir Üye Devletin kendi kanunlarına değil, sadece kurulmuş olduğu Üye Devletin kanunlarına tabidir. Ayrıca, 4. Madde uyarınca Üye Devletler arasında elektronik ticaret yapmak için ön izin alınması zorunluluğu bulunmamaktadır. Direktifin 4. Bölümü ise hizmet sağlayıcıların sorumluluklarını ele almakta, aracı hizmet sağlayıcıların ilettikleri verilerden sorumlu olmadıkları ifade edilmektedir.

Tüm bunlar ışığında, Birleşik Krallık Birlikten ayrıldığı tarihten itibaren Birliğin üçüncü ülkelere uyguladığı kurallara tabi olacaktır. Yani, Avrupa Ekonomik Alanı içerisinde bilgi toplumu hizmeti sunarken menşee ülke ilkesinden faydalanamayacak, hizmet sunduğu 27 AB Üye Devletinin her birinin kendi ulusal kanunlarına ayrı ayrı uyum sağlamak zorunda kalacaktır. Ayrıca, Direktifin getirmiş olduğu temel bilgi yükümlülükleri Birleşik Krallık'a uygulanmayacaktır. Bunların yanı sıra Birleşik Krallık'ta kurulu olan bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarına yeni gümrük tarifeleri yüklenmesi de olasıdır.

Yine Avrupa Birliği vatandaşlarının Dijital Tek Pazar kapsamında faydalanmış olduğu cep telefonu dolaşım tarifelerinin Birlik sınırları dahilinde

¹²⁸ European Commission, "Notice to Stakeholders - Withdrawal of the United Kingdom and EU Legislation in The Field of Electronic Commerce and Net Neutrality", 7 March 2018, p. 2, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/notice_to_stakeholders_brexit_e_commerce_final.pdf, 23 Nisan 2019.

herhangi bir ek ücrete tabi olmaması durumu Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılış tarihi itibarıyla ortadan kalkacaktır.¹²⁹ Bu bağlamda, Avrupa Birliği içerisinde cep telefonu dolaşım hizmeti veren hizmet sağlayıcılar Birleşik Krallık'ta hizmetten faydalanan müşterilerinden ek ücret talep edebilecekler ve aynı şekilde Birleşik Krallık'tan Avrupa Birliği Üye Devletlerine seyahat eden Birleşik Krallık vatandaşları da üçüncü ülkelere uygulanan ücret tarifelerini ödemek zorunda kalacaklardır.

Benzer şekilde, görsel ve işitsel kitle iletişim araçları ile görüntü akışı sağlayan platformlar da Dijital Tek Pazar Stratejisi kapsamında Avrupa Birliği sınırları içerisinde herhangi bir kısıtlamaya bağlı olmaksızın menşe ülke ilkesine dayanarak hizmet sağlamaktadır. Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılışını takiben, cep telefonu dolaşımında karşılaşılan durumlar görsel ve işitsel kitle iletişim araçları ile görüntü akışı sağlayan platformlarda da ortaya çıkacaktır. Buna göre, 27 AB Üye Devletinin her birinin Birleşik Krallık'ta yerleşik bulunan hizmet sağlayıcının kendi ulusal kanunlarına uymalarını zorunlu kılmasının yanı sıra Birleşik Krallık'tan ya da Birleşik Krallık'a seyahat eden hem Avrupa Birliği hem de Birleşik Krallık vatandaşları ek ücret ödemek, üyeliklerinden faydalanamamak gibi durumlarla karşılaşacaktır.

Dijital Tek Pazar Stratejisi kapsamında elektronik ticaret bağlamında coğrafi kısıtlamalar kaldırılmıştır. Yani, Üye Devletlerden birinden mal veya hizmet sağlayıcının internet sitesine erişim önündeki kısıtlamalar (yeniden yönlendirme, engelleme gibi) yasaklanmış, tüketicilerin mal veya hizmetlere erişimi önündeki ayrımcılık uygulamaları ortadan kaldırılarak "yerli gibi alışveriş yapma" ilkesi uygulamaya koyulmuştur. Bu bağlamda, Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılışının ardından, tüketicilerin karşısına bu kısıtlamalar tekrar çıkabilecektir. İnternet siteleri Birleşik Krallık'a ürün sunmak istemedikleri için tüketicilerin siteye erişimini engelleyebilecek, kısıtlayabilecek ya da Birleşik Krallık'a özel hazırlanan internet sitesine yönlendirebilecektir. Ayrıca, yerlilere sunulan fiyat ve koşullardan da

¹²⁹ European Commission, "Notice to Stakeholders - Withdrawal of the United Kingdom and EU Legislation in The Field of Electronic Communications", 12 March 2018, p. 3, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/electronic_communications_en.pdf, 24 Nisan 2019

yerliymişçesine faydalanamayacaklardır.¹³⁰ Bunların yanı sıra, Birleşik Krallık'tan yapılan siparişlere de AB içinden yapılan siparişlere uygulanan ödeme koşullarının uygulanması garantisi ortadan kalkacaktır. Bu durumda, Birleşik Krallık vatandaşlarının ödeme sırasında farklı uygulamalara tabi tutulmaları veya ödemeye ilişkin nedenlerle siparişlerini tamamlayamama ihtimalleri bulunmaktadır.

Birleşik Krallık ise bu süreçte kendi iç mevzuatını düzenleme yoluna gitmiştir. İngiliz Hükümeti'nin işletmelere yönelik yayınladığı Elektronik Ticaret Direktifine ilişkin bildiriye göre, Hükümet anlaşmasız ayrılma halinde Birleşik Krallık'ın politikasının kendi iç hukukunu Birlik hukukuna uyumlu hale getirmek olacağını belirtmiştir.¹³¹ Ancak, yukarıda belirtildiği gibi menşe ülke ilkesi uyumlu hale getirilebilecek hükümlerin istisnasıdır. Bu durumda, belirtildiği üzere Birleşik Krallık'ta yerleşik olup da Avrupa Ekonomik Alanına bilgi toplumu hizmet sağlayan işletmelerin Üye Devletlerin mevzuatlarına uyması gerekmektedir. Bu amaçla Hükümet kendi iç hukuklarından menşe ülke hükmünü kaldırarak işletmelere ticaret serbestisi sağlama niyetindedir. Birleşik Krallık içerisinde bilgi toplumu hizmeti sağlamaya devam eden işletmelerse Birleşik Krallık kanunlara tabi olacaklardır.

Bu bağlamda, 2019 tarihli henüz taslak durumda olan ve Avrupa Birliği'nden ayrılış gününde yürürlüğe girecek olan Avrupa Birliği'nden Ayrılış Elektronik Ticaret Yönetmeliğini Değiştiren Kanuna göre, 2002 tarihli Elektronik Ticaret Yönetmeliğinde bulunan "Komisyon" tanımı çıkarılacak, "kurulu hizmet sağlayıcı", "Birleşik Krallık ya da Üye Devlet vatandaşı" ya da "Anlaşmanın 54. Maddesinde bahsi geçen şirket ya da firma" şeklinde anlaşılacaktır. Ayrıca, "Üye Devlet" tanımının ardından "Birleşik Krallık vatandaşı" eklenecektir. Bu değişiklikler dikkate alındığında, Birleşik Krallık'ın Komisyonu bağlı olduğu bir kurum olarak görmediği ancak Üye Devletlerden de tamamen soyutlanarak elektronik ticaret olanaklarından uzaklaşma amacı taşımadığı anlaşılmaktadır.

¹³⁰ European Commission, "Notice to Stakeholders - Withdrawal of the United Kingdom and EU Legislation in The Field of Geo-Blocking", 21 March 2018, p. 2, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/geoblocking_en.pdf, 24 Nisan 2019.

¹³¹ "E-commerce Directive Guidance For Businesses If There's No Brexit Deal", p. 2, (Çevrimiçi) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/795142/eCommerce_Directive_guidance.pdf, 24 Nisan 2019.

3.3.5. Diğer Avrupa Birliği Üye Devletleri

Avusturya'da Elektronik Ticaret Direktifini uygulamak amacıyla 1 Ocak 2002 tarihinde Avusturya E-Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren Avusturya Medya Kanununda da elektronik ticareti düzenleyen hükümler bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, Telekomünikasyon Kanunu, Tüketici Koruma Kanunu ve Mesafeli İşlemler Kanunu da Elektronik Ticaret Direktifinin iç hukukta uyumlaştırılmasını sağlamıştır.¹³²

Belçika'da elektronik ticaret temel olarak Belçika Ticaret Kanununun e-Ticarete ilişkin XII. Kitabıyla düzenlenmiştir. Bu kanun ayrıca tüketici hakları, adil ticaret uygulamaları, ödeme hizmetleri gibi yine elektronik ticareti ilgilendiren hükümler de içermektedir. Belçika Medeni Kanununda ise elektronik sözleşmelere, elektronik imzalara, akdi sorumluluklara ilişkin hükümler yer alır. 20 Ekim 2000 tarihli Kanun telekomünikasyon araçları ile elektronik imzaların yargısal ve yargısal olmayan alanda kullanımına ilişkindir. 30 Temmuz 2018 tarihinde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Bulgaristan'da elektronik ticaret 29 Aralık 2011 tarihli ayrı bir Elektronik Ticaret Kanunuyla düzenlenmiştir.¹³³ Buna ek olarak, elektronik yönetim hizmetlerine ilişkin E-İdare Kanunu 23 Kasım 2007 tarihinde kabul edilmiştir.¹³⁴ Elektronik Belge ve Elektronik İmza Kanunu, Elektronik İletiler Kanunu, Ticaret Sicili Kanunu da elektronik ticarete ilişkin hükümler içermektedir.

Hırvatistan Parlamentosu 15 Ekim 2003 tarihinde Elektronik Ticaret Direktifine uyum sağlamak amacıyla Elektronik Ticaret Kanununu kabul etmiştir. Bu kanunun yanı sıra, Tüketici Koruma Kanunu, Elektronik Para Kanunu, Elektronik Finans Kanunu, Vergi Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Fikri Mülkiyetin Korunması Kanunu, Elektronik Medya Kanunu, Bilgi Güvenliği Kanunu

¹³² "E-Commerce Respectively "Internet Law"", (Çevrimiçi) https://geistwert.at/en/fields_of_law/e-commerce-respectively-internet-law/, 25 Nisan 2019.

¹³³ "E-Commerce", 5 March 2009, (Çevrimiçi) <http://www.netlaw.bg/en/a/e-commerce>, 25 Nisan 2019.

¹³⁴ George Dimitrov, "Bulgaria Adopts Revolutionary E-Governance Act", p. 1, (Çevrimiçi) <https://www.netlaw.bg/p/i/-i-ways-jurnal-of-e-government-policy-and-regulation-31-2008-i-4-2008-p147-152-ios-press-244-245-592.pdf>, 25 Nisan 2019.

ile Elektronik Suçların Önlenmesi Kanunu elektronik ticaret konusunu kapsayan kanunlardır.¹³⁵

Kıbrıs da Elektronik Ticaret Direktifini iç hukukuna aktarırken ayrı kanunla düzenleme yapan ülkelerden biri. Elektronik ticaret 2004 tarihli Bilgi Toplumu Hizmetinin Bazı Hukuki Yönlerine, Özellikle Elektronik Ticarete ve Bağlantılı Meselelere İlişkin Kanunla düzenlenmiştir. 2001 tarihli Kişisel Verilerin Kanunu ise kişisel verilerin işlenmesine ilişkin konuları kapsar.¹³⁶

Çekya'da elektronik ticaret temel olarak Medeni Kanun ile düzenlenmiştir. Elektronik imzaya ilişkin kanun ise Elektronik İşlemlerde Güvenlik Hizmetlerine dair Kanundur. Tüketici anlaşmazlıklarına ilişkin meseleler ise 634/1995 sayılı Tüketici Koruma Kanununa tabidir.¹³⁷

Elektronik ticareti düzenlemek için ayrı bir kanun tasarlayan Avrupa Birliği Üye Devletlerinden biri de Danimarka'dır. E-Ticaret Kanununun yanı sıra Sözleşmeler Kanunu, Pazarlama Faaliyetleri Kanunu, Veri Koruma Kanunu, Elektronik İmza Kanunu, Coğrafi Kısıtlama Yönetmeliği elektronik ticarete ilişkin hükümler içermektedir.¹³⁸

Estonya'da Bilgi Toplumu Hizmeti Kanunu 2004 yılında yürürlüğe girmiştir ve iç hukuku Elektronik Ticaret Direktifiyle uyumlu hale getirmiştir. Ayrıca 2016 yılında Elektronik Kimlik ve Elektronik İşlemlerde Güvenlik Hizmetlerine dair Kanunu yürürlüğe girmiştir.

¹³⁵ Hana Horak, Kosjenka Dumančić, "Regulatory development of e-commerce in Croatia", (Çevrimiçi) <http://www.iis.org/CDs2009/CD2009SCI/IMSCI2009/PapersPdf/H642BC.pdf>, 26 Nisan 2019.

¹³⁶ Cyprus Lawyers, "E-Commerce Law in Cyprus", 17 February 2017, (Çevrimiçi) <https://www.chambers.law/e-commerce-law-in-cyprus/>, 26 Nisan 2019.

¹³⁷ Vojtěch Chloupek, "Digital Business in the Czech Republic: Overview", 1 September 2018, (Çevrimiçi) [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-500-5788?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-500-5788?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1), 26 Nisan 2019.

¹³⁸ Anders Wernblad, "Digital Business in Denmark: Overview", 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-619-2146?navId=1E24CA18B78CA640B588AC0816D8E9F3&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 26 Nisan 2019.

Finlandiya’da elektronik ticareti tek bir kanunla değil de birden fazla kanunla düzenlenmiştir. Elektronik ticarete ilişkin en geniş kapsamlı kanun 2014 tarihli Elektronik Haberleşme Kanunudur. Bu kanuna ek olarak Sözleşme Kanunu, Tüketici Koruma Kanunu, Telif Kanunu ve Ceza Kanunu da elektronik ticarete ilişkin çeşitli hükümler içermektedir.¹³⁹

Yunanistan elektronik ticarete ilişkin temel hükümleri Medeni Kanun kapsamında düzenlemiştir. Ayrıca Elektronik Ticaret Direktifinin yürürlüğe girmesinin ardından 131/2003 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 13 Haziran 2013 tarihli Bakanlar Kurulu Kararıyla da elektronik ticaret düzenlenmiştir. Tüketici Koruma Kanunu 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Elektronik ticarete ilişkin davranış kuralları ise 15 Mart 2017 tarihli Bakanlar Kurulu Kararıyla düzenlenmiştir.¹⁴⁰

Macaristan’da elektronik ticaret 2001 tarihli Elektronik Ticaret ve Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Yönlerine İlişkin Kanunla düzenlenmiştir. Bu kanun 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, elektronik imzaya ilişkin Elektronik İmza Kanunu 2001 yılında, Ticari Reklam Faaliyetlerine Dair Temel Koşullar ve Bazı Kısıtlamalara Dair Kanun 2008 yılında yürürlüğe girmiştir.¹⁴¹

İrlanda Elektronik Ticaret Direktifine uyum amacıyla 2000 yılında Elektronik Ticaret Kanununu çıkarmıştır. Bununla beraber, Tüketici Koruma Kanunu 2007 yılında yürürlüğe girmiştir ve elektronik ticarete ilişkin hükümler içermektedir. 2018 yılında da Veri Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir.¹⁴²

¹³⁹ Sakari Halonen, Mikael Nuotto, Maria Aholainen, Karoliina Kallasvuo, “DigitalBusiness in Finland: Overview”, 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-9947?navId=482D0B08640A15F666C5852F157ECBFA&comp=pluk&transitionType=Default&contExtData=%28sc.Default%29>, 26 Nisan 2019.

¹⁴⁰ Panagiota Zacharopoulou, “Legal Issues Related To Business To Consumers (B2C) E-Commerce”, 5 March 2019, (Çevrimiçi) <http://www.greeklawdigest.gr/component/k2/item/85-legal-issues-related-to-business-to-consumers-b2c-e-commerce>, 26 Nisan 2019.

¹⁴¹ Márk Lengyel, “Act on E-Commerce”, (Çevrimiçi) <https://merlin.obs.coe.int/iris/2001/10/article109.en.html>, 27 Nisan 2019.

¹⁴² “E-Commerce”, (Çevrimiçi) <http://ictlaw.com/e-commerce/e-commerce-transactions/>, 27 Nisan 2019.

İtalya, elektronik ticareti 200/31/EC sayılı AB Direktifinin uygulanmasına ilişkin Yargı Kararnamesi ile düzenlemiştir.¹⁴³

Letonya'da elektronik ticarete ilişkin olarak 2004 tarihinde Bilgi Toplumu Hizmeti Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Litvanya elektronik ticareti üç ayrı kanun kapsamında düzenlemiştir. 2004 tarihli Elektronik Haberleşme Kanunu ve 2000 tarihli Elektronik İmza Kanunu yürürlükte dir. Ayrıca Temmuz 2018'de Kişisel Verilerin Hukuki Koruması Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Lüksemburg'da elektronik ticaret kapsamında 14 Ağustos 2000 tarihli Elektronik Ticaret Kanunu, Lüksemburg Tüketici Kanunu, 2001 tarihli Elektronik İmza, Elektronik Ödeme ve E-Ticaret Komitesi Oluşturulmasına İlişkin Kararname, 2005 tarihli Elektronik Haberleşme Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Siber Güvenliğe İlişkin 2014 tarihli Kanun yürürlükte bulunmaktadır.¹⁴⁴

Malta Elektronik Ticaret Kanununu 2002 tarihinde ilk olarak yürürlüğe sokmuş ve 2016 yılında Elektronik Kimlik ve Elektronik İşlemlerde Güvenlik Hizmetlerine dair 910/2014 tarihli AB Yönetmeliğine uyum sağlayabilmek amacıyla değiştirmiştir. Elektronik Haberleşme Kanununda da elektronik ticarete ilişkin hükümler bulunmaktadır.¹⁴⁵

Polonya iç hukukunda elektronik ticaret temel olarak Medeni Kanunla düzenlenmiştir. Bununla birlikte işletmeden tüketiciye elektronik ticaret 2014 tarihli

¹⁴³ Roberto Camilli, "Digital Business in Italy: Overview", 1 October 2018, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/1-621-1289?navId=FB73F02E6146C60CCEFE3138BD26A91B&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019.

¹⁴⁴ Sophie Wagner-Chartier, Astrid Wagner, "Digital Business in Luxembourg: Overview", 1 Şubat 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-019-1551?navId=2C0521D7618002D2B402E7A1C58F3A4D&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019.

¹⁴⁵ Olga Finkel, Rachel Vella Baldacchino, "Digital Business in Malta: Overview", 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ie351bceb473911e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=%28sc.Default%29&navId=A35C9EAE4A270440484082CE235CC54D&comp=pluk>, 27 Nisan 2019.

Tüketici Hakları Kanunu, 2007 tarihli Rekabetin ve Tüketicinin Korunması Kanunu kapsamındayken, işletmeden işletmeye elektronik ticaret 2018 tarihli Girişimciler Kanunu, 2000 tarihli Ticaret Şirketleri Kanunu, 2002 tarihli Elektronik Hizmetler Kanunu kapsamındadır.¹⁴⁶

Portekiz’de Elektronik Ticaret Direktifi 2004 tarihinde yürürlüğe giren Kanunla iç hukuka aktarılmıştır. Tüketici Haklarına İlişkin Kanun da 14 Şubat 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁴⁷

Romanya, elektronik ticareti tek bir kanunla yani 2002 tarihli E-Ticaret Kanunuyla düzenlemiştir. Ayrıca aynı tarihli bir de Elektronik Ticaret Yönetmeliği bulunmaktadır.¹⁴⁸

Elektronik Ticaret Direktifi kapsamında Slovakya’da Elektronik Ticaret Kanunu 1 Şubat 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 2011 tarihli Elektronik Haberleşme Kanunu da bulunmaktadır.¹⁴⁹

Slovenya’da elektronik ticaret ve elektronik imza tek bir kanunla düzenlenmiştir. Elektronik Ticaret ve Elektronik İmza Kanunu 2004 yılında yürürlüğe girmiştir.

İspanya 2002 yılında Elektronik Ticaret Kanununu kabul etmiştir. Ayrıca bir yıl sonra 2003 yılında Elektronik İmza Kanunu ve 2007 yılında Tüketici Kanunu yürürlüğe girmiştir.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Marcin Alberski, “Digital Business in Poland: Overview”, 1 March 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-012-9926?navId=B3140ED7FAFAA22CD14C730A30641FE6&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019.

¹⁴⁷ “E-Commerce”, August 2018, (Çevrimiçi) <https://gettingthedealthrough.com/area/11/jurisdiction/20/e-commerce-portugal/>, 27 Nisan 2019.

¹⁴⁸ Alexandru Lefter, Cosmina Sima, “Digital Business in Romania: Overview”, 1 September 2018, (Çevrimiçi) [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ie00c6fce464f11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=433459DF8D9AAB24778E622D739F6EBE&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ie00c6fce464f11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=433459DF8D9AAB24778E622D739F6EBE&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1), 27 Nisan 2019.

¹⁴⁹ Rainer Großhans, “New E-Commerce Law”, 2004, (Çevrimiçi) <http://merlin.obs.coe.int/iris/2004/2/article310.en.html>, 27 Nisan 2019.

¹⁵⁰ “Legal Aspects of Online Sales in Spain”, (Çevrimiçi) <https://www.mariscal-abogados.com/legal-aspects-of-online-sales-in-spain/>, 27 Nisan 2019.

İsveç ise Elektronik Ticaret Direktifini iç hukukuna dahil etmek için 2002 yılında Elektronik Ticaret Kanununu yasalaştırmıştır. 2003 yılında Elektronik Haberleşme Kanunu, 2005 yılında Mesafeli Sözleşmelere İlişkin Kanun, 2004 yılında Fiyatlara İlişkin Bilgilendirme Kanunu kabul edilmiştir.¹⁵¹

¹⁵¹ Hans Svensson, “Digital Business in Sweden: Overview”, 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-634-7030?navId=369AE420587FF989DC2A4E463BC22F1C&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK TİCARET

Türkiye, sınırların ortadan kalkması ve internet sayesinde bütünleşik bir pazar haline gelen elektronik ticaret uygulamalarına uyum sağlamaya çalışırken mevzuatını da aday ülkesi olduğu Avrupa Birliği'ne göre düzenlemeyi tercih etmiştir. 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun 2015 yılında yürürlüğe girene kadar elektronik ticaret Türk Mevzuatında tek bir kanunla düzenlenmemiş, Türk Ceza Kanununda ve Tüketici Koruma Kanununda bulunan hükümlerle ele alınmıştır. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından 2015 yılında Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik ile Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Bu bölümde, elektronik ticaretin Türkiye'deki gelişimi ve sayısal verilerle elektronik ticaretin mevcut durumu ele alındıktan sonra bahsi geçen Kanun ve Yönetmelikler temelinde Türk Elektronik Ticaret Mevzuatı değerlendirilecektir.

4.1. Türkiye'de Elektronik Ticaretin Gelişimi

1993 yılında ODTÜ'de Türkiye'nin ilk internet bağlantısının kurulmasının ardından ODTÜ'deki internet kullanımını Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul ve Ege Üniversiteleri gibi üniversiteler takip etmiştir.

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun (BTYK) 1997 ve 1998 yıllarında almış olduğu kararlara göre elektronik ticaret ağı kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu bağlamda TÜBİTAK'la koordinasyon içinde elektronik ticarete yönelik hukuksal temel ile teknolojik altyapının gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.¹⁵² Bu toplantılar sonucunda elektronik ticaret teşvik edilmeye başlanmıştır.

¹⁵² Önder Canpolat, "E-Ticaret ve Türkiye'deki Gelişmeler", Mart 2001, s. 39, (Çevrimiçi) <http://my.beykoz.edu.tr/serkang/files/2010/12/e-ticaret-ve-Turkiye1.pdf>, 28 Nisan 2019.

Bu bağlamda birtakım projeler gerçekleştirilmiştir. BTYK kararları sonucunda TÜBİTAK “Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapı Planı” (TUENA) projesini başlatmış ve ulusal enformasyon altyapı planı hazırlanmıştır. Bu konuya ilişkin bir diğer proje ise BİLGE projesidir. Gümrük Müsteşarlığı'nın gerçekleştirdiği bu projeye gümrük işlemlerinin EDI ile yürütülmesi amaçlanmıştır. Bu projelerin en önemlisini ise TNet Projesi (TodayandTomorrow Network) oluşturur. İnternetin sıradan kullanıcıya sunulması amacıyla internet altyapısı bu projeye kurulmuştur.¹⁵³

Türkiye’de elektronik ticaret denilince akla ilk gelen markalardan Hepsiburada faaliyetlerine 1998 senesinde başlarken, tüketiciden tüketiciye modelinde elektronik ticaret işlemlerinde aracılık eden GittiGidiyor 2000 yılında aktif hale gelmiştir. Günümüzde yemekten kıyafete, mobilyadan elektronik eşyaya, kitaptan market alışverişine kadar birçok alanda elektronik ticaret tercih edilmektedir. TÜSİAD’ın 2017 tarihli E-Ticaret Raporu’na göre, bu tercihin temel sebebi fiziksel alışverişe göre elektronik ticaretin daha ucuz olmasıdır.¹⁵⁴

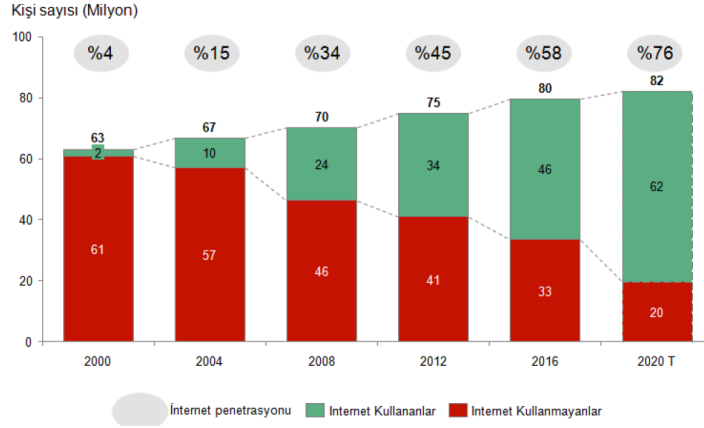
4.2. Türkiye'de Elektronik Ticarete İlişkin Sayısal Veriler

İnternete neredeyse herkesin erişebilir olması ve elektronik ticaretin tüketici açısından sağladığı yararlar sayesinde Türkiye’deki elektronik ticaret hacmi yıldan yıla artış göstermektedir. 2016 yılında nüfusun %58'inin internete erişimi varken, internete erişim oranının 2020 yılında 62 milyon kişiyle %76'ya ulaşacağı tahmin edilmektedir.

¹⁵³ Murat Doğaner, “Türkiye’de Elektronik Ticaretin Gelişimi ve İşletmeden Tüketicilere Elektronik Ticaret Üzerine Bir Araştırma”, 2007, s. 67, (Çevrimiçi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wBmNpkQC9Nhi90NLW7E7-X1D-LCeRAQcWyPKdbxLr8aNWG8sNfMWMDJDYunX6xwM>, 28 Nisan 2019.

¹⁵⁴ Öget Kantarcı, Murat Özalp, Cenk Sezginsoy, Ozan Özaşkımlı, Cihan Cavlak, **Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret**, İstanbul, TÜSİAD, Nisan 2017, s. 47.

Şekil 1. Türkiye'de İnternet Kullanıcılarının Sayısı

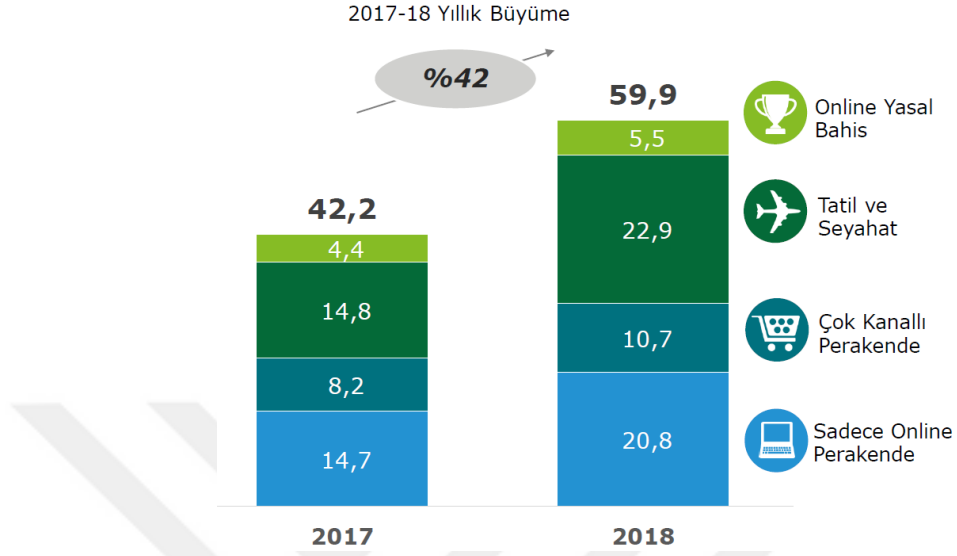
Kaynak: Öget Kantarcı, Murat Özalp, Cenk Sezginsoy, Ozan Özaşkınlı, Cihan Cavlak, **Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret**, İstanbul, TÜSİAD, Nisan 2017, s. 41.

Bilişim Sanayicileri Derneği'nin (TÜBİSAD) 2018 elektronik ticaret raporuna göre, elektronik ticaretin 2018 yılındaki büyümesi yüzde 42 olmuştur.¹⁵⁵ Ayrıca, Türkiye'deki elektronik ticaretin pazar büyüklüğü de 59,9 milyar TL'ye yükselmiştir.¹⁵⁶

¹⁵⁵ TÜBİSAD, "Türkiye'de E-Ticaret", Nisan 2019, s. 11, (Çevrimiçi) http://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_2019_e-ticaret_sunum_tr.pdf, 28 Nisan 2019.

¹⁵⁶ TÜBİSAD, "Türkiye'de E-Ticaret", Nisan 2019, s. 12, (Çevrimiçi) http://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_2019_e-ticaret_sunum_tr.pdf, 28 Nisan 2019.

Şekil 2. Türkiye'de E-Ticaret Pazar Büyüklüğü (Milyar TL)

Kaynak: TÜBİSAD, “Türkiye’de E-Ticaret”, Nisan 2019, s. 11, (Çevrimiçi) http://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_2019_e-ticaret_sunum_tr.pdf, 28 Nisan 2019.

Şekil 2’de de görüleceği üzere Türkiye’de elektronik ticaret harcamaları en fazla tatil ve seyahat sektöründe gerçekleştirilirken (%22,9), bu sektörü %20,8 oranıyla sadece online perakende takip eder. Çok kanallı online perakende kategorisinde ise en fazla harcama %52 oranla giyim ve ayakkabı kategorisinde gerçekleşir. Ardından %46’yla ev ve dekorasyon kategorisi gelir.¹⁵⁷

Bankalar Arası Kart Merkezi’nin internetten yapılan kartlı ödeme işlemlerine dair 2018 yılı dökümüne göre, 2018 yılında yerli kartlar yurtiçi ve yurtdışında 513.146.902 kez kullanılmışken, kartların kullanıldığı işlemlerin toplam tutarı 132.626,77 milyon TL’dir.¹⁵⁸

4.3. Elektronik Ticarete İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

Teknolojinin ve internetin etkisini hayatın her alanında hissettirmesiyle birlikte uluslararası topluluklar da bu etkileri hukuki bir çerçeveye yerleştirme

¹⁵⁷ TÜBİSAD, “Türkiye’de E-Ticaret”, Nisan 2019, s. 16, (Çevrimiçi) http://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_2019_e-ticaret_sunum_tr.pdf, 28 Nisan 2019.

¹⁵⁸ Bankalar Arası Kart Merkezi, “İnternette Yapılan Kartlı Ödeme İşlemleri”, (Çevrimiçi) <https://bkm.com.tr/internette-yapilan-kartli-odeme-islemleri/>, 28 Nisan 2019.

ihtiyacı içine girmiştir. Kişilerin, malların ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamış olan Avrupa Birliği de bilgi toplumu hizmetlerinin doğal sonuçlarına ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda düzenleme ihtiyacı duyulan alanlardan biri elektronik ticarettir. Ortaya çıkan yeni kavramların müktesebata dahil edilmesiyle, aday ülke Türkiye de bu konuda iç hukukunu düzenleme ihtiyacı içine girmiştir. 2015 yılına kadar, bilgi toplumu hizmetleri kavramı ve ilgili konular Türk hukukunda tek bir kanunla düzenlenmemiş, farklı kanunlarda çeşitli hükümlerle ele alınmıştır. 23.10.2014 tarihinde kabul edilen ve 05/11/2014 tarih ve 29166 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 01.05.2015 tarihinde yürürlüğe giren 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, gerekçesinde de belirtildiği gibi, AB ile yürütülen müzakereler devam ederken, hem küreselleşmenin hem de müktesebata uyumun bir gereği olarak Türk mevzuatında bulunmayan kavramların iç hukuka aktarılması, elektronik ticarete ilişkin hükümlerin toplu bir şekilde tek bir kanunla ele alınması amacıyla çıkarılmıştır.

Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla da 15.07.2015 tarihli ve 29417 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik (Ticari İletişim Yönetmeliği) ile 26.08.2015 tarih ve 29457 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik (Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliği) yürürlükte bulunmaktadır.

Elektronik ticaret işlemleri tüketicilerin güvenine bağlı işlemlerdir. İlgili hizmet sağlayıcıların ve aracı hizmet sağlayıcıların tüketicilerin güvenliğini kazanmasına yönelik olarak uyması gereken güvenlik ve hizmet kalitesi standartlarını belirlemek amacıyla verilen güven damgasına ilişkin Elektronik Ticarete Güven Damgası Hakkında Tebliğ 06.06.2017 tarih ve 30088 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğin dayanağı 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 11. Maddesi ile Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 16. Maddesidir.

4.3.1. 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

Kanun, gerekçesinde de belirtildiği üzere iki temel alana ayrılmıştır. Bunların ilki hizmet sağlayıcı ile aracı hizmet sağlayıcının yükümlülükleridir. İkinci alan ise Türkiye'de son derece yaygın olan ve düzenlenmesi ihtiyacı bulunan istenmeyen postlardır.

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun (Elektronik Ticaret Kanunu) genel olarak incelenecek olursa 16 maddeden oluşmaktadır.

Elektronik Ticaret Kanununun 1. Maddesi Kanunun amaç ve kapsamını belirtir. Bu bağlamda, ticari iletişim, hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıların sorumlulukları, elektronik ticaret kapsamına giren sözleşmeler, elektronik ticaretle ilgili bilgi verme yükümlülüğü ve bu konudaki yaptırımlar kanunun kapsam ve amacını oluşturur.

Kanunun "Tanımlar" başlıklı 2. Maddesi elektronik ticaret kapsamına giren tanımları düzenler. Kanunda elektronik ticaret "Fiziki olarak karşı karşıya gelmeksizin, elektronik ortamda gerçekleştirilen çevrim içi iktisadi ve ticari her türlü faaliyet" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım dikkate alındığında, elektronik ticaretin sadece elektronik ortamda gerçekleştirilen sözleşmeleri kapsadığı ve geleneksel araçları olan telefon ve faks yoluyla yapılan sözleşmelerin elektronik ticaret kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir.¹⁵⁹

Bu noktada Kanunun elektronik ticaret sözleşmesi ile mesafeli sözleşme arasında bir ayrım yaptığı anlaşılır. Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliğine göre, mesafeli sözleşme satıcı ile tüketicinin fiziksel olarak aynı yerde bulunmadığı hallerde uzaktan iletişim araçları kullanılarak yapılan sözleşmedir. Elektronik sözleşme ise sadece elektronik ortamda akdedilen sözleşmelerdir. Bu durumda elektronik ticaretin geleneksel araçları ile yapılan sözleşmeler mesafeli sözleşmelerdir.

¹⁵⁹ Beste Bulut, "E-Ticaret Kanunu - AB E-Ticaret Yönergesi", 2016, s. 5, (Çevrimiçi) <http://www.buluthukukburosusu.com.tr/wp-content/uploads/2018/01/E-Ticaret-Kanunu-AB-E-Ticaret-Y%C3%B6nergesi.pdf>, 29 Nisan 2019.

Ticari iletişim, kazanç sağlama amacıyla gerçekleştirilen her türlü iletişimi ifade eder. Alan adları ile elektronik posta adresleri ticari iletişim kapsamına dahil edilmemiştir.

2. Maddenin (c) bendinde tanımlanan ticari elektronik ileti kavramı telefon, çağrı merkezleri, faks, elektronik posta, kısa mesaj gibi çeşitli araçlarla elektronik ortamda iletilen ve ticari amaç taşıyan veri ses ve görüntü içerikli iletiler anlamına gelmektedir. Elektronik ticaretin tanımı ile ticari elektronik ileti kavramının tanımları birlikte değerlendirildiğinde, elektronik ticaretin geleneksel araçlarının sadece ticari elektronik ileti gönderimine müsait olduğu, buna karşın elektronik ticaretin elektronik posta, elektronik veri değişimi (EDI) ve internet aracılığıyla gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

(ç) bendinde hizmet sağlayıcının tanımı "Elektronik ticaret faaliyetinde bulunan gerçek ya da tüzel kişi" olarak yapılmıştır. Bu bağlamda, elektronik ticaret faaliyetini gerçekleştiren kişinin tüzel kişi olması zorunluluğu bulunmamaktadır ve tanım işletmeden tüketiciye ve tüketiciden tüketiciye elektronik ticareti kapsayacak şekilde yapılmıştır. Ancak, bu tanımda bulunan "Elektronik ticaret faaliyetinde bulunan kişi..." ifadesi aynı zamanda tüketiciyi de kapsamaktadır. Zira elektronik ticaret faaliyetinin iki tarafı bulunmakta ve her iki taraf da elektronik ticaret faaliyetini gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda, gerçek veya tüzel kişinin hizmet sağlayıcı olduğunun altının çizilmesi uygun olacaktır.¹⁶⁰

Doktrinde, söz konusu hizmet sağlayıcı tanımının mal veya hizmet arz eden kişiyi kastettiği ve ilgili tanımın bu durumu belirtecek şekilde "...mal veya hizmet arz eden/sunan gerçek veya tüzel kişi..." olarak detaylandırılmasının çok daha uygun olacağı ifade edilmektedir.¹⁶¹

Aracı hizmet sağlayıcı ise başkalarının elektronik ticaret gerçekleştirilmesine uygun elektronik ticaret ortamını sağlayan gerçek ve tüzel kişi olarak tanımlanmıştır.

¹⁶⁰ Esra Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 35, 2018, s. 50.

¹⁶¹ Harun Demirbaş, **6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Hizmet Sağlayıcılar ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 25.

4.3.1.1. Bilgi Verme Yükümlülüğü

Kanunun en önemli maddelerinden biri "Bilgi Verme Yükümlülüğü" başlıklı 3. Maddedir. Maddeye göre hizmet sağlayıcının yükümlülükleri sözleşme yapılmadan önce başlar. Bu bendin amacı genel olarak alıcıda güven duygusunu oluşturmaktır. Öncelikle hizmet sağlayıcının kendisini tanıtan güncel bilgileri herkesin ulaşabileceği şekilde temin etmesi gerekmektedir.

Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 5. Maddesi hizmet sağlayıcıların vermesi gereken güncel bilgileri detaylandırır. Madde metnine göre, hizmet sağlayıcının elektronik ticaret faaliyetinden önce tebligata elverişli kayıtlı elektronik posta adresini, elektronik posta adresini, telefon numarasını, varsa işletme adı ya da tescilli marka adını, mensubu olduğu meslek odası ile mesleğiyle ilgili davranış kurallarına dair bilgileri, tacir olması durumunda ticaret unvanını, MERSİS numarası ve merkez adresini, esnaf olması durumunda adı, soyadı, vergi kimlik numarası ile merkez adresini ağ üzerindeki ana sayfasında ve "iletişim" başlığının altında belirtmelidir.

Söz konusu bilgilendirme yükümlülüğü, sözleşme ilişkisi doğmadan önce alıcının sözleşme ilişkisine girme konusunda karar verebilmesi için alıcıya yeterli bilginin sunulması ve bu bilgiler doğrultusunda iradesini kullanması imkanı verilmesidir.¹⁶² Bununla birlikte, alıcıların sözleşmenin ifası sırasında, satış sonrasında karşılaştıkları sorunlarda muhatap olacakları hizmet sağlayıcıların kim olduklarını bilmesi elektronik ticaret faaliyetine ilişkin güven ortamını da sağlayacaktır.¹⁶³

Ayrıca, Kanunun üçüncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca, sözleşmenin kurulabilmesi için takip edilmesi gereken teknik adımlar açıkça belirtilmelidir. Hizmet sağlayıcı, sözleşmenin kurulmasının ardından sözleşme metnini saklayıp saklamayacağını, saklayacak ise ne süreyle saklayacağına ve bu saklama süresi içerisinde alıcının sözleşmeye erişim sağlayıp sağlayamayacağına dair bilgi vermelidir. Veri girişi sırasında hata olması halinde, bu hataların belirlenip

¹⁶² Sercan Günay, "Yeni Elektronik Ticaret Kanunu", **Mali Hukuk Dergisi**, No: 124, 2015, s. 120.

¹⁶³ Demirbaş, **a.g.e.**, s. 34.

düzeltilmesine yönelik teknik araçlar tanımlanmalı ve söz konusu gizlilik kuralları ile alternatif uyumsuzluk çözüm mekanizmaları belirtilmelidir.

Doktrinde, teknik adımların belirtilmesine ve alternatif uyumsuzluk çözüm mekanizmalarına ilişkin bu hükmün Medeni Kanun'da düzenlenen dürüstlük kuralı kapsamına giren bir yükümlülük olduğu ifade edilmektedir.¹⁶⁴ Bu doğrultuda, alıcıya her adımda girdiği verilerin bir özeti sunulabilir. Bu işlemin uğraştırıcı olduğu düşünülse de işlemlerin sonunda girilen bütün verilerin gösterilmesi yoluyla girilen veriler kontrol edilebilir ve yine son aşamada ilgili alternatif uyumsuzluk mekanizmalarına ilişkin bilgi verilebilir.

Kanunun aynı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, hizmet sağlayıcının bir meslek odası mensubu olması halinde bu meslek odasını ve yerine getirdiği mesleğiyle ilgili davranış kurallarını belirtmesi gerekmektedir. Doktrinde, meslek odası ifadesinin ekonomik hayatta karşılaşılan meslek örgütlerini, borsaları, birlikleri, dernekleri, sendikaları kapsam dışında bıraktığına dair eleştiri getirilmiş¹⁶⁵ olsa da kapsamın Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinde "mensubu olduğu meslek odası ve varsa üyesi olduğu sektörel kuruluşlar" şeklinde detaylarıyla belirlendiği ve eksikliğin giderildiği görülmektedir.¹⁶⁶

Üçüncü fıkra, bilgi verme yükümlülüğünün istisnasını her iki tarafın da tüketici olmadığı durumlarda bilgi verme yükümlülüğünün yerine getirilmesi konusu tarafların kendi kararlarına bırakmış ve bu hüküm bilgi verme yükümlülüğünün istisnası olarak düzenlemiştir. Ancak bu istisna, tacirlerin tüm ticari faaliyetleri sırasında uymak zorunda oldukları dikkat ve özen yükümlülüğünü karşılıklı anlaşma yoluyla kaldırabilecekleri anlamına gelmemektedir.¹⁶⁷

Alıcının sözleşmeyi ve işlemle ilgili şartları saklayabilmesine ilişkin sorumluluk hizmet sağlayıcıya yüklenmiştir. Bu sorumluluğa ilişkin dördüncü fıkra

¹⁶⁴ **A.g.e.**, s. 40.

¹⁶⁵ **A.g.e.**, s. 36.

¹⁶⁶ Hamamcıoğlu, **a.y.**, 58.

¹⁶⁷ Nazlı Dervişoğlu Doğan, "Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Öngörülen Yasal Düzenleme", 24 Mart 2018, (Çevrimiçi) <https://dndlaw.com/tr/2016/03/24/elektronik-ticaretin-duzenlenmesi-hakkinda-kanun-kapsaminda-ongorulen-yasal-duzenleme/>, 30 Nisan 2019.

Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 8. Maddesinin (d) bendinde açıklanmıştır. Alıcının sözleşme hükümleri ile genel işlem şartlarını tekrar görebilmesi, basılı olarak saklayabilmesi ve kullanabilmesi için bu hüküm ve şartlar hizmet sağlayıcı ya da aracı hizmet sağlayıcı tarafından alıcıya fiziksel veya elektronik ortamda iletilir. Bu hükmün önemi, çıkabilecek uyuşmazlıklarda alıcının ilgili sözleşme metnini yetkili makamlara sunabilmesinin mümkün kılınması ile sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerin tanımlanabilmesi gibi durumlarda alıcının kolayca metne erişiminin bulunmasıdır.¹⁶⁸

Beşinci fıkra birinci ve ikinci fıkraların istisnasını tanımlamaktadır. Buna göre, sadece elektronik posta veya benzeri yöntemlerle yapılmış sözleşmelerde hizmet sağlayıcı ilgili bilgilendirmeyi yapmak zorunda değildir. Kanun koyucu ilgili fıkranın gerekçesinde, tarafların bu yöntemlerde doğrudan iletişim kurduğunu, sözleşmeyi müzakere ettiğini ve bu nedenle elektronik sözleşme hükümlerindense Borçlar Kanununda düzenlenmiş olan hazır bulunanlar arasındaki sözleşme hükümlerine tabi olduklarını belirtmiştir.

Doktrinde ise sadece elektronik posta ve benzeri yöntemlerle yapılan sözleşmelerin internet sitesi üzerinden teknik adımların takip edilmesiyle değil, doğrudan ikili iletişim yoluyla yapıldığına dikkat çekilmiş ve benzeri yöntemlerin SMS yoluyla verilen onayları dahi kapsayacak şekilde sözleşme kurulması imkanı tanıdığı belirtilmiştir.¹⁶⁹

4.3.1.2. Siparişe İlişkin Yükümlülükler

Elektronik Ticaret Kanununun 4. Maddesi elektronik ticaret araçlarıyla verilen siparişlere ilişkin hizmet sağlayıcının yükümlülüklerini düzenler. Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 8. Maddesi söz konusu yükümlülüklerin aynı zamanda aracı hizmet sağlayıcılara da yüklendiğini ifade eder.

¹⁶⁸ Ferah Utku Türkoğlu, “Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Gereğince Hizmet Sağlayıcıların, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Gereğince Mesafeli Satışlarda Satıcı veya Sağlayıcıların Yükümlülükleri”, **Çevrimiçi Satış: Bugünden Geleceğe Bir Potansiyel**, Editör: Mehtap Sümersan Köktürk, Emine Çobanoğlu, Taşkın Dirsehan, Ankara, Nobel, 2015, s. 180.

¹⁶⁹ Demirbaş, **a.g.e.**, s. 34.

Kanunun gerekçesinde sözleşmenin yapılması aşaması ile siparişin verilmesi aşaması arasında bir ayırım yapılmasının gerekmesi nedeniyle bu maddenin 3. Maddeden farklı olduğu belirtilmektedir.

Birinci fıkranın (a) bendinde hizmet sağlayıcının sipariş onaylanmadan ve ödeme bilgileri sisteme girilmeden önce alıcının ödeyeceği toplam bedeli görmesini sağlaması gerektiği öngörülmüştür. Alıcının siparişi tamamlamadan önce ödeyeceği toplam bedeli görmesi elektronik ticaretin şeffaflığı ve alıcının güveninin kazanılması açısından elzemdir. Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 8. Maddesinde de görüldüğü üzere, kanun koyucu burada "toplam bedel" ifadesiyle vergiler ve sevkiyat ücreti dahil bedeli kastetmektedir.

Bununla birlikte, hizmet sağlayıcı, alıcının siparişin onaylanması aşamasında son bir defa sözleşmeyi kontrol etmesi ve düzeltmeleri yapması için gerekli düzenlemeleri de yapmalıdır. Kanunun 4. Maddesinin ikinci fıkrası ve Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 8. Maddesi (ç) bendi uyarınca, hizmet sağlayıcı alıcının veri giriş hatalarını kontrol edebilmesi ve düzeltebilmesi için sipariş özeti kısmında bir önceki adıma geri dönme ve değiştirme imkanı sağlayacak gerekli teknik adımları sunmalıdır. Böylece, alıcı vereceği siparişin niteliğini ve yapılan sözleşmenin şartlarını sipariş tamamlanmadan önce bir kez daha görmüş ve kontrol etmiş olacaktır.¹⁷⁰ Kanun koyucu gerekçede ilgili yükümlülüğün bir bilgilendirme yükümlülüğü olmadığını, aksine bir ifa yükümlülüğü olduğunu, bu nedenle 3. Maddenin (c) bendinden farklı olduğunu belirtmiştir.

Hizmet sağlayıcının alıcıya siparişin alındığına dair onayın iletişim araçlarıyla gönderilmesi gerektiğini düzenlenmiştir (Elektronik Ticaret Kanunu Madde 4/1- (b)). Kanunun öngördüğü sipariş teyidinde ilişkin yükümlülük Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin 9. Maddesinde detaylarıyla ele alınmıştır. Yönetmelik söz konusu yükümlülüğü hem aracı hizmet sağlayıcıya hem de kendine ait elektronik ortamda hizmet veren hizmet sağlayıcıya yüklemiştir. Siparişin alındığının hem işlemin yapıldığı ağ üzerinde işlemin sonlandırılması sırasında hem de elektronik

¹⁷⁰ Ufuk Ünlü, Elektronik Ticaret Kanununun Ticari Hayata Getirdiği Yenilikler, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 11, No: 113, Ocak 2016, s. 141.

posta, kısa mesaj, telefon araması ve faks gibi araçlardan en azından biriyle alıcıya bildirilmesi gerekmektedir. Bu hükmün amacı, hizmet sağlayıcının iradesinin sözleşmenin kurulmasını sağlamaya yönelik olduğunu ve ilgili sözleşmenin kurulmuş olduğunu alıcıya bildirmektir.¹⁷¹

Kanunun 4. Maddesinin birinci fıkrası (c) bendine göre, taraflara ilgili beyanlar eriştiği anda sipariş ve sipariş teyidinin gerçekleştiğini belirtir. Bu durumda, taraflara bu bildirimler ulaştığında sözleşme yapılmış sayılır. Böylece, hem hizmet sağlayıcının hem de alıcının ilgili beyanların kendilerine geç ulaştığını belirtme ihtimalleri ortadan kaldırılmıştır.¹⁷²

Bilgi verme yükümlülüklerinde düzenlendiği gibi, taraflar, tüketici yerine tacir olduğu durumlarda birinci ve ikinci fıkralara uymak zorunda değildirler (Madde 4/3). Bu durumda sözleşmenin kurulması için gerekli olan özen her iki taraf da tacir olduğu için karşılıklı iletişim yoluyla gösterilecektir.

Benzer şekilde, birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri ile ikinci fıkranın sadece elektronik postayla yapılan sözleşmelere uygulanmayacağına hükmedilmiştir. Bu fıkranın gerekçesi de 3. Maddenin beşinci fıkrasında olduğu gibi elektronik posta ya da benzeri yöntemlerle yapılan sözleşmelerde doğrudan karşılıklı iletişim kurularak siparişe ilişkin konuların müzakere edilmesinin mümkün olmasıdır.

4.3.1.3. Ticari İletişime İlişkin Esaslar ve Koşullar

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun gerekçesinde belirtildiği gibi, istenmeyen elektronik postalar günümüzde büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu bağlamda, ticari iletişime ilişkin yükümlülükler, ticari elektronik iletiler, iletilere ilişkin onay, veri koruması ve şikayet konuları 6563 sayılı Elektronik Ticaret Kanunu ve Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte düzenlenmiştir.

¹⁷¹ Günay, **a.y.**, s. 122.

¹⁷² Demirbaş, **a.g.e.**, s. 48.

Ticari iletişime ilişkin esaslar Kanununun 5. Maddesinde belirlenmiştir. Ticari iletişimi yapan gerçek ya da tüzel kişinin kimliğinin açıkça anlaşılmasına yönelik bilgiler iletiyle birlikte sunulmalıdır. Ticari İletişim Yönetmeliğinin “Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti” başlıklı 8. Maddesi de Kanunda bahsi geçen kimliğe ilişkin bilgileri detaylandırmıştır. Ticari elektronik iletinin başlığında ya içeriğinde hizmet sağlayıcının tacir ise MERSİS numarası ile ticaret unvanının, esnaf ise adı ve soyadı ile T.C. kimlik numarasının bulunması gerekmektedir. Ayrıca, ticari elektronik ileti, hizmet sağlayıcıyla iletişim kurulmasına yönelik iletişim bilgilerinden en azından birini içermelidir. Bu iletişim bilgileri kanun koyucu tarafından iletişim yöntemine göre telefon numarası, faks numarası ve elektronik posta adresi olabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bununla birlikte ticari elektronik iletide, ticari elektronik iletinin amacı, kapsamı ve aracı tarafından gönderiliyorsa kimin adına gönderildiği bilgisi yer almalıdır. Bu durumda, alıcının elektronik iletiye ilişkin bilgi sahibi olması için iletiyi açması gerekmez ve gereksiz postaları bu şekilde ayırt edebilir.¹⁷³

Bu husus Ticari İletişim Yönetmeliğinde de ele alınmış ve iletinin niteliğinin kolayca belirlenmesine yönelik bir ibare kullanılması gerektiği öngörülmüştür. Örneğin, iletinin tanıtım, kampanya, bilgilendirme olduğu kısa mesajlarda iletinin başında, elektronik postalarda başlık kısmında ve sesli görüşmelerde görüşmenin başında belirtilmelidir. İletinin promosyon amaçlı olması halinde bu hususun da belirtilmesi, ayrıca promosyona ilişkin şartlar, promosyonun geçerlilik süresi alıcının kolayca erişebileceği (URL ya da müşteri hizmetleri numarası aracılığıyla) bir şekilde ifade edilmelidir.

Elektronik Ticaret Kanununun 6. Maddesi uyarınca, yalnızca tüketicinin ön onayının alınması halinde ticari elektronik ileti gönderilebilir. Ticari İletişim Yönetmeliği (Madde 5), hizmet sağlayıcının pazarlama, tanıtım gibi amaçlarla alıcılara göndereceği elektronik iletiler için önceden onay alması gerektiğini ve

¹⁷³ Hamamcıoğlu, a.y., 64.

onayın reddedilene kadar geçerli olacağını öngörür. İlgili hükümlerle artık Türkiye'de ticari elektronik iletinin onaya tabi olduğu açıkça düzenlenmiştir.¹⁷⁴

Kanunda bu onayın yazılı ya da diğer elektronik iletişim araçları yoluyla alınabileceği belirtilmiştir. Onayın nasıl alınacağına dair detaylar ise Ticari İletişim Yönetmeliğinin 7. Maddesinde ele alınmıştır. Buna göre, fiziksel olarak alınan onayların alıcı tarafından imzalanması gerekir. Elektronik ortamda alınan onayların alındığına dair bilgilendirme onayın reddedilmesi imkanını da sunarak aynı gün içerisinde alıcıya gönderilir. Ancak onayın, alıcının elektronik iletişim adresine iletilen ticari ileti yoluyla alınması mümkün değildir. Hizmet sağlayıcının bir kez onay alması halinde aldığı bu onayı mal veya hizmetleriyle ilişkili promosyonlar için de kullanabileceğine hükmedilmiştir. Ayrıca, hizmet sağlayıcının onayı sunduğu mal veya hizmetlerin ön koşulu olarak ileri süremeyeceği belirtilmiştir.

Bu onayın bir kez alınmasının üzerine daha sonra temin edilen mal veya hizmetlere dair iletişim kurulması halinde tekrar onaya ihtiyaç duyulmamaktadır. Maddenin ikinci fıkrası esnaf ve tacirleri bu onay kapsamına dahil etmez. Gerekçede bunun nedeni, bu kişilerin ticaret hayatlarının devamı gereği reklamlardan haberdar olması gerektiği şeklinde belirtilmiştir. Buna karşın Yönetmeliğin 6 ve 9. Maddeleri uyarınca, esnaf ve tacirlerin elektronik ticari ileti gönderilmesine ilişkin ret haklarını kullanmaları durumunda onay alınması zorunludur.¹⁷⁵

Kanun ve Yönetmelik hükümleri uyarınca özetle hizmet sağlayıcı, ticari elektronik ileti göndermeden önce alıcının onayını almalı, ticari elektronik iletide kendisine ilişkin tanıtıcı bilgiler ile iletişim bilgilerini belirtmeli ve her ticari elektronik iletide alıcının onayı reddetmesine ilişkin teknik imkanı sunmalıdır (Elektronik Ticaret Kanunu Madde 6 ve Ticari İletişim Yönetmeliği Maddeler 5, 7 ve 9).

¹⁷⁴ Aziz Erman Bayram, "İstenmeyen Ticari Elektronik İletilerin Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Düzenlenişi", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 11, No: 114, Şubat 2016, s. 38.

¹⁷⁵ Beste Bulut, "E-Ticaret Kanunu - AB E-Ticaret Yönergesi", 2016, s. 13, (Çevrimiçi) <http://www.buluthukukburosusu.com.tr/wp-content/uploads/2018/01/E-Ticaret-Kanunu-AB-E-Ticaret-Y%C3%B6nergesi.pdf>, 1 Mayıs 2019.

Ticari İletişim Yönetmeliğinin 6. Maddesi, Kanunda detaylarıyla düzenlenmemiş olan onay gerektirmeyen durumları ele alır. Maddeye göre, alıcının iletişim amacıyla bilgilerini verdiği hallerde, mal veya hizmetlere ilişkin kullanım, değişiklik veya bakıma ilişkin konularda ticari elektronik ileti gönderilmesi sırasında onaya gerek yoktur. Örneğin, satın alınan beyaz eşyanın kurulumuna ilişkin elektronik ticari ileti gönderilmesi için onaya ihtiyaç duyulmamaktadır.¹⁷⁶

Benzer şekilde, aynı maddenin ikinci fıkrası aboneliklere ilişkin borç hatırlatma, tahsilat, bilgi güncelleme, satın alma, teslimat gibi durumlarda da hizmet sağlayıcının onay almasına gerek duyulmadığını belirtir. Sermaye piyasasına ilişkin mevzuat kapsamında aracılık hizmeti veren şirketler de müşterilerine bilgilendirme amaçlı gönderdiği elektronik ticaret iletilere ilişkin olarak söz konusu onaya tabi değildir.¹⁷⁷

Elektronik Ticaret Kanununun 8. Maddesi alıcılara elektronik ileti alma onaylarını istedikleri zaman iptal etme imkanı tanımaktadır. Alıcı iletiyi herhangi bir gerekçe belirtmeksizin reddedilebilecektir. İkinci fıkra ise hizmet sağlayıcıyı bu ret bildirimini kendisine iletilmesini elektronik, ücretsiz ve kolay bir şekilde gerçekleştirmekle ve buna ilişkin teknik bilgiyi alıcıya vermekle yükümlü tutmuştur.¹⁷⁸ Madde gerekçesine göre, bu fıkranın amacı ret bildirimine ilişkin alıcıya ek bir ücret aksettirilmesini engellemektir.

Ticari İletişim Yönetmeliğinin 9. Maddesiyle ret işleminin müşteri hizmetleri numarası, kısa mesaj numarası ya da URL adresi gibi alıcının ret bildirimi için kullanabileceği teknik yöntemler ile kolayca erişilebilir ve ücretsiz olarak sunulması gerektiği düzenlenmiştir. Hizmet sağlayıcının ret talebinin iletilmesinin ardından üç iş günü içerisinde alıcıya elektronik ileti göndermeyi sonlandırması gerekmektedir.

Aracı hizmet sağlayıcının ticari elektronik iletiye ilişkin yükümlülükleri Elektronik Ticaret Kanununun 9. Maddesi ile Ticari İletişim Yönetmeliğinin 11. Maddesinde düzenlenmiştir. Aracı hizmet sağlayıcılar “Tanımlar” başlıklı 2.

¹⁷⁶ Hamamcıoğlu, a.g.e., 64.

¹⁷⁷ A.g.e., 65.

¹⁷⁸ Ünlü, a.y., s. 144.

Maddede başkalarının ticari faaliyetlerine yönelik elektronik ticaret ortamı sağlayan kişiler olarak tanımlanmıştır. Bu durumda aracı hizmet sağlayıcıların bu ticari faaliyetlerin içeriğine ilişkin herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Yani, tamamen teknik işlemleri gerçekleştiren bu gerçek veya tüzel kişiler hizmet sağlayıcıların sundukları içerikleri kontrol etmek veya içerikle ilişkili olarak herhangi bir hukuka aykırılık olup olmadığını incelemekle yükümlü değildir.

Aracı hizmet sağlayıcıların ilgili yükümlülükleri ayrıca Ticari İletişim Yönetmeliğinin 11. Maddesinde düzenlenmiştir. Madde metnine göre, aracı hizmet sağlayıcı hizmet sağlayıcının hazırlamış olduğu içerikleri alıcılara iletir. Ayrıca, ticari elektronik iletinin oluşturulması, gönderilmesi, alınması, depolanması, alıcıların bilgilerinin saklanması ve işlenmesine yönelik teknik altyapıyı sağlar. Ticari elektronik iletinin aracı hizmet sağlayıcı tarafından gönderilmesi halinde iletide kendi marka adı, ticaret unvanı ya da işletme adından birini belirtmek zorundadır. Bu hükmün amacı da yine alıcıya karşısındaki muhatabın kim olduğunu belirterek elektronik ticaret faaliyetinde güvenin kurulmasının sağlanmasıdır.

Buna ek olarak, aracı hizmet sağlayıcının başkalarının adına ticari elektronik ileti gönderilmesi için onay alması mümkün değildir.

4.3.1.4. Kişisel Verilerin Korunması

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunma Kanunu kapsamında, kişisel veri kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde tanımlanmaktadır.

Elektronik Ticaret Kanununun 10. Maddesi kişisel verilerin korunması konusunu ele alır. Madde metninde, hizmet sağlayıcı ile aracı hizmet sağlayıcının kişisel verilere ilişkin yükümlülükleri tanımlanır. Birinci fıkranın (a) bendine göre, hem hizmet sağlayıcı hem de aracı hizmet sağlayıcı elektronik ticaret işlemleri çerçevesinde elde etmiş olduğu kişisel verileri güvenli bir şekilde saklamakla sorumludur. Hükmün gerekçesi bu maddeyle alıcıların elektronik ticaret işlemleri sırasında güveninin kazanılmasının amaçlandığını ifade eder.

Öğretide, hizmet sağlayıcıyla sözleşme ilişkisini kuran kişinin yanı sıra sözleşmeye yönelik kişisel verilerini ilgili sisteme giren kişinin de bu korumadan faydalanacağı belirtilmektedir.¹⁷⁹

Bununla birlikte, söz konusu Madde metninde alıcının onayı olmaksızın kişisel verilerinin üçüncü kişilere iletemeyeceği veya kullanılmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 4 ve 5. Maddeleri uyarınca, kişinin rızasının alınmasının ardından kişisel verilerin işlenebileceğine ve üçüncü kişilere aktarılabileceğine hükmedilmiştir.

İlgili hükümlerle kişinin rızasının nasıl alınacağı belirtilmemiştir ve üçüncü kişilere aktarım eyleminin keyfi kullanımlara neden olabileceğine dair endişeler doktrinde dile getirilmiştir.¹⁸⁰

4.3.1.5. Şikayet

Şikayet konusu 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda değinilmemiş ancak hem Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik hem de Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik kapsamında detaylarıyla düzenlenmiştir (Ticari İletişim Yönetmeliği Maddeler 14, 15, 16 ve 17 ile Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliği Maddeler 12, 13, 14 ve 15). Öncelikle şikayet başvurularının hangi yöntemle iletileceği ele alınmıştır. Şikayet başvuruları e-Devlet kapısı ya da Ticaret Bakanlığı'nın internet sitesi üzerinden, fiziksel olarak şikayetçinin ikametgahının bulunduğu yer il müdürlüğüne yapılabilir. Şikayet başvurusunda, şikayetçinin gerçek kişi olması halinde adı, soyadı ve imzası ile ikametgah adresi, tüzel kişi olması halinde unvanı, adresi ve temsile yetkili kişi ya da vekilinin adı ve soyadı ile imzasının bulunması gerekir.

Ticari elektronik iletilere ilişkin şikayet başvurularında şikayet edilecek ticari elektronik ileti kısa mesaj ise şikayetçinin telefon numarası, elektronik posta ise

¹⁷⁹ Demirbaş, **a.g.e.**, s. 125.

¹⁸⁰ Ferman Kaya, **E-Ticaret Hukuku Tüketici Hukukundaki Uygulamaları**, 2. bs., Ankara, Seçkin, 2018, s. 118.

şikayetçinin elektronik postası belirtilmelidir. Ayrıca şikayetçinin kimlik numarası, GSM operatörü ya da elektronik posta sağlayıcısının adı, iletiyi gönderenin telefon numarası ya da elektronik posta adresi, iletinin gönderilme tarihi ve saati, iletinin içeriği, şikayetçi tacir ise MERSİS numarası, esnaf ise bu durumu belirten ibare şikayete eklenmelidir. Diğer elektronik iletişim araçlarıyla ilgili şikayette bulunulacaksa, iletişim aracının türüne göre bahsi geçen bilgilerden uygun olanları şikayette belirtilmelidir.

Şikayet başvurusu için zamanaşımı şikayetin ticari elektronik iletinin gönderildiği tarihten itibaren üç aydır. Yalnızca şikayetçinin kendi elektronik iletişim adreslerine gönderilen iletilere ilişkin olarak şikayette bulunulabilir.

Başvuruda bulunan il müdürlüğü ya da şikayet edilenin sicilinin kayıtlı olduğu yerdeki il müdürlüğü şikayete ilişkin bilgi ve belgeleri toplayarak şikayeti sonuçlandırır. Gerekli görülen hallerde il müdürlüğü denetim için personel görevlendirir ve yerinde denetim yaptırır.

Hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcının bilgi ve belge taleplerini il müdürlüğüne teslim etmek için ilgili tebligat tarihinden itibaren on beş gün süreleri bulunur. Bu süre, gerekli görülen hallerde bir defaya mahsus olmak üzere on beş gün uzatılabilir. Bahsi geçen sürelerde hizmet sağlayıcı ya da aracı hizmet sağlayıcının talep edilen bilgi ve belgeleri sunmaması üzerine şikayete eklenmiş olan bilgi ve belgeler üzerinden şikayet sonuçlandırılır.

Her iki Yönetmelik de şikayetçinin şikayette bulunması halinde ispat yükümlülüğünü hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıya yüklemiştir. Onay kayıtlarının saklanma süresi ise onayın geçerliliğinin sonlandığı tarihten, ticari elektronik iletilere ilişkin diğer kayıtlar da kayıt tarihinden itibaren bir yıl olarak öngörülmüştür. Ayrıca, elektronik ticaret işlemlerine ilişkin elektronik kayıtlar da işlem tarihinden itibaren üç yıl süreyle saklanmalıdır.

4.3.1.6. Cezai Hükümler

Elektronik Ticaret Kanununun 12. Maddesi söz konusu yükümlülüklerle uyulmaması halinde uygulanacak olan cezai yaptırımları düzenler. Maddenin birinci fıkrası, hizmet sağlayıcının ve aracı hizmet sağlayıcının bilgi verme yükümlülüğüne, sipariş onaylanmadan önce ödenecek toplam tutarı belirtme ve alıcının sözleşmeyi son defa gözden geçirmesini sağlama yükümlülüğüne, ticari elektronik ileti gönderimi için izin alınması yükümlülüğüne uymamaları halinde bin Türk lirasından beş bin Türk lirasına kadar idari para cezasıyla cezalandırılacağını belirtir.

Aynı maddenin (b) fıkrası, siparişi aldığına dair alıcıyı bilgilendirmeyen, alıcıya siparişin tamamlanmasından önce girilen verileri gözden geçirip düzeltme imkanı tanımayan, ticari iletişimin kolayca anlaşılabilir olmasını sağlamayan, ticari iletide hizmet sağlayıcının kim olduğunun kolayca anlaşılmasını sağlayacak bilgi ile ticari iletinin konusunu, amacını, kimin adına yapıldığını belirtmeyen hizmet sağlayıcı veya aracı hizmet sağlayıcılara bin Türk lirasından on bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilebileceğini düzenler.

Kanun koyucu (c) bendinde indirim, hediye, promosyon gibi pazarlama amacı taşıyan ticari iletileri bu nitelikleri kolayca anlaşılabilir şekilde göndermeyen, alıcının elektronik ticari ileti retlerini kolayca ve ücretsiz şekilde iletmesini sağlamayan, ret talebi kendisine ulaştıktan sonraki üç iş günü içinde ticari ileti gönderimini sonlandırmayan hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcı hakkında iki bin Türk lirasından on beş bin Türk lirasına kadar idari para cezası öngörmüştür.

Kanunda (Madde 12/1-(ç)) Bakanlığın yürüttüğü denetim kapsamında talep edilen bilgi ve belgeleri temin etmeyen, Bakanlık yetkililerinin görevlerini kolaylaştırmayan kişiler hakkında iki bin Türk lirasından beş bin Türk lirasına kadar idari para cezasına hükmedilebileceği belirtilmiştir.

Bununla birlikte, elektronik ticaretin izlenebilmesi ve geliştirilebilmesi amacıyla Bakanlığın talep ettiği bilgileri sisteme girmeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında beş bin Türk lirasından yirmi bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilebileceği öngörülmüştür.

Bir defada birden fazla kişiye onay alınmaksızın ileti gönderilmesi halinde öngörülen idari para cezasına on katına kadar artırılarak hükmedilebilecektir (Madde 12/2).

4.3.1.7. Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) ve Bildirim Yükümlülükleri

Elektronik ticaretin, artan hacmi karşısında sağlıklı bir şekilde izlenebilmesi amacıyla hem istatistik toplamak hem de elektronik ticaretin gelişimini sağlamak amacıyla hizmet sağlayıcılara ve aracı hizmet sağlayıcılara Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) üzerinden bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. ETBİS, dayanağını 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 11. Maddesi ile Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmeliğin 16. Maddesinden alarak çıkarılan Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi ve Bildirim Yükümlülükleri Tebliği uyarınca 01.12.2017 tarihinde hizmete açılmıştır.

ETBİS'in birtakım faydaları olacağı öngörülmüştür. Elektronik ticaret işlemleri yürüten işletmelerin ETBİS'e girecekleri bilgilerin elektronik ticaretin mevcut durumunun sağlıklı bir şekilde incelenmesi ve istatistiki veri çıkarılarak elektronik ticaretin gelişiminin sağlanması hedeflenmiştir.¹⁸¹ Bununla birlikte, işletmelerden elde edilen veriler Bakanlığın internet sitesinde yayınlandığı için vatandaşların işletmelere ilişkin bilgilere kolayca ulaşması sağlanmış ve bu bağlamda tüketicilerin elektronik ticarete duydukları güvenin tesis edilmesi amaçlanmıştır. ETBİS'in Türkiye'nin elektronik ticaret hacmini artırması da önemli özelliklerinden biridir. Elektronik ticarete karşılaşılan sorunların fark edilmesi ve başarılı elektronik ticaret alanlarının ön plana çıkarılarak desteklenmesiyle elektronik ticaret hacmine ciddi katkı sağlanarak Türkiye'nin dijital dünyadaki yeri sağlanacaktır.

Tebliğ, Elektronik Ticaret Bilgi Sistemini (ETBİS) "Hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıların kayıt altına alınması, elektronik ticaret verilerinin toplanması,

¹⁸¹ Ticaret Bakanlığı, "Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) Hizmete Açıldı", 5 Aralık 2017, (Çevrimiçi) <https://ticaret.gov.tr/duyurular/elektronik-ticaret-bilgi-sistemi-etbis-hizmete-acildi>, 6 Mayıs 2019.

bu verilerin işlenerek istatistiki bilgilerin üretilmesi amacıyla Bakanlık tarafından oluşturulan ve bu Tebliğ kapsamında kayıt ve bildirim yapılabilmesine imkan sağlayan bilgi sistemi" şeklinde tanımlamaktadır.

İlgili Tebliğ ağ üzerinden mal veya hizmet sunan hizmet sağlayıcılar ile aracı hizmet sağlayıcıları kapsar. Ancak, Elektronik Ticaret Kanunu uyarınca bilgi verme yükümlülüğünde olduğu gibi, Tebliğ sadece elektronik posta, telefon araması, kısa mesaj ya da doğrudan iletişime imkan tanıyan diğer yöntemlerle sözleşme yapan hizmet sağlayıcılar ve aracı hizmet sağlayıcılara uygulanmamaktadır.

Faaliyete başlamadan önce kendilerine ait elektronik ticaret ortamında hizmet veren hizmet sağlayıcıların, aracı hizmet sağlayıcıların ve yurt içinde yerleşik olmasına karşın yurt içinde elektronik ticaret faaliyetinde bulunmayan ancak yurt dışında yerleşik bir aracı hizmet sağlayıcı üzerinden sözleşme yaparak sipariş alan hizmet sağlayıcıların ETBİS sistemine kaydolması gerekmektedir.

ETBİS'e kayıt sırasında gerçek ve tüzel kişi olan tacirler MERSİS numaraları ile vergi kimlik numaralarını, esnaf ve sanatkarlar da T.C. kimlik numaraları ile vergi kimlik numaralarını sisteme girerler.

ETBİS'e kaydolun hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılar bazı bildirimlerde bulunma yükümlülüğü altındadırlar. Bu bilgileri şu şekilde sıralanabilir:

- Tebligata elverişli kayıtlı elektronik posta adresi,
- Faaliyeti gerçekleştirilen elektronik ticaretin türü (B2B, B2C, C2C gibi),
- Varsa elektronik ticaret dışında kalan ticari faaliyetleri,
- Elektronik ticaret ortamında sunulan mal ve hizmetlerin türü,
- Elektronik ticaret faaliyeti kapsamında sunulan ödeme yöntemleri,
- Elektronik ticaret faaliyeti kapsamında ikinci el malların satışa arz edilip edilmediği ve bu malların türü,

- Ödeme ve para kuruluşlarından alınan hizmetlere ilişkin bilgiler,
- Kargo ve lojistik işletmecilerinden alınan hizmetler,
- Kişisel veriler ile müşteri bilgilerinin tutulduğu veri tabanlarının bulunduğu ülke ve adres bilgisi,
- Sınır ötesi elektronik ticaretin söz konusu olması halinde ülke ve ödeme yöntemi bazında bu ticaretin yıllık hacmi.

Sınır ötesi elektronik ticarete ilişkin bildirim yükümlülüğü dışında kalan bildirim yükümlülüğünün gerçek kişi olan hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıların kendileri, tüzel kişi olanların ise yetkili temsilcileri tarafından ETBİS'e kayıt tarihinden itibaren otuz gün içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sınır ötesi elektronik ticarete ilişkin bildirim yükümlülüğü ise her yılın Mart ayı sonuna kadar yerine getirilir.

ETBİS'e kayıtlı olan hizmet sağlayıcıların ve aracı hizmet sağlayıcıların kayıt ve bildirim yükümlülüklerinde değişiklik meydana gelmesi halinde, bu değişikliğin gerçekleştiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde sisteme bildirimde bulunulur.

Benzer şekilde, elektronik ticaret faaliyetini sonlandıran hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılar söz konusu sonlandırma durumunu faaliyetlerinin sona erdiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde bildirirler.

4.3.1.8. Güven Damgası

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 11. Maddesi ile Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmeliğin 16. Maddesine dayanan Elektronik Ticarete Güven Damgası Hakkında Tebliğ uyarınca güven damgası elektronik ticaret faaliyetlerine yönelik asgari güvenlik ve hizmet standartlarına uyan hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıya verilen elektronik işaret anlamına gelmektedir.

Söz konusu Tebliğ, elektronik ticaret faaliyetleri konusunda hizmet sağlayıcılar ve aracı hizmet sağlayıcıların güvenliğe ve hizmet kalitesine ilişkin sağlamaları gereken standartları belirleme amacını taşımaktadır. Güven damgası ise hizmet sağlayıcıların ve aracı hizmet sağlayıcıların bu standartları karşıladıklarına dair tüketiciye gerekli güveni vermek için kullanılır. Söz konusu damganın alınması Tebliğ hükümleri uyarınca şu an zorunlu olmamasına karşın, hizmet sağlayıcılar ve aracı hizmet sağlayıcıların damgaya sahip olmaları tüketicilerin güveninin kazanılması açısından önem taşımaktadır.¹⁸²

Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği arasında imzalanan E-Ticarete Güven Damgası Protokolü ile güven damgası verme yetkisi Ticaret Bakanlığı'ndan TOBB'a aktarılmıştır.

Tebliğle belirlenen şartlara uymayan hizmet sağlayıcılar ile aracı hizmet sağlayıcılara ilgili durumu ortadan kaldırmaları için Tebliğin 7. Maddesi uyarınca on beş gün süre verilir. Bu sürenin sonunda şartlara uymayan hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcının güven damgaları askıya alınır. Askıya alma tarihinden itibaren otuz gün içerisinde güven damgası verilmesi şartlarını karşılamayan hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcının güven damgası iptal edilir (Madde 8). Ayrıca, hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcının kendi talebi, güven damgasının bir takvim yılı içerisinde üç defa askıya alınmasını gerektiren bir aykırılık sonucu, güven damgası alınmasına yönelik verilen bilgi ve belgelerde eksiklik ya da yanlışlık olduğunun tespit edilmesi ve iflas halinde güven damgası iptal edilir.

4.3.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Düzenlemeler

Bilgisayarların ve internet altyapısının gelişerek toplumda yaygınlaşmasıyla yeni bir suç türü, bilişim suçları ortaya çıkmıştır. Elektronik ticarete ilişkin suçların Türk Ceza Kanunu kapsamına girenlerinin büyük kısmı bu bağlamda bilişim suçları arasındadır.

¹⁸² Hamamcıoğlu, a.y., s. 61.

Bilişim suçları Türk hukukuna ilk defa 765 sayılı Türk Ceza Kanununa 1991 yılında 3756 sayılı Kanunla "... bilgileri otomatik işleme tabi tutan sistem..." ibaresinin eklenmesiyle girmiştir.¹⁸³

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ise bilişim suçlarını Onuncu Bölümünde "Bilişim Alanında Suçlar" başlığı altında ele alır.

TCK'nın 243. Maddesi bir bilişim sisteminin bütününe ya da bir kısmına hukuka aykırı olarak girilmesini ve orada kalınmaya devam edilmesini suç olarak düzenlemiştir. Madde hükmü eylemin suç olabilmesi için sadece sisteme hukuka aykırı olarak girilmesini şart koşmuş ve sistemden herhangi bir veri alınmasını gerekli kılmamıştır.

Sistemin engellenmesi, verilerin silinmesi ve değiştirilmesi eylemi Kanunun 244. Maddesinde hükme bağlanmıştır. Maddeye göre, sistemlere girmenin yanı sıra sisteme zarar veren, sistemin işleyişini engelleyen, sistemdeki verileri değiştiren ya da silen kişilerin eylemleri suç olarak tanımlanmış ve cezai yaptırımlar belirlenmiştir.

Bilişim Alanındaki Suçlar başlığı altında elektronik ticaret alanını en fazla ilgilendiren madde "Banka ve Kredi Kartlarının Kötüye Kullanımı" başlıklı 245. Maddedir. Madde lafzına göre, banka ve kredi kartlarıyla gerçekleştirilen her türlü kötüye kullanma ve hukuka aykırı kazanç sağlama eylemi suç olarak öngörülmüştür. Başkasının kredi kartını ya da banka kartını kartın sahibinin rızası olmadan kullanan ve kendisine ya da başkasına haksız kazanç sağlayan kişinin cezalandırılacağına hükmedilmiştir. Aynı olmayan eşlerin, üstsoy ya da altsoyun, kayın hısımların, evlat edinen ya da evlatlığın, aynı evde yaşayan kardeşlerden birinin zararına bu suçun işlenmesi halinde cezaya hükmolünmayacağı da maddenin istisnası olarak tanımlanmıştır.

Türk Ceza Kanununda bilişim suçlarının yanı sıra 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda öngörülen kişisel verilerin korunması meselesine ilişkin düzenlemeler de bulunmaktadır. TCK'nın "Kişisel Verilerin

¹⁸³ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, "Türkiye'de Bilişim Hukuku", 29 Kasım 2016, (Çevrimiçi) <http://internet.btk.gov.tr/turkiye-de-bilisim-hukuku-detay-70.html>, 10 Mayıs 2019.

Kaydedilmesi" başlıklı 135. Maddesi kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydeden kişiler hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörmüştür.

"Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme" başlıklı 136. Madde ise kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, yayan ya da ele geçiren kişilerin iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına çarptırılacağını belirtmiştir. Bu bağlamda, ilgili madde hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcının kişisel verilerin güvenliğini sağlama yükümlülüklerini ihlal ettikleri durumlara ilişkindir.

Bununla birlikte, TCK'nın "Nitelikli Hırsızlık" başlıklı 142. Maddesi "Hırsızlık suçunun ... bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle... işlenmesi halinde" ve "Nitelikli Dolandırıcılık" başlıklı 158. Maddesi "Dolandırıcılık suçunun ... Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle... işlenmesi halinde" hapis cezasına hükmedileceğini öngörmüştür.

4.3.3. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu

Türk mevzuatında elektronik ticarete ilişkin hükümler içeren ve uygulama alanı bulan bir diğer kanun 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunudur.

Elektronik İmza Kanunu uyarınca, elektronik imza "başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri" anlamına gelmektedir.

Elektronik imza, elektronik ticaret alanında verilerin korunması amacıyla kullanılır ve elektronik ortamda kurulan sözleşmelere ilişkin şekil zorunluluğu sağlamak amacıyla sözleşmelerde¹⁸⁴, internet bankacılığında, sigortacılık işlemlerinde ve elektronik siparişte kullanılmaktadır.¹⁸⁵

Kanunun 16. Maddesi kişinin imza oluşturma verilerinin izinsiz kullanılması halini suç olarak düzenler. 17. Maddeye göre, sahte elektronik imza oluşturanlar,

¹⁸⁴ Erhan Bulut, "Elektronik Ticaret ve Elektronik İmza", **Mevzuat Dergisi**, Aralık 2001, Sayı 48, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuatdergisi.com/2001/12a/02.htm>, 11 Mayıs 2019.

¹⁸⁵ Elektronik Ticaret Rehberi, "Elektronik İmza", (Çevrimiçi) http://www.elektronikticaretrehberi.com/e-imza_sss_sorular.php, 11 Mayıs 2019.

geçerli elektronik imzaları taklit ve tahrif edenler hakkında hem hapis cezasına hem de para cezasına hükmedilmektedir.

4.3.4. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, elektronik ticarete ilişkin doğrudan herhangi bir hüküm içermese de Kanunun mesafeli sözleşmelere ilişkin içerdiği hükümler elektronik ticarete uygulanmaktadır. 6502 sayılı Kanunun 48. Maddesi, mal satışlarında satıcının malı temin etme edimini otuz gün içerisinde yerine getirmek zorunda olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, aynı madde tüketicinin herhangi bir sebep sunmaksızın 14 gün içerisinde cayma hakkından yararlanabileceğini düzenlemiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ ELEKTRONİK TİCARET MEVZUATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Teknolojinin ve internetin gelişmesiyle ortaya çıkan elektronik ticaret kavramı yeni hukuki düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Bu doğrultuda yola çıkan Avrupa Birliği, elektronik ticareti düzenlemek amacıyla 8 Haziran 2000 tarihli ve 2000/31/EC sayılı Bilgi Toplumu Hizmetlerinin Bazı Hukuki Yönlerine ve Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticarete İlişkin Direktifi hayata geçirmiştir. Elektronik ticaretin bu denli gelişmesi Türkiye'nin de bu konuda yeni düzenlemeler yapmasını elzem kılmıştır. Adaylık müzakereleri yürüten Türkiye, farklı kanunlarda bulunan ve artık ihtiyacını karşılamayan elektronik ticarete ilişkin hükümlerin Avrupa Birliği'nin 2000/31/EC sayılı Elektronik Ticaret Direktifine uyumunu incelemek ve gerekli kanun çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubunu 2005 yılında kurmuştur. Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubunun raporları dikkate alınarak 2015 yılında 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

Bu bölümde 2000/31/EC sayılı Elektronik Ticaret Direktifi ile 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve ilgili Yönetmelikler karşılaştırılarak, Türk mevzuatının Avrupa Birliği Direktifine uyumu ne ölçüde gerçekleştirdiği ve hangi noktalarda Avrupa Birliği uygulamasından ayrıldığı incelenecektir.

5.1. 2000/31/EC Sayılı Avrupa Birliği Direktifi ile 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Arasındaki Benzerlikler ve Farklar

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un genel gerekçesinde de belirtildiği gibi, Kanun Tasarısının amacı Avrupa Birliği Direktifi ile

Türk hukukunun uyumlaştırılmasıdır.¹⁸⁶ Ayrıca Kanunun genel gerekçesi, elektronik ticaretin Avrupa Birliği Üye Devletlerinde iki şekilde düzenlendiğini belirtmektedir. AB Üyesi Devletler genel olarak özel hukuk alanına giren Direktif hükümlerini ilgili kanunlar içerisine dahil etmişlerdir. İkinci yöntem ise, elektronik ticarete ilişkin hükümlerin ayrı bir elektronik ticaret kanunuyla düzenlenmesidir.

Elektronik Ticaret Kanunu Tasarısı hazırlanırken, bu iki yöntem de ele alınmış ve Türk mevzuatında bulunan elektronik ticarete ilişkin hükümler haricinde, elektronik ticarete ilişkin ana ilkeler kanunla düzenlenmiş ve diğer kanunlarda bulunan hükümler Elektronik Ticaret Kanununda ele alınmamıştır.

Elektronik Ticaret Direktifinin 1. Maddesi Direktifin amaç ve kapsamını belirlerken, paralel şekilde Elektronik Ticaret Kanununun 1. Maddesi de amaç ve kapsamı belirlemektedir. Ancak, Elektronik Ticaret Direktifinin en temel kavramlarından biri olan "bilgi toplumu hizmetleri" kavramı 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun Taslağının hazırlanması sırasında birtakım tartışmalara neden olmuştur. Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Taslaktaki "bu Kanunda yer alan bilgi toplumu hizmetleri" ibaresinin çok geniş bir alanı kapsamaması nedeniyle sıkıntı yaratabileceği ve bu sıkıntının ortadan kaldırılması amacıyla "bilgi toplumu hizmetleri" ibaresinden önce "elektronik ticarete ilişkin" ibaresinin eklenebileceği değerlendirilmiştir.¹⁸⁷

Buna karşın, ilgili "bilgi toplumu hizmetleri" ibaresinin Kanun taslağından çıkarıldığı Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nun raporundan anlaşılmaktadır. Rapora göre, "1. Maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan 've bu Kanunda yer alan bilgi toplumu hizmetlerine' ibaresi; bu Tasarı kapsamında, e-ticaret dışında bilgi toplumu hizmetine yer verilmediğinden ve ayrıca Tasarının içeriğinin başlığına kapsamında, e-ticaret dışında bilgi toplumu

¹⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporları", 27 Aralık 2010, s. 6, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 17 Mayıs 2019.

¹⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, "Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu", 10 Ocak 2012, s. 14, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 17 Mayıs 2019.

hizmetine yer verilmediğinden ve ayrıca Tasarının içeriğinin başlığına uygun olmasını teminen metinden çıkarılması" kabul edilmiştir.¹⁸⁸

Kanunun kapsamının daraltılması nedeniyle Direktifin 1. Maddesinin beşinci fıkrasında sıralanan direktifin uygulanmayacağı alanlar Elektronik Ticaret Kanununda belirtilmemiştir.

Hem Elektronik Ticaret Direktifinin hem de Elektronik Ticaret Kanununun 2. Maddeleri tanımları düzenler. "Elektronik ticaret" tanımı, Avrupa Birliği Komisyonu'nda birtakım tartışmalara yol açmıştır. Komisyonda tanımda bulunan "çevrim içi" ibaresinin Elektronik Ticaret Direktifinde bulunmadığı ifade edilmiş ve Komisyon üyeleri "elektronik ticarete konu olabilecek işlemlerin çevrim içi olabileceği gibi çevrim dışı da olabileceğini belirtmişler ve 'çevrim içi' ibaresinin Tasarı metninden çıkarılmasının uygun olacağı görüşünü belirtmişlerdir. Bu görüşe karşılık bazı üyelerimiz bir işlemin elektronik ticaret kapsamında değerlendirilebilmesi için çevrim içi yani bilgiye erişilebilir durumda olunması gerektiğini, aksi takdirde elektronik ortamda karşılıklı bir iletişimin varlığından söz edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Söz alan Hükümet Temsilcisi de ikinci görüşü benimsediklerini belirterek AB mevzuatını örnek alan bazı uluslararası kuruluşların da benzer düzenlemelerin de "çevrim içi" ifadesini kullandıklarını belirtmiştir."¹⁸⁹

Yukarıdaki bilgiler ışığında, 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Avrupa Birliği Direktifinden uzaklaşmış ve "bilgi toplumu hizmetleri" kavramı kullanılmamış; bu kavramın yerine "elektronik ticaret" tanımı yapılarak kapsam daraltılmış ve netleştirilmiştir.

Elektronik Ticaret Direktifinin 3. Maddesi menşe ülke ilkesine ilişkindir. Menşe ülke ilkesi, hizmet sağlayıcının elektronik ticaret faaliyetleri kapsamında yerleşik olduğu Avrupa Birliği Üye Devletinin mevzuatına tabi olduğunu ifade eder.

¹⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu, "Alt Komisyon Raporu", 27 Mart 2013, s. 24, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 17 Mayıs 2019.

¹⁸⁹ Lütfü Başöz, Ramazan Çakmakçı, **Gerekçeleri, Komisyon Raporları ve TBMM Tutanakları ile Birlikte Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve İlgili Kanunlar**, İstanbul, Legal, 2016, s. 37.

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda bu konuda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 9. Maddesine eklenen cümle ile Avrupa Birliği uygulamalarına yaklaşılmaya çalışılmış ve Türkiye'de ikametgahı, işyeri, kanunu merkezi ve iş merkezi bulunmamasına karşın, Türkiye'de yerleşik olan ve katma değer vergisi mükellefi olmayan kişilere elektronik ticaret faaliyetiyle sunulan hizmetlerde, hizmet sağlayıcıların katma değer vergilerini beyan ederek ödemeleri gerekli kılınmıştır.¹⁹⁰

Elektronik Ticaret Direktifinin 4. Maddesi, elektronik ticaret faaliyetine başlamak ve faaliyeti devam ettirmek için herhangi bir ön izin ya da yetkilendirme alınmaması gerektiğini öngörmektedir. Buna karşın, 11 ağustos 2017 tarihinde yürürlüğe giren Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi ve Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Tebliğ, hizmet sağlayıcılar, aracı hizmet sağlayıcılar ve Türkiye'de yerleşik olmasına karşın yurt dışında yerleşik bir hizmet sağlayıcı aracılığıyla elektronik ticaret faaliyeti gerçekleştiren gerçek ve tüzel kişilerin faaliyete bağlamadan önce ETBİS'e kayıt olmasını ve belirli aralıklarla sisteme veri girişi yaparak bildirimde bulunmasını zorunlu hale getirmiştir. ETBİS elektronik ticaret faaliyetine ilişkin ön izin alınmasını gerekli kılmasa da faaliyette bulunabilmek için bir ön koşul doğurmuştur. Bu durumun Elektronik Ticaret Direktifiyle aynı doğrultuda olmadığı görülmektedir.

Ayrıca, ETBİS'in temel amacının elektronik ticaretin düzenlenmesi ile tüketicilerin güveninin kazanılması olmadığı, bunun yerine elektronik ticaretin doğası gereği vergilendirmesinin zor olması nedeniyle, hizmet sağlayıcıların işlem hacimlerinin, yıllık cirolarının tespit edilmesi ve vergilendirilmesinin sağlanması amacı taşıdığı belirtilmektedir.¹⁹¹

Elektronik Ticaret Direktifinde "Sağlanması Gereken Genel Bilgi" başlığının altında hizmet sağlayıcının hizmetten faydalanan kişilerin kolayca erişebileceği

¹⁹⁰ Neslihan İçten İnce, Mikail İnce, "Yabancı Kişi ve Kurumlar Tarafından İnternet Üzerinden Verilen Hizmetlerin Vergilendirilebilmesi için Katma Değer Vergisi Kanununda Yapılması Gereken Düzenlemeler", **Vergi Raporu**, No: 219, Aralık 2017, s. 115.

¹⁹¹ Arda Altınok, "E-Ticaret bilgi sistemi tebliği ile amaçlanan nedir?", Ağustos 2017, (Çevrimiçi) <https://www.taygunozmestik.com/e-ticaret-bilgi-sistemi-tebliği-ile-amaçlanan-nedir.html>, 20 Mayıs 2019.

şekilde hizmet sağlayıcının adını, yerleşik olduğu coğrafi adresi, elektronik posta adresi dahil hızlı şekilde iletişim kurulmasını sağlayacak iletişim bilgilerini, kaydın zorunlu olduğu bir mesleğin icra edilmesi halinde kayıtlı olunan kurumu, vergi numarası bulunması halinde vergi numarasını belirtmesi gerekmektedir. Ancak, 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3. Maddenin birinci fıkrasında yalnızca alıcıların kolayca erişebileceği güncel bilgilerin verilmesi öngörülmüştür ve öğretilde yukarıda bahsi geçen bilgilerin de Türk hukukunda yapılacak bir düzenlemeyle kapsama dahil edilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.¹⁹² Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu'nda, Komisyonunda gerçekleşen görüşmelerde bu eksikliğin nedeni olarak kanunların genel çerçeveyi belirlemesi gerektiği, detayların Yönetmeliklerle düzenlenmesinin daha uygun olacağı kararına varılması nedeniyle söz konusu detayların Elektronik Ticaret Kanununda ele alınmadığı ifade edilmektedir.¹⁹³

Daha sonra yürürlüğe giren Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik bu konuyu düzenlemiş ve bahsi geçen bilgilere ek olarak hizmet sağlayıcının bağlı bulunduğu mesleğe ilişkin kuralları, tacir ise MERSİS numarası ve merkez adresini, esnaf ise adını, soyadını, vergi kimlik numarasını ve merkez adresini de belirtmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, hizmet sağlayıcıların bilgi verme yükümlülüklerine ilişkin olarak Türk elektronik ticaret mevzuatının Avrupa Birliği Elektronik Ticaret Direktifiyle uyumlu olduğu ve Kanun ile Yönetmelik hazırlanırken Direktifin dikkate alındığı sonucu çıkmaktadır.

Bununla birlikte, Direktifin aynı maddesi mal veya hizmetlerin fiyatlarının da vergi ve sevkiyat ücretleri dahil olmak üzere herhangi bir kuşkuya neden olmayacak şekilde belirtilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu husus, elektronik Ticaret Kanununun "Sipariş" başlıklı 4. Maddesinin birinci maddesi (a) bendinde düzenlenmiştir. Direktif "vergi ve sevkiyat ücretleri dahil olmak üzere" demesine karşın, kanun koyucu yine genel bir ifade kullanarak detayları Yönetmelikle ele almayı tercih etmiştir. Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinin siparişe ilişkin

¹⁹² Demirbaş, **a.g.e.**, s. 35.

¹⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, "Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu", 10 Ocak 2012, s. 15, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 20 Mayıs 2019.

yükümlülükler hakkındaki 8. Maddesinde "...vergi ve teslimat masrafları dahil olmak üzere alıcının ödeyeceği toplam bedelin..." belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda da Elektronik Ticaret Direktifiyle uyumlu bir yol izlenmiştir.

Avrupa Birliği Elektronik Ticaret Direktifinin 6. Maddesi ticari iletişime ilişkin temin edilmesi gereken bilgileri düzenlemektedir. Maddeye göre ticari iletişimin, adına ticari iletişim yapılan gerçek ya da tüzel kişinin indirim, hediye, kampanya gibi promosyonların ve promosyona yönelik yarışma ile oyunların kolayca anlaşılabilmesinin sağlanması gerekmektedir. Elektronik Ticaret Kanunu ise yukarıda bahsi geçenlerden sadece ticari iletişimin kolayca anlaşılabilmesini sağlama şartını madde lafzında dile getirmemiş, ancak bahsi geçen konu 15 Temmuz 2015 tarihli Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmeliğin 8. Maddesinde detaylarıyla ele alınmıştır. Kanuna ek olarak Yönetmelikte hizmet sağlayıcıya ulaşmayı sağlayacak iletişim bilgilerinin ve promosyon veya kampanyaların geçerlilik süresinin de belirtilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Anlaşıldığı üzere, ticari iletişime ilişkin temin edilmesi gereken bilgiler konusunda kanun koyucu Avrupa Birliği Direktifiyle tam uyumu sağlamıştır.¹⁹⁴

Ticari iletişim gönderimine ilişkin iki yöntem bulunmaktadır. Bunların ilki *opt-out*, ikincisi *opt-in* sistemidir. *Opt-out* sisteminde alıcıya ticari iletişimi isteyip istemediği sorulmaksızın ilk gönderim yapılabilmektedir. Avrupa Birliği üye devletlerinde ticari elektronik ileti alımına ilişkin olarak *opt-in* sistemi yaygındır. Bu sistemde ise ticari elektronik ileti alımı için alıcının önceden onayının alınması gerekmektedir.¹⁹⁵ Söz konusu onay şartı Elektronik Ticaret Kanununun 6. Maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, Avrupa Birliği uyum sürecinde Avrupa Birliği'nde yaygın olan uygulama tercih edilmiş ve *opt-in* sistemi nedeniyle alıcılara ticari elektronik ileti gönderilmeden önce onay alınması şartı getirilmiştir. Onayın istisnası esnaf ve tacirlere gönderilen ticari elektronik iletiler olarak belirlenmiştir. Yani esnaf ve tacirlere ilişkin olarak *opt-out* sistemi uygulanmaktadır. Bu durumda Türkiye'de ikili bir sistemden

¹⁹⁴ Bulut, **a.g.e.**, s. 10.

¹⁹⁵ Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 65.

bahsedilebilir.¹⁹⁶ Bu açıklamalar doğrultusunda kanun koyucunun Avrupa Birliği uyum sürecini dikkate alarak Elektronik Ticaret Direktifine uygun düzenleme yolunu tercih ettiği ifade edilebilir.

Elektronik Ticaret Direktifinin 8. Maddesi düzenlenmiş mesleklere ilişkindir ve ilgili mesleğin tabi olduğu mesleki kurallara, mesleğin gizlilik, onur, dürüstlük gibi şartlarına uygun olarak yerine getirilmesinin sağlanmasını öngörür. Ayrıca, ticari iletişimde bu mesleklere ilişkin temin edilmesi gereken bilgileri belirlemek amacıyla davranış kuralları belirlenmesini teşvik eder. Bu bağlamda incelendiğinde, Elektronik Ticaret Kanunu, Elektronik Ticaret Direktifini dikkate alarak hazırlanmış ve hizmet sağlayıcının bilgi verme yükümlülüğüne ilişkin olan 3. Maddenin ikinci fıkrası hizmet sağlayıcının bir meslek odasına üye olması halinde meslekle ilgili davranış kuralları ile bunlara ulaşım yollarını belirtmesi gerektiğini öngörmüştür. Bununla birlikte, Elektronik Ticaret Direktifi 5. Maddede meslek örgütüyle bağlantılı olarak sicil numarasının da belirtilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak, Türk elektronik ticaret mevzuatında meslek örgütünün vermiş olduğu kayıt numarası ya da sicil numarasının belirtilmesi koşulu düzenlenmemiş, hüküm daha geniş bir şekilde kaleme alınmıştır. Doktrinde hizmet sağlayıcının meslek örgütüyle bağının çok daha kolay bir şekilde tespit edilebilmesi, meslek örgütlerinin hizmet sağlayıcıyı daha hızlı bir şekilde denetleyebilmeleri amacıyla bu düzenlemenin hukukumuzda da yapılması gerektiğine dikkat çekilmektedir.¹⁹⁷

Elektronik Ticaret Direktifinin 10. Maddesi, alıcı tarafından sipariş verilmeden önce hizmet sağlayıcının vermesi gereken bilgileri sıralamaktadır. Bu bilgiler, sözleşmenin yapılmasına yönelik farklı teknik adımlar, sözleşmeyi hizmet sağlayıcının saklayıp saklamayacağı ve tekrar erişimin mümkün olup olmayacağı, sipariş verilmeden önce girdi hatalarının belirlenip düzeltilmesine yönelik teknik yöntemler ile sözleşmenin yapılacağı dilleri kapsar. Ayrıca, sözleşmenin alıcıya saklayabilmesini sağlayacak şekilde iletilmesi gerektiği de öngörülmüştür. Direktifin 10. Maddesinde öngörülen bu koşullar, Elektronik Ticaret Kanununun 3. Maddesinde düzenlenen bilgi verme yükümlülüğü başlığı altında düzenlenmiştir. Bu

¹⁹⁶ Bayram, **a.g.e.**, s. 30.

¹⁹⁷ Demirbaş, **a.g.e.**, s. 38.

düzenleme, Direktifle aynı şekilde düzenlenmiş, sadece sözleşmeyi hizmet sağlayıcının ne süreyle saklayacağını belirtmesi gerektiği yukarıda bahsi geçen bilgilere eklenmiştir. Dikkat çeken bir husus, Türk elektronik ticaret mevzuatındaki hizmet sağlayıcının bilgi verme yükümlülüğüne ilişkin istisnasının kaynağını Elektronik Ticaret Direktifinden almasıdır. Yukarıda bahsi geçen Maddenin dördüncü fıkrası, 6563 sayılı Elektronik Ticaret Kanununda olduğu gibi ilgili bilgi verme yükümlülüğünün elektronik posta ve benzeri bireysel iletişim araçlarıyla yapılan sözleşmelere uygulanmayacağını dile getirmektedir. Bahsi geçen hususlar Kanunun ve Yönetmeliklerin hazırlık aşamasında Direktife uyumun tam olarak sağlandığını göstermektedir.

Elektronik Ticaret Direktifi sipariş konusunu iki ayrı maddeyle ele almış ve ayrımı siparişe ilişkin verilmesi gereken bilgi ve siparişin verilmesi şeklinde yapmıştır. Buna karşın, 6563 sayılı Elektronik Ticaret Kanunu bu konuyu genel olarak değerlendirmeyi uygun görerek, "Sipariş" başlığının altında toplamış ve 4. Maddede düzenlemiştir. Kanun koyucu Kanunu hazırlarken, mal veya hizmetin toplam bedelinin belirtilmesinin zorunlu kılındığı aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendi dışında kalan fıkralarda siparişin teyidi, siparişe ilişkin verilerin kontrol edilmesi gibi hususları ele almıştır.

Direktife göre, hizmet sağlayıcının alıcının siparişinin kendisine ulaştığını gecikmeksizin elektronik yöntemlerle teyit etmesi gerekmektedir. Elektronik Ticaret Kanununu, bu ifadeyi olduğu gibi Direktiften almıştır ve aynı şekilde teyit edilmesi gerektiğini düzenlemiştir. Benzer şekilde, tarafların ilgili beyanlara eriştiği an sipariş ile siparişin ulaştığının teyidinin gerçekleşeceğine dair hüküm hem Elektronik Ticaret Direktifinde hem de Elektronik Ticaret Kanununda aynıdır. Yine, siparişin verilmesi sırasında girilen verilerin sipariş onaylanmadan önce alıcı tarafından kontrol edilmesi ve düzeltilmesini sağlamaya yönelik hizmet sağlayıcının teknik araçları sunma yükümlülüğü hem Direktif metninde hem de Kanun metninde aynı şekilde düzenlenmiştir. Yukarıda bahsi geçtiği şekilde, her iki metinde de maddenin istisnası olarak sadece elektronik posta yoluyla ve benzeri iletişim araçlarıyla yapılan sözleşmeler kapsam dışında tutulmuştur.

Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubu'nun 2 Temmuz 2008 tarihli Raporunda da belirtildiği gibi, Elektronik Ticaret Direktifi öncesi elektronik ticaret faaliyetleri kapsamında sipariş verilmesine ilişkin Türk mevzuatında herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı ve bu nedenle Direktifin ilgili maddesine uyum sağlanması gerekiyordu.¹⁹⁸ Böylece, Elektronik Ticaret Kanununda "Sipariş" başlıklı 4. Madde Direktiften doğrudan çeviri yöntemiyle aynı şekilde düzenlenmiş ve hükümler arasında bir fark söz konusu değildir.¹⁹⁹

Aracı hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerine ilişkin olarak Elektronik Ticaret Direktifi ile Elektronik Ticaret Kanunu arasında sipariş konusunun ele alınış biçiminde benzer bir fark bulunmaktadır. Elektronik Ticaret Direktifi aracı hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerini "Basit İletim, Önbellekleme, Yer Sağlama, İzleme Zorunluluğunun Bulunmaması" başlıklı dört ayrı maddeyle düzenleme yoluna gitmiştir. Buna karşın, kanun koyucu aracı hizmet sağlayıcının yükümlülüklerini yine tek başlıkta toplamayı tercih etmiş ve 9. Maddede düzenlemiştir. Elektronik Ticaret Direktifi, aracı hizmet sağlayıcının sadece iletimi sağlanan, geçici süreyle iletim amacıyla saklanan ve alıcının isteği üzerine saklanan hizmet sağlayıcının verilerine ilişkin herhangi bir yükümlülüğü olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, 15. Maddede aracı hizmet sağlayıcının iletimini sağladığı veya depoladığı verilerin kanuna aykırı olup olmadığını incelemekle yükümlü olmadığı, ancak bu tür kanuna aykırılıkların farkına varması halinde yetkilileri bilgilendirmesi gerektiği ifade edilmektedir. Elektronik Ticaret Kanununun hazırlık aşamasında aracı hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerine dair tartışmaların gerçekleştiği Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nun raporunda görülmektedir. Kanun Tasarısının ilk halinde aracı hizmet sağlayıcının ön belleklemeye ilişkin yükümlülüğünün "Ön belleğe almadan dolayı sorumluluk" başlıklı ayrı bir maddeyle düzenlendiği, ancak bu konunun 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da

¹⁹⁸ Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubu, "Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubu Raporu", 2 Temmuz 2008, s. 17, (Çevrimiçi) <https://ticaret.gov.tr/data/5b87dcea13b8761160fa1832/5ba2e8d35824ddb72d6e6c477d8c80.pdf>, 21 Mayıs 2019.

¹⁹⁹ Beste Bulut, **a.g.e.**, s. 9.

düzenlenmesine yönelik bir çalışmanın bulunduğu, kanunlar arasındaki bütünlük ve teknik detaylar nedeniyle konunun sadece bahsi geçen Kanunda düzenlenmesinin çok daha uygun olacağına karar verilmiştir.²⁰⁰ Bununla birlikte, Elektronik Ticaret Kanununda aracı hizmet sağlayıcılara ilişkin hüküm Direktifte bahsi geçen izleme zorunluluğunun bulunmaması hükmüdür. Hükme göre, aracı hizmet sağlayıcıların gerçek ve tüzel hizmet sağlayıcılar tarafından kendilerine iletilen verileri kontrol etme, içeriklerin kanuna uygunluğunu araştırma sorumluluğu bulunmamaktadır. Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliğinde ise aracı hizmet sağlayıcıların yükümlülükleri daha çok bilgi verme yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmiştir. Aracı hizmet sağlayıcının, adı, soyadı, ikametgahının bulunduğu il, kendisine ulaşılmasını sağlayacak bilgilerin hizmet sağlayıcıda bulunduğu dair bilgiler gibi bilgileri temin etmesi gerekmektedir. Ayrıca, elektronik ticaret faaliyetlerini yerine getirmesini sağladığı hizmet sağlayıcıya ilişkin bilgilerin ilgili alanlarda gösterilmesini ve güncellenmesini sağlayacak teknik imkanları sunmakla yükümlüdür. Bu bağlamda, izleme zorunluluğunun bulunmaması yükümlülüğünün Direktifle aynı doğrultuda olduğu²⁰¹, bunun dışında kalan yükümlülüklerle ilişkin olarak Elektronik Ticaret Kanununun yetersiz kaldığı, ilgili yükümlülükleri içermediği ve Direktifin konuyu çok daha detaylı olarak ele aldığı görülmektedir.

Elektronik Ticaret Direktifiyle ticaret, meslek ve tüketici birlik ya da örgütleri Direktifte düzenlenen yükümlülüklerin uygulanmasına yönelik davranış kuralları hazırlamaya teşvik edilmişlerdir. Ancak, Türkiye'de henüz bu tür davranış kuralları bulunmamaktadır.

Elektronik Ticaret Direktifinde ele alınmayan, ancak 6563 sayılı Elektronik Ticaret Kanununda düzenlenmiş olan konu kişisel verilerin korunmasıdır. Hükümün gerekçesinde de belirtildiği üzere, elektronik Ticaret Kanununun 10. Maddesinde sadece elektronik ticarete kapsamında elde edilen verilere ilişkin koruma

²⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu, "Alt Komisyon Raporu", 27 Mart 2013, s. 25, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 22 Mayıs 2019.

²⁰¹ Beste Bulut, "E-Ticaret Kanunu - AB E-Ticaret Yönergesi", 2016, s. 14, (Çevrimiçi) <http://www.buluthukukburosusu.com.tr/wp-content/uploads/2018/01/E-Ticaret-Kanunu-AB-E-Ticaret-Y%C3%B6nergesi.pdf>, 22 Mayıs 2019.

sunulmaktadır ve hizmet sağlayıcı ile aracı hizmet sağlayıcı elde edilen verilerin saklanması ve güvenliğinden sorumlu tutulmuştur. İlgili madde ile Elektronik İletişim Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında 2002/58/EC sayılı Direktife uyum sağlanması amaçlanmıştır.²⁰²

Genel olarak bakıldığında, Elektronik Ticaret Kanununun hazırlanış amacının Elektronik Ticaret Direktifine uyumu amaçladığı, bu bağlamda da hem Kanun hem de Yönetmelik hükümleriyle uyumun sağlandığı görülmektedir. Direktifte ele alınmasına karşın, Türk hukukunda diğer kanunlarda düzenlenmiş olan hükümler bu kanunda ele alınmamış, kanunlar bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Direktifte bulunmayan ancak Kanunda ele alınan sadece bir konu (kişisel verilerin korunması) bulunmaktadır. Kanunun düzenlediği diğer tüm hususlar kaynağını Direktiften almaktadır. Kanunda geniş kapsamlı olarak düzenlenmeyen hususlar Yönetmeliklerde detaylandırılmış, Direktifle aynı şekilde düzenlenmiş olan maddeler doğrudan çeviri yoluyla Direktiften alınmıştır.

²⁰² Beste Bulut, "E-Ticaret Kanunu - AB E-Ticaret Yönergesi", 2016, s. 14, (Çevrimiçi) <http://www.buluthukukburosusu.com.tr/wp-content/uploads/2018/01/E-Ticaret-Kanunu-AB-E-Ticaret-Y%C3%B6nergesi.pdf>, 22 Mayıs 2019.

SONUÇ

Elektronik ticaretin teknolojiyle birlikte ivme kazanan gelişimi yeni uygulamaların ve düzenlemelerin hayata geçirilmesini gerekli kılmıştır. Gerek devletler gerek bölgesel örgütler ve birlikler elektronik ticaretin beraberinde getirdiği bu düzenleme gereğini dikkate almış ve harekete geçmiştir.

Avrupa Birliği de 8 Haziran 2000 tarihinde çıkardığı 2000/31/EC sayılı Elektronik Ticareti Direktifiyle bilgi toplumu hizmetlerini düzenleme çalışmalarına başlamış ve bu çalışmaları günümüzde de devam ettirmektedir. Elektronik Ticaret Direktif genel olarak bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin hak ve yükümlülükleri belirlemiştir. Dijitalleşmenin hayatımızda etkisini artırmasıyla da Avrupa Birliği vatandaşlarının tek pazarın sunduğu serbest dolaşım imkanlarından dijital hizmetler açısından da faydalanmaları amaçlanmıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği dijital tek pazarı mümkün kılmak ve bu konudaki yol haritasını belirleyebilmek amacıyla 2015 yılında Dijital Tek Pazar Stratejisini açıklamıştır.

Avrupa Birliği müzakerelerini sürdüren Türkiye de bilgi toplumu hizmetlerini düzenlerken Avrupa Birliği müktesebatına uyumu hedef almış ve düzenlemelerini bu doğrultuda gerçekleştirerek 01.05.2015 tarihli ve 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere, elektronik ticaretin gelişiminin gerekli kıldığı düzenlemelerin uyum süreci içerisinde Avrupa Birliği Direktifi dikkate alınarak gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Elektronik Ticaret Kanununun kapsamı dar tutulmuş olsa da Yönetmeliklerle detaylar belirlenmiştir. Hem Kanun hem de Yönetmelikler Avrupa Birliği'nin Elektronik Ticaret Direktifine uyumlu olarak hazırlanmıştır. Bazı maddeler çeviri yoluyla Direktiften alınmışken, özellikle ilgili Yönetmeliklerinde bazı maddelerin lafzı çok daha kapsamlı düzenlenmiştir.

İlgili 6563 sayılı Elektronik Ticaret Kanunu hizmet sağlayıcıların bilgi verme yükümlülüğünü, siparişe ilişkin yükümlülüklerini, ticari iletişime ilişkin koşulları, kişisel verilerin korunmasını, ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde uygulanacak olan cezai yaptırımları düzenlemektedir. Bu konular, 6563 sayılı Kanun

öncesinde Türk hukukunda ya hiç ele alınmamış ya da çeşitli kanunlarda dağınık olarak ve kısaca değinilmiş konulardır. Bu açıdan 01.05.2015 tarihli ve 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Türk hukukundaki bir eksikliği gidermiştir.

Avrupa Birliği Direktifleri Üye Devletlerin mevzuatlarında doğrudan bağlayıcı etkiye sahip değildir. Direktifler, Üye Devletlerin belirli konuları düzenlemesine yönelik çerçeveyi sunmaktadır ve Devletlere bu çerçeveler dışına çıkmadan kendi iç hukuklarını düzenleme imkanı tanır. Aday ülke olan Türkiye de elektronik ticaret konusunu düzenlerken Avrupa Birliği'nin Elektronik Ticaret Direktifi dışına genel olarak çıkmamış, uyumu sağlamıştır. Bu hususun tek istisnası Elektronik Ticaret Bilgi Sistemidir (ETBİS). Elektronik Ticaret Direktifi bilgi toplumu hizmeti faaliyetinde bulunan kişilerin herhangi bir ön koşula tabi olmadığını düzenlemişken, Türk hukuku elektronik ticaret faaliyetine başlamadan ETBİS'e kayıt olma zorunluluğunu getirmiştir. Her ne kadar bir bilgi sistemi olsa da ETBİS'e kaydın zorunlu olması Direktifle uyumsuzluk doğurduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, (Çevrimiçi), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6563.pdf>, 5 Ekim 2018
- Angles Juanpere, Benjami: "Action Plan on Vat: Creating A Single Vat Area in the EU", **Eurasian Journal of Economics and Finance**, Vol. 7, No: 1, 2019, pp. 1-14
- Alberski, Marcin: "Digital Business in Poland: Overview", 1 March 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-012-9926?navId=B3140ED7FAFAA22CD14C730A30641FE6&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019
- Altınbıçak, Akif: Elektronik Ticaret, ed. Mehmet Akif Çakırer, İstanbul, Lisans Yayıncılık, 2008
- Altınok, Arda: "E-Ticaret bilgi sistemi tebliği ile amaçlanan nedir?", Ağustos 2017, (Çevrimiçi) <https://www.taygunozmestik.com/e-ticaret-bilgi-sistemi-tebliği-ile-amaçlanan-nedir.html>, 20 Mayıs 2019
- Arkan Sabih: **Ticari İşletme Hukuku**, 25. bs., Ankara, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017
- Avrupa Birliği Bakanlığı: "Türkiye - AB İlişkileri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/03_rehber.pdf, 30 Temmuz 2018
- Avrupa Birliği Bakanlığı: "Türkiye - AB Katılım Müzakereleri, (Çevrimiçi), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/06_rehber.pdf, s. 6, 1 Ağustos 2018
- Aybey, Ali: "Turkey and the European Union Relations: A Historical Assessment," Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. IV, No: 1, Güz: 2004, s. 19-38
- Bankalar Arası Kart Merkezi: "İnternette Yapılan Kartlı Ödeme İşlemleri", (Çevrimiçi) <https://bkm.com.tr/internette-yapilan-kartli-odeme-islemleri/>, 28 Nisan 2019

- Bayram, Aziz Erman: "İstenmeyen Ticari Elektronik İletilerin Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Düzenlenişi", Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, No: 114, Şubat 2016, s. 26-44
- Başöz, Lütfü, Çakmakçı, Ramazan: Gerekçeleri, Komisyon Raporları ve TBMM Tutanakları ile Birlikte Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve İlgili Kanunlar, İstanbul, Legal, 2016
- Becker, S. Ann: Electronic Commerce: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications, Volume I, Hershey, USA, Information Science Reference, 2008
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu: "Türkiye'de Bilişim Hukuku", 29 Kasım 2016, (Çevrimiçi) <http://internet.btk.gov.tr/turkiye-de-bilisim-hukuku-detay-70.html>, 10 Mayıs 2019
- Borchardt, Klaus-Dieter: The ABC of EU Law, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2017
- "Brexit", (Çevrimiçi), https://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/brexit_en, 1 Haziran 2019
- Bulut, Beste: "E-Ticaret Kanunu - AB E-Ticaret Yönergesi", 2016, (Çevrimiçi) <http://www.buluthukukburosui.com.tr/wp-content/uploads/2018/01/E-Ticaret-Kanunu-AB-E-Ticaret-Y%C3%B6nergesi.pdf>, 29 Nisan 2019
- Bulut, Erhan: "Elektronik Ticaret ve Elektronik İmza", Mevzuat Dergisi, Aralık 2001, Sayı 48, (Çevrimiçi) <https://www.mevzuatdergisi.com/2001/12a/02.htm>, 11 Mayıs 2019
- Camilli, Roberto: "Digital Business in Italy: Overview", 1 October 2018, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/1-621-1289?navId=FB73F02E6146C60CCEFE3138BD26A91B&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019
- Canpolat, Önder: "E-Ticaret ve Türkiye'deki Gelişmeler", Mart 2001, (Çevrimiçi) <http://my.beykoz.edu.tr/serkang/files/2010/12/e-ticaret-ve-Turkiye1.pdf>, 28 Nisan 2019

- Chloupek, Vojtěch: “Digital Business in the Czech Republic: Overview”, 1 September 2018, (Çevrimiçi) [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-500-5788?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-500-5788?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1), 26 Nisan 2019
- Church, David, Pullen, Mike, Winn, Jane K.: "Recent Developments Regarding U.S. and EU Regulation of Electronic Commerce", International Lawyer - American Bar Association, volume 33, 1999, (Çevrimiçi) <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr33&id=359&collection=journals&index=>, 25 Mart 2019, pp. 347-365
- Copenhagen Criteria: (Çevrimiçi), https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html, 26 Temmuz 2018
- Council of the European Union: The European Council and the Council of the EU Through Time, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2016
- CyprusLawyers: "E-Commerce Law in Cyprus", 17 February 2017, (Çevrimiçi) <https://www.chambers.law/e-commerce-law-in-cyprus/>, 26 Nisan 2019
- Çağıl, Gültekin, Ergül, Kadriye: "Geleneksel İşletme Anlayışından E-İşletme Anlayışına Geçişte Yaşanan Problemler", Akademik Bilişim '08 Bildiriler, Ed. Mustafa Akgül, Ethem Derman, Ufuk Çağlayan, Necdet Yücel, Atilla Özgüt, Ankara, İnternet Teknolojileri Derneği, 2008
- Çakırer, Mehmet Akif : Elektronik Ticaret, Ankara, EkinYaynevi, 2013
- Demirbaş, Harun: 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Hizmet Sağlayıcılar ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015
- Dervişoğlu Doğan, Nazlı: "Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Öngörülen Yasal Düzenleme", 24 Mart 2018, (Çevrimiçi) <https://dkndlaw.com/tr/2016/03/24/elektronik-ticaretin-duzenlenmesi-hakkinda-kanun-kapsaminda-ongorulen-yasal-duzenleme/>, 30 Nisan 2019
- Dışişleri Bakanlığı: “Türkiye – AB İlişkileri”, (Çevrimiçi), <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, 1 Ağustos 2018

- Dimitrov, George: "BulgariaAdoptsRevolutionary E-GovernanceAct", (Çevrimiçi) <https://www.netlaw.bg/p/i/-/i-ways-jurnal-of-e-government-policy-and-regulation-31-2008-i-4-2008-p147-152-ios-press-244-245-592.pdf>, 25 Nisan 2019
- Dinan, Desmond: Avrupa Birliği Tarihi, Çev. Hale Akay, 2. bs., İstanbul, Kitap Yayınevi, 2009
- Doğaner, Murat: "Türkiye’de Elektronik Ticaretin Gelişimi ve İşletmeden Tüketiciye Elektronik Ticaret Üzerine Bir Araştırma", 2007, (Çevrimiçi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wBmNpkQC9Nhi90NLW7E7-X1D-LCeRAQcWyPKdbxLr8aNWG8sNfMWMDJDYunX6xwM>, 28 Nisan 2019
- "E-Commerce", August 2018, (Çevrimiçi) <https://gettingthedealthrough.com/area/11/jurisdiction/20/e-commerce-portugal/>, 27 Nisan 2019
- "E-Commerce", (Çevrimiçi) <http://ictlaw.com/ecommerc/e-commerce-transactions/>, 27 Nisan 2019
- "E-commerce Directive Guidance For Businesses If There’s No BrexitDeal", (Çevrimiçi) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/795142/eCommerce_Directive_guidance.pdf, 24 Nisan 2019
- "E-Commerce Respectively "Internet Law"", (Çevrimiçi) https://geistwert.at/en/fields_of_law/e-commerce-respectively-internet-law/, 25 Nisan 2019
- Ecommerce Foundation: "Ecommerce Report The Netherlands 2018", (Çevrimiçi) <https://www.safeshops.be/wp-content/uploads/2018/06/Dutch-Full-Ecommerce-Report-2018.pdf>, 22 Nisan 2019
- Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubu: "Elektronik Ticaret Direktifi Çalışma Grubu Raporu", 2 Temmuz 2008, (Çevrimiçi) <https://ticaret.gov.tr/data/5b87dcea13b8761160fa1832/5ba2e8d35824ddb72d6e6c477d8c80.pdf>, 21 Mayıs 2019
- Elektronik Ticaret Rehberi: "Elektronik İmza", (Çevrimiçi) http://www.elektronikticaretrehberi.com/e-imza_sss_sorular.php, 11 Mayıs 2019

- Elibol, Halil,Kesici, Burcu: "Çağdaş İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 11, 2004, (Çevrimiçi),
<http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/736/68>
8, 1 Mart 2019, s. 303-329
- European Commission "Accession Criteria", (Çevrimiçi)
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en, 26 Temmuz 2018.
- European Commission: "Electronic Commerce: Commission Welcomes Final Adoption of Legal Framework Directive" (Çevrimiçi)
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-442_en.htm?locale=tr, 21 Mart 2019
- European Commission: "Report From The Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee", Brussels, November 2003,(Çevrimiçi)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0702&from=EN>, 27 Mart 2019
- European Commission: The EU Explained: Digital Single Market, Belgium, Publications Office of the European Union, 2016
- European Commission: "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, p. 3, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 8 Nisan 2019
- European Commission: "Shaping the Digital Single Market", (Çevrimiçi)
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/shaping-digital-single-market#ThePillars>, 7 Nisan 2019
- European Commission: "Parcel delivery in the EU",
http://ec.europa.eu/growth/sectors/postal-services/parcel-delivery_en, 9 Nisan 2019
- European Commission: "A Digital Single Market Strategy for Europe", Brussels, May 2015, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, 9 Nisan 2019

- European Commission: "Geo-Blocking", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/geoblocking>, 9 Nisan 2019
- European Commission "Proposal for a Council Directive Amending Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 as Regards Provisions Relating To Distance Sales Of Goods And Certain Domestic Supplies Of Goods", Brussels, December 2018, (Çevrimiçi)
https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat_proposal_2018_819_en.pdf, 29 Temmuz 2019
- European Commission: "New EU Rules on e-commerce", (Çevrimiçi)
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/new-eu-rules-e-commerce>, 9 Nisan 2019
- European Commission: "Roaming", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/roaming>, 10 Nisan 2019
- European Commission: "5G for Europe Action Plan", (Çevrimiçi)
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/5g-europe-action-plan>, 10 Nisan 2019
- European Commission: "Broadband Europe", (Çevrimiçi)
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/broadband-europe>, 10 Nisan 2019
- European Commission: "Online Platforms", (Çevrimiçi)<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/online-platforms-digital-single-market>, 10 Nisan 2019
- European Commission: "Economy & Society", (Çevrimiçi)
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/economy-society>, 12 Nisan 2019
- European Commission: "e-Government & Digital Public Services", (Çevrimiçi)
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/egovernment>, 12 Nisan 2019
- European Commission: "Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände" (Çevrimiçi)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62007CJ0298&from=EN>, 18 Nisan 2019

- European Commission: "A New Era for Data Protection in the EU" (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/data-protection-factsheet-changes_en.pdf, 10 Nisan 2019
- European Commission: "Free Flow of Non-Personal Data", (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/free-flow-non-personal-data>, 11 Nisan 2019
- European Commission: "Digital Economy and Society Index (DESI) 2018 Country Report The Netherlands", (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/nl-desi_2018-_country-profile_eng_B440E332-00FB-01A6-56315943FF4C573F_52234.pdf, 22 Nisan 2019
- European Commission: "Notice to Stakeholders - Withdrawal of the United Kingdom and EU Legislation in The Field of Electronic Commerce and Net Neutrality", 7 March 2018, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/notice_to_stakeholders_brexit_e_commerce_final.pdf, 23 Nisan 2019
- European Commission: "Notice to Stakeholders - Withdrawal of the United Kingdom and EU Legislation in The Field of Electronic Communications", 12 March 2018, p. 3, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/electronic_communications_en.pdf, 24 Nisan 2019
- European Commission: "Notice to Stakeholders - Withdrawal of the United Kingdom and EU Legislation in The Field of Geo-Blocking", 21 March 2018, p. 2, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/geoblocking_en.pdf, 24 Nisan 2019
- European Commission: "The VAT e-Commerce Package and the MOSS, What Changes on 1 January 2019?", October 2018, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/telecommunications-broadcasting-electronic-services/sites/mosportal/files/what_is_new_as_of_2019.pdf, 29 Temmuz 2019
- EUROSTAT: "Glossary: E-Commerce", (Çevrimiçi), <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:E-commerce>, 5 Ekim 2018

- FEVAD: "2018 Report On E-Commerce in France : The French Spent €90 Billion On The Internet", 5 February 2019, (Çevrimiçi) <https://www.fevad.com/2018-report-on-e-commerce-in-france-the-french-spent-e90-billion-on-the-internet/>, 20 Nisan 2019
- Finkel, Olga, Baldacchino, Rachel Vella: "Digital Business in Malta: Overview", 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ie351bceb473911e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=%28sc.Default%29&navId=A35C9EAE4A270440484082CE235CC54D&comp=pluk>, 27 Nisan 2019
- Freese, Andreas: "Welche Gesetze und Vorgaben müssen Onlineshops erfüllen? – Die rechtlichen Rahmenbedingungen im Internet", 29 Juli 2016, (Çevrimiçi) <https://www.webspotting.de/e-commerce/welche-gesetze-und-vorgaben-muessen-onlineshops-erfuellen-die-rechtlichen-rahmenbedingungen-im-internet/>, 17 Nisan 2019
- Goel, Ritendra: E-Commerce, New Delhi, New Age International, 2007
- Großhans, Rainer: "New E-Commerce Law", 2004, (Çevrimiçi) <http://merlin.obs.coe.int/iris/2004/2/article310.en.html>, 27 Nisan 2019
- Grünwald, Dr. Ulrich, Kurtz, Dr. Diana-C.: "Implementation of the E-Commerce Package in Germany - First Step", 15 January 2019, (Çevrimiçi) <https://www.deloitte-tax-news.de/german-tax-legal-news/implementation-of-the-e-commerce-package-in-germany-first-step.html>, 19 Nisan 2019
- Günay, Sercan: "Yeni Elektronik Ticaret Kanunu", Mali Hukuk Dergisi, No: 124, 2015, s. 115-128
- Günuğur, Prof. Dr. Haluk: Avrupa Birliği, Ankara, Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi, 2007
- Halonen, Sakari, Nuotto, Mikael, Aholainen, Maria, Kallasvuo, Karoliina, "Digital Business in Finland: Overview", 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-9947?navId=482D0B08640A15F666C5852F157ECBFA&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.D>

efault%29, 26 Nisan 2019

- Hamamcıoğlu, Esra: "Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 35, 2018, s. 43-72
- Horak, Hana, Dumančić, Kosjenka: "Regulatory development of e-commerce in Croatia", (Çevrimiçi) <http://www.iiis.org/CDs2009/CD2009SCI/IMSCI2009/PapersPdf/H642BC.pdf>, 26 Nisan 2019
- İçten İnce, Neslihan, İnce, Mikail: "Yabancı Kişi ve Kurumlar Tarafından İnternet Üzerinden Verilen Hizmetlerin Vergilendirilebilmesi için Katma Değer Vergisi Kanununda Yapılması Gereken Düzenlemeler", Vergi Raporu, No: 219, Aralık 2017, s. 106-117
- İKv: "Müzakere Sürecinde Hangi Aşamadayız?", (Çevrimiçi), https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=41&id=371, 1 Ağustos 2018
- Kalaycı, Cemalettin: "Elektronik Ticaret ve KOBİ'lere Etkileri", Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, No: 19, Yaz 2017, s. 139-150
- Kantarıcı, Öget, Özalp, Murat, Sezginsoy, Cenk, Özaşkınlı, Ozan, Cavlak, Cihan: Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret, İstanbul, TÜSİAD, Nisan 2017
- Karluk, Prof. Dr. S. Rıdvan: Avrupa Birliği, Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları, 11. bs., İstanbul, Beta, 2014
- Kaur, Gagandeep: "Traditional Commerce vs. E-Commerce", International Research journal of Management Science and Technology, Volume 2, Issue 3, 2011, pp. 334-340
- Kaya, Ferman: E-Ticaret Hukuku Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, 2. bs., Ankara, Seçkin, 2018
- Kulach, Karolina: "E-commerce in Germany: The Definitive Guide", September 22, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.webinterpret.com/us/blog/ecommerce-germany-definitive-guide/>, 15 Nisan 2019

- Lefter, Alexandru, Sima, Cosmina: “Digital Business in Romania: Overview”, 1 September 2018, (Çevrimiçi)
[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ie00c6fce464f11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=433459DF8D9AAB24778E622D739F6EBE&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ie00c6fce464f11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=433459DF8D9AAB24778E622D739F6EBE&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1), 27 Nisan 2019
- Legal Aspects of Online Sales in Spain”, (Çevrimiçi)
<https://www.mariscal-abogados.com/legal-aspects-of-online-sales-in-spain/>, 27 Nisan 2019
- Lengyel, Márk: “Act on E-Commerce”, (Çevrimiçi)
<https://merlin.obs.coe.int/iris/2001/10/article109.en.html>, 27 Nisan 2019
- OECD: “Electronic Commerce”, (Çevrimiçi),
<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4721>, 5 Ekim 2018
- Ongan, Arzu, Coşkun Karadağ, Neslihan: Neslihan Coşkun Karadağ, "İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret ve Hukuki Altyapısı", İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi, C.2, No: 2, Ekim 2011, s. 81-104
- PC Encyclopedia: "https://www.pcmag.com/encyclopedia/term/68953/online-platform", 10 Nisan 2019
- Qin, Zheng: Introduction to E-Commerce, Beijing, Tsinghua University Press, 2009
- "Regulation (EU) 2018/302 of the European Parliament and of the Council of 28 February 2018 on addressing unjustified geo-blocking and other forms of discrimination based on customers' nationality, place of residence or place of establishment within the internal market and amending Regulations (EC) No 2006/2004 and (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC", (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.LI.2018.060.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2018:060I:TOC>, 9 Nisan 2019

- Schneider, Gary: Electronic Commerce, 12th Ed., Boston, Cengage Learning, 2017
- Svensson, Hans: "Digital Business in Sweden: Overview", 1 February 2019, (Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-634-7030?navId=369AE420587FF989DC2A4E463BC22F1C&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019
- Ünlü, Ufuk: Elektronik Ticaret Kanununun Ticari Hayata Getirdiği Yenilikler, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, No: 113, Ocak 2016, s. 141-145
- Ticaret Bakanlığı: "Dijital Ticaret Tanım ve Kavramlar" (Çevrimiçi) <https://www.ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/elektronik-ticaret/dijital-ticaret-tanim-ve-kavramlar>, 7 Mart 2019
- Ticaret Bakanlığı: "Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) Hizmete Açıldı", 5 Aralık 2017, (Çevrimiçi) <https://ticaret.gov.tr/duyurular/elektronik-ticaret-bilgi-sistemi-etbis-hizmete-acildi>, 6 Mayıs 2019
- Treaty of Lisbon, 17 December 2007, (Çevrimiçi) http://publications.europa.eu/resource/cellar/688a7a98-3110-4ffe-a6b3-8972d8445325.0007.01/DOC_19, 27 Temmuz 2018
- Turban, Efraim, King, David, Lee, Jae Kyu, Liang, Ting-Peng, Turban, Deborah C: Electronic Commerce: A Managerial and Social Network Perspective, Eighth Edition, Springer International Publishing, Switzerland, 2015
- TÜBİSAD: "Türkiye'de E-Ticaret", Nisan 2019, (Çevrimiçi) http://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_2019_e-ticaret_sunum_tr.pdf, 28 Nisan 2019
- Türkiye Büyük Millet Meclisi: "Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporları", 27 Aralık 2010, s. 6, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 17 Mayıs 2019
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu: "Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu", 10 Ocak 2012, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>, 17 Mayıs 2019

Türkiye Büyük Millet
Meclisi Sanayi, Ticaret,
Enerji, Tabii Kaynaklar,
Bilgi ve Teknoloji
Komisyonu:
Türkoğlu, Ferah Utku:

"Alt Komisyon Raporu", 27 Mart 2013, (Çevrimiçi)
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>,
17 Mayıs 2019

TÜSİAD:

"Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
Gereğince Hizmet Sağlayıcıların, Tüketicinin Korunması
Hakkındaki Kanun Gereğince Mesafeli Satışlarda Satıcı
veya Sağlayıcıların Yükümlülükleri", Çevrimiçi Satış:
Bugünden Geleceğe Bir Potansiyel, Editör: Mehtap
Sümersan Köktürk, Emine Çobanoğlu, Taşkın Dirsehan,
Ankara, Nobel, 2015

Wagner-Chartier, Sophie,
Wagner, Astrid:

"Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret",
Nisan 2017, (Çevrimiçi) https://www.eticaretraporu.org/wp-content/uploads/2017/04/TUSIAD_E-Ticaret_Raporu_2017.pdf, 11 Mart 2019
"Digital Business in Luxembourg: Overview", 1 Şubat 2019,
(Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-019-1551?navId=2C0521D7618002D2B402E7A1C58F3A4D&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 27 Nisan 2019

Wernblad, Anders:

"Digital Business in Denmark: Overview", 1 February 2019,
(Çevrimiçi) <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-619-2146?navId=1E24CA18B78CA640B588AC0816D8E9F3&comp=pluk&transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>, 26 Nisan 2019

"What is the internet?", (Çevrimiçi)
<http://www.bbc.co.uk/webwise/guides/what-is-the-internet>,
1 Mart 2019

World Trade Organization:

"Electronic Commerce", (Çevrimiçi),
https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc11_e/briefing_notes_e/bfecom_e.htm, 5 Ekim 2018

Zacharopoulou, Panagiota:

"Legal Issues Related To Business To Consumers (B2C) E-Commerce", 5 March 2019, (Çevrimiçi)
<http://www.greeklawdigest.gr/component/k2/item/85-legal-issues-related-to-business-to-consumers-b2c-e-commerce>,
26 Nisan 2019

Zerenler, Muammer:

Dijital İş Yaşamı :Tüm Boyutlarıyla Elektronik Ticaret, 2. bs.,
Ankara, Gazi Kitabevi, 2013

